

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1964 • ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

PROCESSED

AUG 27 2008

GTU LIBRARY

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

5 Craven Hill, London W2 3EN • Telephone: 020-7723 4787 • Fax: 020-7224 9301

Website: www.thyateira.org.uk • e-mail: mail@thyateira.org.uk

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1964
ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 236-237

Μάιος - Ιούνιος 2008

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ £15
ΠΛΗΡΩΤΕΑ: GREEK ARCHDIOCESE OF
THYATEIRA AND GREAT BRITAIN

5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL.: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

ORTHODOX HERALD

OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARCHDIOCESE
OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN
5 CRAVEN HILL, LONDON W2 3EN

TEL.: 020-7723 4787

FAX: 020-7224 9301

YEARLY CONTRIBUTION £15

**PAYABLE TO: GREEK ARCHDIOCESE OF
THYATEIRA AND GREAT BRITAIN**

First Published 1964 — Fourth Period

May-June 2008

No.: 236-237

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3.....Της Α.Θ. Παναγιώτητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου: Μήνυμα διά την Παγκόσμιον Ημέραν Περιβάλλοντος
- 4.....Φωτογραφικά στιγμιότυπα από την Σύναξη του Ιερού Κλήρου της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας.
- 6.....Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου Θυατείρων κ. Γρηγορίου: Χαιρετισμός κατά την έναρξη των εργασιών της Συνάξεως του Ιερού Κλήρου.
- 8.....Αρχιμανδρίτη Δρος Ζαχαρία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Essex Αγγλίας: «Η πνευματική διάσταση του ενοριακού έργου».
- 10.....Πρεσβύτερου π. Νικολάου Βερνέζου: «Ο Κληρικός ως Λειτουργός του Υψίστου».
- 11.....Πρωτοπρεσβύτερου Κυπριανού Κωνσταντινίδη: Τα πρακτικά και τα Πρωτόκολλα ως πηγές Ιστορίας των Κοινοτήτων.
- 13.....Οικονόμου π. Αναστασίου Σαλαπάτα: «Καταστατικά και Σχέσεις Κλήρου με τους Λαϊκούς Αρχόντες».
- 15.....Οικονόμου π. Γεωργίου Ζαφειράκου: «Η πνευματική διάσταση του Ελληνικού και Κατηχητικού Σχολείου».
- 17.....Οφφίκια και Οφφικιάλλιοι του Οικουμενικού Πατριαρχείου, του Χάρη Μεττή.
- 21.....Αρχιμανδρίτη Σεραφεΐμ Παπαθανασίου, «Η Ανάσταση ως προσωπικό ζητούμενο».
- 22.....His All Holiness the Ecumenical Patriarch Vartholomaeos: "Greetings at the Clergy Conference.
- 23.....Address by His Eminence Archbishop Gregorios at the Clergy Conference.
- 24.....Presbyter Dr Stavros Solomou, Sermon at the Clergy Conference.
- 25.....Presbyter Vassilios Papavassiliou: "Praying with Icons".
- 27.....Έπαφς του Σεβ. Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου.
- 30.....His Eminence Archbishop Gregorios' Diary.

ΑΓΙΟΙ ΠΑΝΤΕΣ

*Έργον Βυζαντινού Αγιογραφείου
Καλύβης Ευαγγελισμού Θεοτόκου*

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

**Η ΑΝΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

Χείρ Νικολάου Βράνου, από τις Εκδόσεις Απέργη

**ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΣΘΕ Ν' ΑΝΑΝΕΩΣΕΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ ΣΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΚΗΡΥΚΑ
ΟΙ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΣΑΣ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΝΟ: GREEK ARCHDIOCESE OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN**

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΞΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Γερώτατε Αρχιεπίσκοπε Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας, ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Ἰρλανδίας, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητέ ἀδελφέ καὶ συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Γρηγόριε, χάρις εἴη τῇ ὑμετέρᾳ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Κομισάμενοι, ἡδέως ἀνέγνωμεν τό ἀπό ιδ' παρελθόντος Μαρτίου γράμμα τῆς ὑμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς Ἱερότητος, ὑποβαλλούσης περὶ τῆς συγκληθείσης συνάξεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς κατ' αὐτὴν Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν τῇ πόλει Leeds τῆς Ἀγγλίας, μεσοῦντος τοῦ τρέχοντος μηνός Μαΐου, ὡς καθιέρωται ἐτησίως εἰς τὰς παγίας δραστηριότητας τῆς αὐτοῦ ἱεροθαλοῦς ποιμασίας, γεγονός πού ἐνέχει μεγίστην ἐκκλησιολογικὴν καὶ πνευματικὴν σημασίαν, οὐχὶ μόνον διὰ τὸν ἐπιστηριγμὸν καὶ τὴν θεοδότον τροφοδοσίαν τῶν ψυχῶν τῶν μετεχόντων εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἀδελφικὴν σύσφιγξιν καὶ τὴν καλλιέργειαν ρωμαίικης αὐτοσυνειδησίας εἰς τό ἄλλογενές καὶ ἑτεροδόξον περιβάλλον τῆς Ἑσπερίας.

Διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἐπεκράτησεν ἡ κατ' ἔτος διοργάνωσις τῆς συνάξεως ταύτης, διὰ νὰ γεύσῃ τὴν χαρὰν τῆς ἀδελφικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐποικοδομητικὴν εὐκαιρίαν ἐνός γονίμου προβληματισμοῦ.

Οὐδόλως παραβλέπομεν, βεβαίως, τὰς ἰδιαζούσας συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἕκαστος ἐκ τοῦ ἐκείσε ἱεροῦ καταλόγου τὴν ἐπίμοχθον καὶ καρποφόρον αὐτοῦ ποιμαντικὴν μέριμναν καθ' ἡμέραν ἐπιτελεῖ. Οἱ Ὁρθόδοξοι Κληρικοί, ζῶντες εἰς μίαν πολυπολιτισμικὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ συντριπτικὴ πλειονοψηφία τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ περισσότερον ἀτομικὴν θεώρησιν ἔχει καὶ οὐδόλως ἢ ποσῶς προσωπικὴν δοξιακὴν ἀποτίμησιν, ἐκλαμβάνονται δηλονότι οἱ ἄνθρωποι ὡς βιολογικαὶ μονάδες καὶ οὐχὶ ὡς εἰκόνες Θεοῦ, ὀφείλουν ὅπως εὐαίσθητοποιοῦν διαρκῶς, διὰ σταθιρᾶς καὶ διακριτικῆς μεθοδολογίας, τό χριστῶνυμον πλήρωμα τῆς ἐνοριακῆς δικαιοδοσίας τῶν εἰς τό ἐπάναγκες θέμα

τῆς μεταξύ αὐτῶν ἐπικοινωνίας καὶ νὰ προβαίνουν εἰς τὴν ἀφειδώλευτον προσφορὰν τῆς πατρότητος, καθ' ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀπώλεσε τὴν αἴσθησιν τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς πατέρα, διό καὶ διακαῶς μέ ἀτελέσφορον πλειστάκις τρόπον τὴν ἀναζητεῖ.

Ὅποτε ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ Ἐκκλησία τῆς ὑμετέρας ἰδιοσυστάτου πραγματικότητος, ὡς καὶ πᾶσα Ἱερά Ἐπαρχία τῆς διασπορᾶς, χρῆζει κληρικῶν ἀκτινοβολούντων ἥθος Χριστοειδές, μέ ἐμβιωμένην θεοσέβειαν καὶ ἄοκνον θυσιαστικὴν προσφορὰν, διὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν ἐπιτυχῶς καὶ μετὰ συνέσεως ὡς πνευματικοὶ πατέρες εἰς τὰ πρόδηλα ταῦτα καὶ ἀκανθώδη προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀναφύονται καθημερινῶς εἰς τό νεόπλαστον πεδίο τῆς ἰδιομόρφου κοινωνικῆς πραγματικότητος.

Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, εὐχόμεθα πατρικῶς ἐκ τοῦ σептoῦ τῆς Ὁρθοδοξίας Κέντρου, ἐκ τῆς μαρτυρικῆς προφυλακῆς τοῦ ὁποίου ἀόκνως καὶ φιλοστόργως κατοπτεῦομεν καὶ ἐπευλογοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως ὁ Ἐκπορθητῆς τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἀίδου Σωτήρ ἡμῶν, ἐνισχύη καὶ κρατύνη κατ' ἄμφω τόσον τὴν ὑμετέραν προσφιλῆ Ἱερότητα, ἀδελφέ ἅγιε Θυατείρων, ὅσον καὶ τοὺς συνεργούς αὐτῆς Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους καὶ ἅπαν τό εὐσεβές ἱερατεῖον τῆς ἐκείσε ἀκμαζούσης ἐκκλησιαστικῆς παροικίας, πληθύνων τὰ ἔτη πάντων ἐν ὑγιείᾳ σιδηρᾷ καὶ πνευματικῇ θαλερότητι, πρὸς συνέχισιν ἐπὶ ὅτι μήκιστον ἔτι τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀγλαοκάρπου καὶ τιμίας διακονίας ὑμῶν.

Καταστέφομεν δὲ τὴν ὀργανωθείσαν πολυσήμαντον σύναξιν μετὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν εὐλογίας, ἐπευχόμενοι αἰσίαν πραγμάτων τοῦ προγράμματος αὐτῆς καὶ εὐόδωσιν τῆς ποιμαντικῆς αὐτῆς στοχοθεσίας.

Ἡ δὲ χάρις καὶ τό ἄπειρον ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἴησαν μετὰ τῆς ὑμετέρας Ἱερότητος καὶ πάντων.

βῆ' Μαΐου ς'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἀγαπητός ἐν Χριστῷ
ἀδελφός Βαρθολομαῖος.

Στιγμιότυπο από την Σύναξη του Ιερού Κλήρου της
Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, Leeds, 13 - 15 Μαΐου 2008.

Ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος, ο Σεβασμιώτατος
Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων Γρηγόριος, ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Κυνάων
Χρυσόστομος, ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Αμφιπόλεως Βασίλειος και, στο
βήμα, ο Πρωτοπρεσβύτερος Κυπριανός Κωνσταντινίδης

Ο Πρωτοπρεσβύτερος
Κυπριανός Κωνσταντινίδης.

Στιγμιότυπο από το Συνέδριο Νεολαίας της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων, 21 Μαρτίου 2008
Διακρίνονται, στην πρώτη σειρά, ο Πρεσβύτερος Βασίλειος Παπαβασιλείου, Νικόλαος Σκηνίτης,
Επίσκοπος Τροπαίου Αθανάσιος, Οικονόμος π. Αναστάσιος Σαλαπάτας, Οικονόμος π. Παναγιώτης Ντίκ,
και Πρεσβύτερος Δημητριάδης-Χριστάκης Μελέκης.

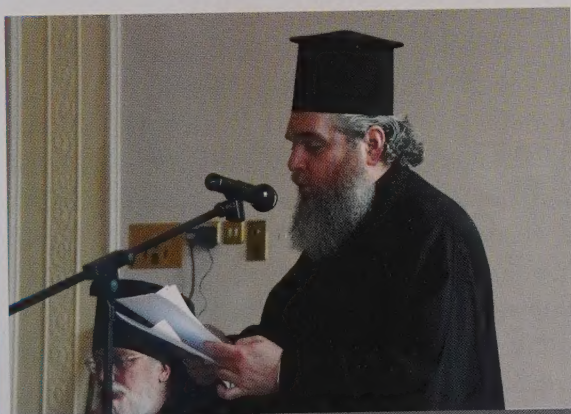

Στιγμιότυπο από τη Σύναξη του Ιερού Κλήρου της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας.

Ο Αρχιμανδρίτης Δρ Ζαχαρίας της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου.

Ο Αρχιμανδρίτης Αιμιλιανός Παπαδάκης.

Ο Οικονόμος π. Αναστάσιος Σαλαπάτας.

Χαιρετισμός Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Γρηγορίου ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, Κοινότης Τριῶν Ἱεραρχῶν Leeds καὶ Περιχώρων, Τρίτη - Πέμπτη, 13-15 Μαΐου 2008.

**Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀδελφοί,
Σεβαστοὶ Πατέρες καὶ ἀδελφοί,
Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε τῆς Κοινότητος
καὶ λοιποὶ Προσκεκλημένοι.**

Μέ ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω ὅλους μέ τόν ἐορταστικόν πασχάλιον χαιρετισμόν «Χριστός Ἀνέστη» καί εὐχομαι ὅπως ἔχουμεν καλή καί ἀποδοτική καί εὐλογημένη Σύναξη οἱ Κληρικοί τῆς Βιβλικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καί Μεγάλης Βρετανίας, θυγατέρας ζηλευτῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως.

Καλωσορίζω τοὺς προσκεκλημένους μας, Κληρικούς καί λαϊκοὺς, οἱ ὅποιοι συμμετέχουν στήν Σύναξή μας καί ιδιαίτερα εὐχαριστοῦμε τήν φιλοξενοῦσα Κοινότητα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Leeds, ἡ ὁποία μερίμνησε γιά τήν φιλοξενία καί τήν ξενάγηση καί τήν ὑποδοχή καί τήν ἄνετη διαμονή μας σ' αὐτή τήν ὥραία καί ἱστορική περιοχὴ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου.

Θά πρέπει ἐδῶ νά μνημονεύσουμε τόν Πρόεδρο τοῦ Συνδέσμου τῶν Κληρικῶν μας, Αἰδεσιμολογιώτατον Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἀνθιμον Παπανδρέου καί τοὺς Συμβούλους καί Συνεργάτες του, οἱ ὅποιοι ἔφεραν τό βάρος γιά νά γίνει ἡ Σύναξη καθὼς πρέπει. Γιά νά μπορέσουμε νά συνεδριάσουμε μέ ἄνεση καί ἀξιοπρέπεια, καί ἀπό κοινοῦ νά μελετήσουμε τά προβλήματα τῆς διακονίας μας τά ὁποία εἶναι καί προβλήματα τοῦ Ποιμνίου μας. Γι' αὐτό καί τό θέμα τῆς Συνάξεώς μας στήν οὐσία εἶναι οἱ σχέσεις τῶν Ποιμένων μέ τό Ποίμνίό τους, εἴτε αὐτοὶ εἶναι ἀπλοὶ ἐνορίτες, εἴτε αὐτοὶ εἶναι Ἀρχοντες, Ἐπίτροποι, Ἐπιτρόπισσες, Κηδεμόνες, Γονεῖς, Μαθητές,

Μαθητρίες, Δάσκαλοι, πλούσιοι, φτωχοί, δίκαιοι ἢ ἁμαρτωλοί, καλοὶ Χριστιανοὶ καί πολίτες τῆς χώρας, εἴτε αὐτοὶ εἶναι κακοὶ χριστιανοί, ἄχρωμοι καί ἀλειτούργητοι καί παραβάτες τῶν νόμων τῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία κυβερνάει καί φροντίζει γιά τήν ἀσφάλεια καί τήν πρόδοό μας.

Εἴμαστε τυχεροί, γιατί σ' αὐτήν τήν περιοχὴ ὑπάρχει δική μας Κοινότητα πού ἔχει ἱστορία σχεδόν πενήντα χρόνων, χάρις δέ στήν φιλογένεια καί τήν γενναιοδωρία τοῦ Λαοῦ μας, ἀποκτήσαμε ἰδιόκτητο Ναό, τόν ἱεροστολίσαμε, τόν ὁργανώσαμε κατάλληλα καί τόν διαμορφώσαμε σέ Ὁρθόδοξο τόπο λατρείας καί προσευχῆς. Ἔχουμε Βοηθητικούς χώρους γιά τίς Ἐκπαιδευτικές καί Κοινωνικές ἀνάγκες τοῦ λαοῦ μας. Ἔχουμε μόνιμο Ἱερέα στό πρόσωπο τοῦ πατρός Σαμουήλ Κουσπογένη, ὁ ὁποῖος διακατέχεται ἀπό ἱεραποστολικό ζῆλο καί συνεχῶς ἐκδραπανάται στή διακονία τοῦ Ποιμνίου του. Ἡ Κοινότητα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἔχει ἐπιτροπὴ μέ ἐπικεφαλῆς τόν κ. Κίκη Κυριάκου, νέον ὁμογενῆ γεννημένο σ' αὐτὴ τήν χώρα καί μορφωμένο. Εἶναι δέ πιστός καί ἀφοσιωμένος Ὁρθόδοξος χριστιανός μέ οἰκογένεια καί καλοὺς συνεργάτες, οἱ ὅποιοι, μέ ὑψηλὸ αἶσθημα εὐθύνης, ἐργάζονται γιά τήν πρόοδο καί τήν εὐρυθμη λειτουργία καί τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Ἑλληνικοῦ καί Κατηχητικοῦ Σχολείου καί τῆς Βοηθητικῆς Ἀδελφότητος Κυριῶν μέ ἐπικεφαλῆς τὴν κα Λήδα Ἰωάννου, καί Σχολικὴ Ἐφορεία μέ ἐπικεφαλῆς τόν Δρα Χρηστάκη Βαρναβίδη.

Ὅλοι αὐτοί, μαζί μέ τόν πιστό καί φιλόθεο λαό μας, διαφεντεύουν τά κοινὰ καί κάνουν ὅτιδήποτε μποροῦν, σέ στενὴ πάντοτε συνεργασία καί ὑπακοή

μέ την Ἀρχιεπισκοπή, ὥστε νά προοδεύει καί νά ἀναβαθμίζεται συνεχῶς ἡ Κοινότητα στή ζωή καί τό ἔργο της σ' αὐτή τή περιοχὴ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Γι' αὐτό κι ἐκφράζουμεν τήν εὐγνωμοσύνη μας στόν Πρόεδρο τῆς Κοινότητος, τὴν Πρόεδρο τῆς Βοηθητικῆς Ἀδελφότητος Κυριῶν καί Δεσποινίδων, τόν Πρόεδρο καί τὴν Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ καί Κατηχητικοῦ Σχολείου, τοὺς Κηδεμόνες καί τό Ποίμνιο τῆς Κοινότητος, οἱ ὁποῖοι ἐπεφύλαξαν θερμὴν ὑποδοχὴ στόν Ἀρχιεπίσκοπο, τοὺς Ἀρχιερεῖς καί τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μας καί μᾶς προσκάλεσαν νά κάνουμε τὴν Συναξὴ μας στήν περιοχὴ αὐτὴ. Οἱ Ἀρχοντες τῆς Κοινότητος, μαζί μέ τόν Ἱερέα τους, εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων γιὰ τὴν διακονία τους πρὸς τὴν τοπικὴ Κοινότητα καί πρὸς τοὺς κληρικοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, οἱ ὁποῖοι θά ἀπολαύσουν τὴν φιλοξενία καί θά τοὺς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά συσκεφθοῦν ὅλοι μαζί γιὰ τὰ ζητήματα πού σχετίζονται μέ τὴν ὑψηλὴ διακονία τους, ποιμαίνοντες τὸν Ὁρθόδοξο λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ζεῖ καί προοδεύει σ' αὐτὴν τὴν φιλόξενη χώρα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καί τῆς Ἰρλανδίας.

Εἶναι περιττό νά τονίσω γιὰ μία ἀκόμα φορὰ καί νά ἐπαναλάβω ὅτι ἡ διακονία τοῦ Κληρικοῦ σήμερα, καί ἰδιαίτερα εἰς τὴ Διασπορά, εἶναι πῶς δύσκολη καί πῶς ἀπαιτητικὴ καί πειστικὴ. Γι' αὐτό, λοιπόν, οἱ Κληρικοὶ πρέπει νά ἔχουν λιπαρὰν παιδεία, ἀγάπη ἐκτενὴ καί βαθεῖα γνώση τοῦ Ποιμνίου. Ἰδιαίτερα ὅμως ἔχουν χρειαὴν σταθερᾶς ὑποστήριξης καί συνεργασίας ἀπὸ μέρους τῶν Κοινοτικῶν Παραγόντων, γιὰ νά μποροῦν νά ἀνταποκρίνονται στίς προσδοκίες τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι καί θέλουν καί ἀναμένουν αὐτὴν τὴν συνεργασία καί τὸν διάλογο Κλήρου καί Λαοῦ. Εἴμεθα δέ βέβαιοι ὅτι ἡ Συναξὴ μας θά ἀπαντήσῃ σέ πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τὴν σύγχρονη Κοινωνία καί τὸ λαὸ μας, ὁ ὁποῖος παραμένει πιστὸς καί ἀφοσιωμένος εἰς τὴν πίστη του καί ριζωμένος στήν παράδοση τῶν πατέρων

καί μητέρων του.

Εἰδικὰ κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεώς μας αὐτῆς θά ἀσχοληθοῦμε μέ τὴν ἔννοια καί τό βάθος τῶν λέξεων Ποιμὴν καί Ποίμνιον, ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξε μέ τοὺς θαυμαστοὺς λόγους Του καί τίς παραβολὰς Του περὶ τοῦ Καλοῦ Ποιμένος¹, περὶ τῆς Ἀμπέλου² καί τοῦ Κλήματος³, λέξεις μέ βαθεῖα νοήματα, οἱ ὁποῖες ἐλέχθησαν κατὰ τρόπο συμβολικὸ γιὰ νά τονίζουν τὴν ἰδιαίτερη σχέση πού ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Ποιμένος καί τοῦ Ποιμνίου⁴, τό ὁποῖο παρομοιάζεται μέ τὴν Ἀμπελον καί τὰ Κλήματα⁵. Ἀπὸ δὲ τὴν καθημερινὴ ζωὴ μαθαίνουμε καλύτερα γιὰ τίς ὑπαρξιακὲς σχέσεις πού ὑπάρχουν μεταξὺ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀνθρώπου, τῆς φύσεως καί τῆς Δημιουργίας ὁλόκληρης, τῆς ὁποίας εἴμαστε μέλη καί μέρος ἀναπόσπαστο.

Κλείνοντας αὐτόν τὸν χαιρετισμό, θέλω καί πάλι νά εὐχαριστήσω τὴν τοπικὴ Κοινότητα τῶν Ἁγίων Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ ὁποία μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νά συνέλθουμε οἱ Κληρικοὶ σ' αὐτὴν τὴν ὥραία καί ἱστορικὴ πόλη τοῦ Leeds τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου γιὰ νά διαλεχθοῦμε ὅλοι μαζί καί, μέ ἀγάπη, νά μοιραστοῦμε τὴ φιλοξενία καί νά συμπροσευχηθοῦμε, νά ἀλληλοδιδαχθοῦμε ἀπὸ τὴν πείρα, τὴν γνώση τοῦ καθενός καί νά ἀλληλοενισχυθοῦμε στό ἱερὸ ἔργο μας. Προσεύχομαι ὅπως ὁ Μέγας Ἀρχιερέας καί Ἐπίσκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ Ποιμὴν ὁ Καλός, πού μεριμνᾷ γιὰ τὰ λογικὰ πρόβατά Του, κατευθύνει τὰ βήματά μας καί ἐπισκιάζει τὴ Συναξὴ μας μέ τὴν χάρη Του. Καί διατελῶ μετὰ πολλῆς ἀγάπης καί εὐχῶν ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι ἐκ τάφου πρὸς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τρίτη, 13 Μαΐου 2008

Ἐπίσκοπος καὶ Μ. Β. Φηβρίου

**Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων
καὶ Μεγάλης Βρετανίας Γρηγόριος**

¹ Ἰωάννης κεφ. 15, 1-5

² Ἰωάννης κεφ. 10, 2-16

³ Ματθαῖος κεφ. 26, 31

⁴ Λουκᾶς κεφ. 2, 8

⁵ Ἀπόστολος Παῦλος, Α Κορινθίους 9,7

Η πνευματική διάσταση του ενοριακού έργου

Αρχιμανδρίτου Ζαχαρία

Η πνευματική διάσταση του έργου της Εκκλησίας είναι απόλυτη. Αν αυτή παραμείνει δυνατή και σταθερή, θα ευλογηθούν και όλες οι δραστηριότητές της μέσα στον κόσμο. Τότε, οπωσδήποτε, θα βεβαιωθεί η μαρτυρία της Αναστάσεως του Κυρίου «έως εσχάτου της γης»¹ και το σωτήριόν Του «έως της συντελείας του αιώνος»².

Ο Κύριος είπε στον Νικόδημο ότι: «Εάν μη τις γεννηθή άνωθεν, ου δύναται ιδείν την βασιλείαν του Θεού»³. Ο κάτοχος της Βασιλείας αυτής κατέγεται από τον Ουρανό και είναι πάνω από όλους. Αυτός ο κατ' εξοχήν οίκος του Θεού, γιατί «εν Αυτώ κατοικεί παν το πλήρωμα της Θεότητος σωματικώς»⁴. Και εμείς για να γίνουμε δικός Του «οίκος»⁵, πρέπει να αναγεννηθούμε από το ουράνιο Πνεύμα του Κυρίου και να αλλαγούμε εσωτερικά, ώστε να έχουμε καινούργια φύση, καινούργια αισθήματα, καινούργιες σκέψεις και ένα νέο και μοναδικό σκοπό: Να είμαστε ευάρεστοι στο Άνθρωπότη μας «είτε δια ζωής είτε δια θανάτου»⁶.

Ο φυσικός άνθρωπος για να αποφύγει τη φθορά που κληρονομεί με τη σαρκική γέννηση και λυμάνεται τη ζωή του μέσα στον κόσμο αυτόν που «εν τω πονηρώ κείται»⁷, πρέπει να ανακαινισθεί και να γίνει πνευματικός. Έτσι θα μπορεί να αρπάζει την ελεύθερη πνοή του Θεού Πνεύματος. Θα έχει τότε πνευματική όραση, για να διακρίνει τα ίχνη της Ουράνιας Βασιλείας στη ζωή του πνευματική ακοή, για να ακούει το λόγο του Χριστού και να εμπνέεται από αυτόν καινούργια καρδιά, για να αγαπά και να βαστάζει το υπέροχο και παντοδύναμο Όνομα του Σωτήρος Θεού. Είναι αδύνατο ο άνθρωπος να είναι ευτυχής και πεπληρωμένος, αν δεν αναγεννηθεί με τη ζωντανή ελπίδα για την αμάρταντη κληρονομία που τον αναμένει στον Ουρανό.

Το έργο αυτό της πνευματικής αναγεννήσεως των ανθρώπων και της οικοδομής τους σε αχειροποίητο ναό του Ζώντος Θεού επιτελεί η Εκκλησία, που είναι Σώμα Του Χριστού πεπληρωμένο με τη θεία χάρη Του.

Ποιά είναι όμως τα χαρακτηριστικά του ναού του Θεού; Από την Π. Διαθήκη γνωρίζουμε ότι μια ειδική παρουσία του Θεού γεμίζει το ναό με χάρη και δόξα. Πράγματι, μια ειδική, πλήρης και χαρισματική παρουσία, που διακρίνεται από τη γενική παρουσία της δημιουργικής και συντεκτικής δυνάμεως του Θεού Θεού σε όλα τα κτίσματα. Η παρουσία αυτή είναι θαυμαστή και αγία, γιατί ο ναός είναι σφραγισμένος με το άγιο Όνομα του Θεού και ελκύει ακατάπαυστα την ευδοκία και την επισκοπή του Κυρίου⁸.

Η Κ. Διαθήκη τονίζει ότι ο ίδιος ο άνθρωπος πρέπει να γίνει ναός της θεότητας. Αυτό πραγματωποιείται με τη σταθερή ενοίκηση του Θεού μέσα του. Έτσι ακριβώς ορίζει ο Απόστολος Παύλος το ναό του Θεού στον άνθρωπο, όταν λέει: «Υμείς γαρ ναός Θεού εστε ζώντες καθώς είπεν ο Θεός, ότι ενοικήσω εν αυτοίς και εμπεριπατήσω, και έσομαι εντών Θεός και αυτοί έσονταί μοι λαός»⁹. Γίναμε ναοί του Θεού, γιατί ο Θεός σύμφωνα με την αρχαία υπόσχεσή Του προς τον Μωυσή¹⁰, σκηνώσε μόνιμα μέσα μας με τη χαρισματική δύναμη και παρουσία Του.

Με ποιόν όμως τρόπο η χαρισματική αυτή παρουσία του Θεού εισέρχεται εις τον άνθρωπο και στερεώνεται μέσα του, ώστε να οικοδομηθεί σε αχειροποίητο ναό της θεότητας;

Εισέρχεται με την πίστη. Αυτή είναι η βασική αρετή. Όταν ο «ζων» και «ενεργής» λόγος του Θεού γίνεται με πίστη, ανακαινίζει τον άνθρωπο και ο Θεός μπορεί να κατοικήσει στην καρδιά του.

Εισέρχεται επίσης δια μέσου των μυστηρίων που τελεί η Εκκλησία. Στο Άγιο Βάπτισμα ενδύναστε τον Χριστό. Και εφόσον στον Χριστό «κατοικεί παν το πλήρωμα της θεότητος σωματικώς», είναι φυσικό να μεταδοθεί σε μας κάποια χαρισματική δύναμη από το πλήρωμά Του, με την οποία πραγματοποιείται η νέα «εκ Θεού»¹¹ πνευματική γέννησή μας.

Στο άγιο Χρίσμα, που για πρακτικούς λόγους αντικατέστησε την επίθεση των χειρών του επισκόπου, μεταδίδεται η δωρεά του Αγίου Πνεύματος και μας κάνει δικάτους Θεού. Στο μυστήριο αυτό αρμυζει να αναφέρουμε τους λόγους του Αποστόλου: «Ο βεβαιών ημάς συν υμίν εις Χριστόν και χρίσας ημάς Θεός, ο και σφραγισάμενος ημάς και δους τον αρραβώνα του Πνεύματος εν ταις καρδίαις ημών»¹². Το χάρισμα του αγίου χρίσματος μας συνάπτει ως μέλη στο σώμα του

Χριστού και μας κάνει «διδακτούς Θεού».

Βεβαιός, η ενσωμάτωση με τον Χριστό που γίνεται στο Βάπτισμα και το Χρίσμα, δεν είναι στατικό γεγονός αλλά δυναμική ένωση που πρέπει να διατηρηθεί ζωντανή και σώζουσα μέχρι τέλους. Αυτό κατορθώνεται με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, όπου, σύμφωνα με το λόγο του Χριστού, «ο τρώγων μου την σάρκα και πίνων μου το αίμα εν εμοί μένει καλώς εν αιώ»¹³.

Ο σύνδεσμος με τον Χριστό διαφυλάσσεται ισχυρός με την εκπλήρωση των εντολών Του. Πρέπει όχι μόνον να πιστεύουμε στον Κύριο, αλλά και να Τον αγαπάμε τηρώντας τις εντολές Του. Όπως ο Ίδιος βεβαιώνει «εάν τις αγαπά με, τον λόγον μου τηρήσει και ο Πατήρ μου αγαπήσει αυτόν και προς αυτόν ελευσόμεθα και μονήν παρ' αυτό ποιήσομεν»¹⁴.

Ο πιστός δέχεται επίσης τη χαρισματική δύναμη του Θεού κατά την άσκηση της προσευχής. Όταν αυτή γίνεται με συντριβή και προσοχή από το βάθος της καρδιάς, ο προσεχόμενος εισέρχεται στη ζωοποιό παρουσία του Θεού και «αυτό το Πνεύμα υπερτυγχάνει υπέρ ημών στεναγμούς αλαλήτοις»¹⁵.

Αυτό λοιπόν είναι το έργο της Εκκλησίας, που επιτελείται σε κάθε ενορία. Η Εκκλησία τώρα μέσα στο χειροποίητο ναό, όπου διαφυλάσσεται ο θησαυρός των μυστηρίων της και η ακριβεία των δογμάτων της, γίνεται πνευματική μήτρα που γεννά τους αχειροποιήτους ναούς της θεότητας, τα τίμια μέλη του ζωντανού Σώματος του Χριστού. Μόνο στην αναμειγμένη άνω Ιερουσαλήμ δεν θα υπάρχει ανάγκη κανενός ναού, γιατί εκεί ο Παντοκράτωρ Κύριος θα είναι ο ναός της, και η δόξα του Αρνίου θα κάνει να εκλείψει το φως του ήλιου και της σελήνης¹⁶. Εκεί θα γίνει ολοφάνερο εκείνο που λέει ο Απόστολος, ότι «ο ναός του Θεού άγιος εστίν, οίντες εσμεν ημείς»¹⁷. Στην ουράνια Ιερουσαλήμ κανένας κτίσμα ή πάθος δεν παρεμποδίζει τη λάμψη του πλύγνου της, το Φως του Προσώπου του Αρνίου, να διαπερνά κάθε σεσωσμένο πιστό.

Στην παρούσα κατάσταση μας, «σάρκα φορούντες και τον κόσμον οικούντες», δεν μπορούμε ακόμα να εισέλθουμε πλήρως στην αγία και μακάρια παρουσία του Θεού. Χρειάζομαστε τον μικρό και επίγειο ναό της ενορίας, όπου, ανιμένοντας τον επουράνιο ναό, θα μνηστούμε στο Φως του, που κρύβεται στην προσευχή, στο λόγο του Θεού και στα μυστήρια του. Πριν από την πτώση των πρωτοπλάστων επίσης δεν υπήρχε ναός. Η παρουσία του Θεού δέσποζε του άγιου παράδεισου και ο πρώτος άνθρωπος εκεί έμοιαζε περισσότερο με τον άνθρωπο της νέας Ιερουσαλήμ, παρά ο τωρινός άνθρωπος στην πτώση του.

Έκτοτε ο ναός του Θεού στον άνθρωπο, που ζει μέσα στον κόσμο αυτόν, δεν παύει να δέχεται τους σπύλους των παθών του και την αχρείωση της αυθαίρετης γνώμης του. Συνεπώς και η διακονία της αμώλυτης Εκκλησίας του Χριστού προσφέρεται ακατάπαυστα, για να εξαλείψει τη σκουρία του εσωτερικού ναού κάθε ανθρώπινης υποστάσεως και να αποκαταστήσει την καθαρότητα και το άγιο περιεχόμενό του, τη χάρη της σωτηρίας.

Το βασικότερο μέσο, που διαθέτει η Εκκλησία για τη θεραπεία του ανθρώπου και τον καθαγιασμό του ως αχειροποιήτου ναού της θεότητας, είναι το μυστήριο της μετανοίας και της ιερής εξομολογήσεως.

Η θεραπευτική χάρη του Θεού στο μυστήριο της εξομολογήσεως, με την οποία ο πιστός νικά τα πάθη και την αμαρτία, δίδεται για δύο κυρίως λόγους, χάρη στους οποίους ο άνθρωπος γίνεται αληθινός και τοποθετείται στην οδό του Κυρίου.

Ο πρώτος λόγος είναι η εκ μέρους του ομολογία της αλήθειας.

Ο ευαγγελιστής Ιωάννης λέγει ότι, «εάν είπαμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς πλανώμεν και η αλήθεια ουκ έστιν εν ημίν. Εάν ομολογώμεν τας αμαρτίας ημών, πιστός εστι και δίκαιος ίνα αφή ημίν τας αμαρτίας και καθαρίση ημάς από πάσης αδικίας»¹⁸. Όταν λοιπόν εξομολογώμαστε ενώπιον του Θεού, ομολογούμε κυρίως τη μεγάλη και παγκόσμια αλήθεια της πτώσεως όλου του γένους μας, όλου του Αδάμ. Θα μπορούσαμε να πούμε πως, αν υπήρχε μια περίπτωση, κατά την οποία ο άνθρωπος γίνεται αλάθης και μάλιστα ενώπιον των οφθαλμών του Κυρίου, είναι εκείνη κατά την οποία ομολογεί την αμαρτωλότητά του. Τότε πράγματι αληθεύει. Και όταν αληθεύει, ελκύει το Πνεύμα της Αλήθειας, το οποίο του φέρει σε βαθεία

συναίσθηση της πνευματικής του πτωχείας και στη συνέχεια τον οδηγεί σε μετάνοια. Το ίδιο Άγιο Πνεύμα παρέχει ταυτόχρονα τη θεραπεία και τη δικαίωση.

Ο δεύτερος λόγος είναι η ταπεινή υπομονή της αισχύνης που προέρχεται από την πτώση του ανθρώπου.

Η μετάνοια και η εξομολόγηση είναι απάντηση στην κλήση του Θεού. Συνεπώς, όταν εξομολογούμαστε τις αμαρτίες μας, βαστάζουμε ταπεινά τον σταυρό μας και ακολουθούμε τον Κύριο. Ομολογούμε τον Χριστό ως Θεό και Σωτήρα. Η ομολογία όμως του Χριστού, και μάλιστα σε έναν κόσμο που «εν τω πονηρώ κείται»¹⁹, συνεπάγεται αισχύνη. Γι' αυτό και ο Κύριος προειδοποιεί: «Ὁς εἰς ἐπαισχυνὴν με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ αμαρτωλῷ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνησεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ»²⁰. Οποῖος δηλαδή ἀποστραφεί τὴν αισχύνη γιὰ χάρις τῆς ομολογίας του Κυρίου, αὐτὸς δὲν σώζεται. Καὶ σε ἄλλο πάλι χωρίο τῆς Γραφῆς ὁ Κύριος βεβαιώνει: «Πας οὖν ὅστις ομολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ὁμολογήσῃ καγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς»²¹. Εἶναι φανερό πως ὅποιος Τὸν ομολογεί καὶ μάλιστα υπομένοντας αισχύνη, αὐτὸς εἶναι ἄξιος να παρουσιαστέι ἐνώπιον τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ να ἐπιτύχῃ τὴν σωτηρία του. Ἡ αισχύνη καὶ τὸ ὄνειδος πού δικαίωζουμε στὴ ζωὴ αὐτή, σηκώνοντας τὸ σταυρὸ του Χριστοῦ οδηγεῖ στὴν ἀναγνώρισή μας ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ μεταβάλλεται σε δύναμη σωτηρίας.

Γιατί ὁμως ἡ αισχύνη τῆς εξομολογήσεως μεταβάλλεται σε πνευματικὴ δύναμη καὶ πως ἡ βίωσή της τοποθετεῖ τὸν πιστὸ στὴν ταπεινὴ οδὸ τοῦ Κυρίου;

Ἡ εξομολόγηση τοποθετεῖ τὸν πιστὸ στὴν ταπεινὴ οδὸ τοῦ Κυρίου. Ὁ Χριστὸς μας ἔδωσε υπομένοντας τὸν σταυρὸ τῆς αισχύνης. Ὁ σταυρὸς εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς «μεζονος ἀγάπης» Του, γιὰ χάρις τῆς ὁποίας θυσιοθήκε «πᾶν τὸν φίλων αὐτοῦ»²². Ἀλλὰ καὶ ο πιστὸς ἀπὸ ἀγάπῃ καὶ πόθο να συμμορφώσει τὴ ζωὴ του πρὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, εξομολογεῖται ταπεινά καὶ ἐκούσια. Ὑπομένει σταυρὸ αισχύνης, φανερώνοντας τὴς αμαρτίες τῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτοὶ ἀκολουθεῖ τὴν οδὸ τοῦ Κυρίου. Τὴ μικρὴ ἢ μεγάλη αισχύνη τῆς εξομολογήσεώς του ὁ Θεὸς ἀποδέχεται ὡς θυσία, καὶ γι' αὐτὸ τὸν ανταποδίδει τὴ χάρις Του πού τον ἀνακαίνιζε. Συνεπώς, ὅποιος ἀκολουθεῖ με ἐκούσια αισχύνη τὴν οδὸ τοῦ Κυρίου, βρίσκεται στὸν χώρο τοῦ Κυρίου, γιατί Αὐτὸς εἶναι ἡ οδὸς ὅπως εἶπε. Ἡ οδὸς ὁμως αὐτὴ εἶναι ταυτόχρονα οδὸς ἀληθείας καὶ ζωῆς. Γι' αὐτὸ τότε στὸν πιστὸ, πού βαδίζει ταπεινά σὲ τὴν οδὸ τοῦ Κυρίου μεταδίδεται ἡ χάρις καὶ ἡ κατάσταση τοῦ Μεγάλου Ξενιστοῦ. Με τὴν ἐκούσια αισχύνη τῆς εξομολογήσεως ἀποφεύγουμε τὴν ἐκούσια αισχύνη τῆς εσχάτης κρίσεως καὶ δεχόμαστε τὸν αἰώνιο ἔπαινο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ εὐαγγελικὴ αὐτὴ ἀλήθεια γίνεται σαφέστερη, ὅταν ἐξετάσουμε τὴν περίπτωσι τοῦ Ζακχαίου. Ὁ ἐπίσημος αὐτὸς ἄνθρωπος, υπομένοντας κἀποια αισχύνη γιὰ να δει τὸν Χριστὸ, μὴθήκε κατὰ προφητικὸ τρόπο στο μυστήριό τῆς οδοῦ τοῦ Κυρίου, πού κατευθυνόταν τὴ στιγμὴ ἐκείνη πρὸς τὸν σταυρὸ τῆς αισχύνης. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τὸν πρόσεξε, τὸν ἐπισκέφθηκε στὴν οἰκία του, τὸν θεράπευσε, τὸν πλάτυνε στο «τετραπλόν» καὶ τὸν ἔδωσε αὐθημερόν. Ἡ λέξη «τετραπλόν» υπαινίσσεται τὸ μυστήριό του σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πηγάζει κάθε πλατυσμός χάριτος σε βάθος καὶ σε ὕψος, σε μήκος καὶ σε πλάτος. Ὁ Ζακχαῖος βρέθηκε προφητικά στὴν οδὸ τοῦ Κυρίου. Βλέπουμε λοιπὸν, πως ἡ αισχύνη τοῦ Ζακχαίου μετατράπηκε σὲ δύναμη καὶ τὸν οδήγησε στο περισσόν τῆς ζωῆς καὶ τὸν πλατυσμὸ τῆς χάριτος.

Ἡ οδὸς αὐτὴ τοῦ Κυρίου εἶναι ἐπισκιασμένη ἀπὸ τὸ Πνεῦμα Κυρίου. Εἶναι ἐπίσης ἀποκαλυπτική, γιατί διανοίγει τὸν νοῦ καὶ τὴν καρδιά, ὥστε να δει ὁ ἄνθρωπος τὴν αμαρτία του στὴ μεταφυσικὴ τῆς διδασκαλίας, ὡς ἄγκλημα ἐναντὶν τῆς Θεΐας καὶ Πατρικῆς ἀγάπης. Ἡ ὁραση αὐτῇ, ὅπως μὲς λέγουν οἱ Πατέρες μας, εἶναι πολυμυτικότερη ἀπὸ τὴν ὁραση ἀγγέλων. Ἀποκτὰ τότε ὁ ἄνθρωπος προφητικὴ αὐτογνωσία καὶ ταπεινώση. Ἡ χάρις πού ἀποκομίζει τὸν ἐμπνέει τὴν τέλεια τόλμη να βαστάσει τὴν πνευματικὴ του πτωχεία καὶ με υικὴ παρηγορία να ἀποδίδει ἀκατάπαντα δικαιοσύνη καὶ δόξα στὸν Θεὸ καὶ μομφὴ μόνο στὸν εαυτὸ του. Γίνεται τότε ὁ ἄνθρωπος μαθητὴς ὅχι μόνο τοῦ σταυροῦ ἀλλὰ καὶ τῆς μακαριότητος. Μπορεῖ να ἱστιάται ἐνῶπιον τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ να ζεῖ τὴ σωτηρία του στὸ αἰώνιο «σήμερον» τῆς ἐρχομένης Βασιλείας «Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ

ἐγένετο... ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σώσαι τὸ ἀπολλολός»²³.

Στὴν εσχατολογικὴ αὐτὴ πορεία, ὅταν εξομολογεῖται ὁ πιστὸς, ἔχει με τὸ μέρος τοῦ ὅλο το οὐρανό των ἁγίων. Ὁ Κύριος διαβεβαίωσε «χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐνὶ αμαρτωλῷ μετανοοῦντι»²⁴. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ εξομολόγος ιερέας δέχεται τὴν εξομολόγησι τοῦ μετανοοῦντος με ἄκρα προσοχή, σεβασμὸ καὶ δέος. Ἀγωνίζεται τὴν προσευχὴ του να συλλάβει τὴν ἐνστάσι τῆς μετανοίας τοῦ προσερχομένου, ὥστε να μὴ παρεμποδίσει τὸ ἔργο τῆς χάριτος, ἀλλὰ ὡς καλὸς οἰκονόμος μυστηρίου Θεοῦ, να συνεργήσει ἔστω καὶ λίγο στὴν ἀναγέννησι τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πνευματικὸς οφείλει να θυμάται ὅτι δὲν πρέπει να φέρεται ὡς ὁ ἔχων κἀποια ἐξουσία, ἀλλὰ «ὡς ὁ διακονών»²⁵, ἔτοιμος να βάλλει τὸν εαυτὸ του κάτω ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο πού θέλει να υπηρετήσει. Ἡ καρποφορία τῆς διακονίας του θα εἶναι πάντοτε κατὰ τὸ μέτρο τῆς ταπεινώσεως, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἀγάπης πού προσφέρει στους ἀδελφούς του.

Ὁχι μόνο στὴ διακονία αὐτῆς τῆς ιερᾶς εξομολογήσεως, ἀλλὰ καὶ σε κάθε ἐπαφῇ του με τοὺς πιστοὺς ὁ ιερέας γίνεται τὸ ὄργανο τοῦ Θεοῦ στὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ ἀχειροποιήτου ναοῦ στὴς καρδιές τους.

Ὁ Χριστὸς, ὅπως τὸν ὁραματίσθηκε τὸ προφητικὸ πνεῦμα τοῦ Ἠσαΐα, εἶναι ὁ «Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος»²⁶. Ἡ «γενεὰ» Του ἀπὸ τὴν Παρθένου καὶ προ παντός ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἁγίου εἶναι ἀνεκδιήγητη καὶ σε αὐτὴ θέλει να κατατάξει ὅλους τοὺς ἀπογόνους Του. Γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι τῶν ἀνθρώπων ἔσπευε στὴ γῆ τὴν ἀφθαρτὴ σπορὰ τὸν λόγου τοῦ Θεοῦ. Ὁ λόγος πού ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα Του ἐπιτελεῖ τὸ ἔργο. Οἱ ιερεῖς, πού στέκονται στερεὰ στὸ δρόμο τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, γίνονται φορεῖς τοῦ λόγου Του. Γίνονται τὸ «στόμα τοῦ Θεοῦ», πού «ἐξάγει τίμιον ἀπὸ ἀναξίων»²⁷. Ὁ λόγος τους ἐντάσσεται στὴν προοπτικὴ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, γίνεται δημιουργικὸς καὶ μεταδίδει χάρις πού πληροφροεῖ τὴς καρδιές τῶν ἀκουόντων. Συνεργεῖ στὴν πνευματικὴ τους ἀναγέννησι.

Ὅπως ὁ Χριστὸς, γιὰ να φανεῖται τὸ λόγος τοῦ Πατρὸς Του στὴς καρδιές μας κατέβασε τὸν Εαυτὸ Του κάτω ἀπὸ κάθε κτίσμα, ἔτσι καὶ ὁ θεράπωντάς του ιερέας, γιὰ να συλλάβει τὸ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ να τὸν μεταδώσει στους ἀδελφούς του, πρέπει να βάλει τὸν εαυτὸ του κάτω ἀπὸ αὐτούς πού θέλει να διακονήσει. Χωρὶς να ταπεινωθεῖ ἐνώπιον τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν θα τὸν κάνει να αισθανθεῖ τιμημένος, καὶ συνεπώς να φιλοτιμηθεῖ καὶ να ομολογήσει με ἀποστολικὸ τρόπο ὅτι «Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον αμαρτωλοὺς σώσαι ὡς πρῶτος ἐμεῖ ἐγὼ»²⁸. Ὅπως ὁ Κύριος δὲν ἐξουθενώσε τὴν πρόσκλησι τοῦ Ναθαναὴλ, ἀλλὰ τὸν τίμησε με τὴν ἀποκάλυψη τοῦ μεγαλύτερου θαύματος τῆς ἐνώσεως τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, δὲν περιφρόνησε τὴν ατασθαλία τοῦ βίου τῆς Σαμαρείτιδος, ἀλλὰ τὴν ἔκανε ἀπόστολο τῆς ἀληθινῆς λατρείας Του, δὲν ἤλεγξε τὴ δειλία τοῦ Νικοδήμου να Τὸν ἀκολουθήσει δημόσια, ἀλλὰ τὸν μίλησε γιὰ τὸ πιὸ υψηλὸ μυστήριό τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, ἔτσι καὶ ὁ ιερέας γιὰ να καταρτίσει λαὸ Θεοῦ, ἅγιο καὶ ἐκλεκτό, πρέπει να μνεῖται συνέχῃ στο μυστήριό τῆς ἄκρας ταπεινώσεως τοῦ Διδασκάλου τοῦ Χριστοῦ. Τότε ἡ καρποφορία τῆς διακονίας του θα εἶναι πλούσια.

Πρέπει να ἔχουμε πάντοτε μπροστὰ μας τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Χριστοῦ, πού μας ἔδωσε ὅχι με τὴ θεὰ παντοδυναμία Του, γιὰ να μὴ καταργήσει τὴν ἐλευθερία μας, ἀλλὰ με τὴν ἀδυναμία τῆς ἀγάπης Του, πού ἐλκύει πιὸ ἐξουσιαστικά ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ εμεῖς δὲν πρέπει να πλησιάζουμε τοὺς πιστοὺς με τὴν αὐθεντία τῆς ιερωσύνης πού μας δόθηκε, ἀλλὰ με ταπεινὴ καρδιά πού ξερεῖ να ἀγαπᾷ καθαρὰ καὶ να παρηγορεῖ με εἰρήνη κάθε ἐξουθενωμένη ψυχὴ.

Ὁ ιερέας, ὅταν ἔχει πονεμένη καρδιά ἀπὸ ἀγάπῃ πρὸς τὸν Κύριό του καὶ τοὺς ἀδελφούς του, πού ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸν ἐμπιστεύθηκε, «χαίρει μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίει μετὰ κλαϊόντων»²⁹, ἀνάλογα με τὴς περιστάσεις τους. Σε κάθε ἐπαφῇ μαζί τους γίνεται τὸ ἀνοίγῃ πρὸς τὴν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ. Χωρὶς πονεμένη καρδιά τὰ λόγια τῆς παρακλήσεως εἶναι ἄβολα στο στόμα τοῦ καὶ μάταια πηοῦν στα αὐτιά του λαοῦ. Οὔτε παρηγοροῦν οὔτε ωφελοῦν. Οὔτε πείθουν οὔτε ἐμψυχώνουν.

Ἡ διακονία τῶν ιερῶν εἶναι χάρισμα καὶ κλήσι με ἀσύγκριτη τιμὴ καὶ γιὰ τὴν πιὸ ὑπέροχη δημιουργία ἀθανάτων θεῶν καὶ πνευμάτων τετελειωμένων τοῦ Παραδείσου. Στὴ διακονία αὐτῇ οἱ ταπεινοὶ ιερεῖς φανεώνονται ὡς «Χριστοῦ ἐνωδιὰ» ἀνάμεσα στὸν περιοῦσιο καὶ θεόσωστο λαὸ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας.

¹ Πράξ. 1, 8-13, 47

² Εβρ. 2, 6

13

¹⁶ Β' Κορ. 1, 21-22

¹⁸ Βλ. Ἀποκ. 21, 22-23

¹⁹ Α' Ιω. 5, 19

²¹ Λκ. 19, 9-10

²⁷ Περβλ. Ιερ. 15, 19

³ Ματθ. 28, 20

⁴ Φιλ. 1, 20

⁹ Β' Κορ. 6, 16

¹² Ιω. 6, 56

¹⁵ Ιω. 14, 23

¹⁸ Α' Κορ. 3, 17

²⁰ Μκ. 8, 38

²⁴ Λκ. 15, 7

⁵ Ιω. 3, 3

⁶ Α' Ιω. 5, 19

¹¹ Βλ. Λευιτ. 26, 12

¹⁴ Ιω. 14, 23

¹⁷ Α' Κορ. 3, 17

²² Ματθ. 10, 32

²⁶ Ακ. 22, 27

⁷ Κολ. 2, 9

⁸ Γ' Βας. 9, 3 καὶ 4

¹⁰ Ιω. 1, 13

¹³ Ρωμ. 8, 26

¹⁶ Α' Ιω. 1, 8-9

²³ Ιω. 15, 14

²⁸ Ησ. 9, 6

Ο Κληρικός ως Λειτουργός του Υψίστου

Πρεσβυτέρου π. Νικολάου Βερνέζου

Σεβασμώτατε άγιε ποιμενάρχα μας, Πανιερώτατε, Θεοφιλέστατοι, σεβαστοί πατέρες και αδελφοί,

Το πρώτο κοινό άμφιο με το οποίο ενδυμάστε όλοι οι κληρικοί και των τριών βαθμών της ιερωσύνης πριν από την τέλεση του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, είναι το γνωστό σε όλους μας Στιχάριο με το αρχαιοπρεπές λευκό του χρώμα.

«Το στιχάριο», γράφει ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης, «την φωτεινήν στολήν των Αγγέλων φανερώνει... αλλά και το καθαρόν και αμόλυντον εικονίζει της ιερατικής τάξεως, δια την οποίαν καθαρότητα ο ιερεύς, και αυτής αξιούται της χάριτος»^[1]. Αλλά και ο όσιος Θεόγνωστος αναφέρει «η εξωτερική αγγελόμορφη λευκότητα των αμύμων, φανερώνει την εσωτερική ωραιότητα της ψυχής του λειτουργού».^[2]

Για την μετάνοια και την εξομολόγηση των κληρικών, ακούσαμε εχθές τις απόψεις πιο έμπειρων κληρικών. Από πλευράς μου, θα περιορισθώ να σας παραθέσω λόγους θεοφόρων πατέρων – φορέων αυθεντικών της Παραδόσεως, καθότι, καί μικρός και άπειρος είμαι ώστε να καταθέσω στην αγάπη σας δικές μου απόψεις και εμπειρίες.

Σύμφωνα με τους πατέρες, ο λειτουργός του Χριστού οφείλει να είναι διαρκώς σε υψηλή πνευματική κατάσταση για να μπορεί πρώτον, να ιεουργή ακατακρίτως τα άγια Μυστήρια, εκ των οποίων είναι και η άσκηση της θεραπευτικής επιστήμης, και δεύτερον, να κηρύττει άφοβα τον λόγο του Θεού.

Πώς όμως μπορεί να επιτευχθεί «το καθαρόν και αμόλυντον», αφού και ο λειτουργός είναι «συνδεδεμένος» και αυτός «ταίς σαρκικαίς επιθυμίαις και ηδοναίς»;^[3] Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγει «εκείνους που αισθάνονται αμαρτωλοί «Ακριβώς επειδή είσαι αμαρτωλός, γι' αυτό έλα στην Εκκλησία. Δεν ξέρεις ότι είναι αμαρτωλοί και αυτοί που ιεουργούν στην αγία Τράπεζα; Διότι έχουν και αυτοί σάρκα, αίμα κνδλε μέσα τους, από οστά αποτελούνται και αυτοί». «Ο Θεός δεν μας έδωσε διδασκάλους τους Αγγέλους... αλλά από το ίδιο το ποιμνίο παίρνει και κάνει ποιμένες, από τα ίδια τα πρόβατα κάνει τον ποιμενάρχη, για να είναι συγχωρητικός στους αρχομένους και κατανοώντας την αδυναμία του, να μην υπερφανεύεται σ' αυτούς που ποιμαίνει, αλλά να έχει τον αναπόφευκτο έλεγχο της συνειδήσεώς του ως χαλινό και αφορμή για ταπεινοφροσύνη»^[4].

Από τους πρώτους Χριστιανικούς χρόνους η εξομολόγηση είχε συνδεθεί με την Θεία Κοινωνία. Η Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων γράφει: «Αφού συναχθείτε κάθε Κυριακή, ημέρα που είναι αφιερωμένη στον Κύριο, τεμαχίστε τον Άγιο Άρτο και ευχαριστήστε τον Θεό, αφού προηγουμένως εξομολογηθείτε τα παραπτώματά σας, ώστε να είναι καθαρή η προσφερόμενη Θυσία».^[5]

Μιλώντας ο ιερός Χρυσόστομος για την προετοιμασία που πρέπει να κάνουν για την συμμετοχή μας στην Θεία Ευχαριστία, λέγει: «Γνωρίζω ότι όλοι βρισκόμαστε κάτω από επιτίμια και κανείς δεν θα καυχηθεί ότι έχει αγνή καρδιά. Δεν είναι όμως αυτό το φοβερό, ότι δηλαδή δεν έχουμε αγνή καρδιά, αλλά το ότι... δεν προσερχόμαστε σ' Εκείνον που μπορεί να την κάμει αγνή».^[6]

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει σχετικά με την προετοιμασία που απαιτείται για να μετέχουμε τον ποτήριον της Ζωής: «Πώς θα δεχθεί κανείς μέσα τον Σώμα και Αίμα Χριστού, αν δεν καθαριθεί πρώτα με την εξομολόγηση και με μετάνοια ανάλογη με τα πατήματα;» «Πώς θα πάρουμε μέσα μας τον Θεό και θα γίνουμε σύσσωμοι με αυτόν, χωρίς πρώτα να απορρίψουμε τις αμαρτίες με την εξομολόγηση, και χωρίς να καθαρίσουμε τον ρύπο που δημιουργήθηκε από αυτές στην ψυχή, με ελεημοσύνη, με αγνεία και εγκράτεια, με προσευχή και κατάνυξη και με τα άλλα έργα της μετάνοιας...» «Γι' αυτό», συνεχίζει, «ας καθαριστούμε πρώτα αδελφοί, στο σώμα, στο στόμα και στην διάνοια, και ας προσέλθουμε να κοινωνήσουμε με αγαθή και καθαρή συνειδηση»^[7].

Ο κληρικός λοιπόν, έχει και αυτός ως άνθρωπος την ανάγκη της

μετανοίας και εξομολογήσεως. Η εξομολόγησή του σε άλλον πνευματικό, τον βοηθά να θεραπευθεί τα πάθη του και επιπλέον να κρίνει αντικειμενικά εκείνους που εξομολογεί και συμβουλεύει ο ίδιος. Κατά τον γνωστό και τόσο περιεκτικό λόγο του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, «πρέπει να καθαρίζουμε πρώτα τους εαυτούς μας, και έπειτα να καθαρίζουμε τους άλλους. Να αποκτήσουμε σοφία και έπειτα να κάνουμε τους άλλους σοφούς. Να γίνουμε φώς, για να φωτίσουμε. Να πλησιάσουμε οι ίδιοι τον Θεό, και κατόπιν να οδηγήσουμε άλλους σ' Αυτόν. Να αγιαστούμε, για να αγιάσουμε»^[8].

Όπως ανέφερα και πριν, μια ακόμη διακονία του κληρικού, είναι και το κήρυγμα. Η εξήγηση δηλαδή των δογμάτων της πίστεως και των εντολών του Θεού, η διδασκαλία της αγιαστικής χάριτος των μυστηρίων αλλά και της ανάγκης για διαρκή συμμετοχή σε αυτά. Η διδαχή του Λόγου του Θεού, είναι κατά τον Ιερό Χρυσόστομο, ένα μοναδικό θείο φάρμακο που έχει στην διάθεσή του ο ιερέας ως θεραπευτής των ψυχών. Για να ωφεληθεί όμως αυτό το φάρμακο, χρειάζεται και εδώ η ζωή του κηρύττοντος να συμβαδίζει με τα κηρυττόμενα. Όπως λέγει ο θεοφόρος Ιγνάτιος «είναι καλύτερο να ζει κανείς πνευματικά και να σωπά, παρά να κηρύττει χωρίς να ζει πνευματικά»^[9]. Ο όσιος Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης γράφει ότι «ο βίος χωρίς τον λόγο, ωφελεί περισσότερο από τον λόγο χωρίς τον βίο».^[10]

Τον κληρικό όμως που αποφασίζει να πορευθεί τον δρόμο της μετάνοιας, ο Διάβολος προσπαθεί με κάθε τρόπο να αποτρέψει από την σωτήριο επιστροφή. Αν και τροποποιεί ο πειρασμός τα επιχειρήματά του στους κληρικούς, σε σχέση με τους λαϊκούς, πάλι όμως κατά τους πατέρες κινούνται με την ίδια λογική.

Το ισχυρότερο όπλο του Διαβόλου, είναι η εντροπή. Ο Ιερός Χρυσόστομος όμως απαντά: «Να ντρέπεται να αμαρτάνει, μην ντρέπεται να μετανοεί... αυτή είναι η κακουργία του Διαβόλου: Όταν ο άνθρωπος κάμνει την αμαρτία, δεν τον αφήνει να εντραπεί, διότι γνωρίζει πως αν εντραπεί, αποφεύγει την αμαρτία. Για την μετάνοια όμως τον κάμνει να ντρέπεται, διότι γνωρίζει πως όταν ντρέπεται, δεν μετανοεί. Έτσι πετυχαίνει δύο κακά: Καί στην αμαρτία τον σέρνει, καί από την μετάνοια τον απομακρύνει»^[11].

Μια άλλη παγίδα του Διαβόλου είναι η πνευματική αναισθησία, η οποία κατά τον άγιο Ιωάννη της Κλίμακας, «πειθεί τελικά τον άνθρωπο ότι δεν είναι τίποτε αυτά που έχει διαμάρξει και επομένως δεν χρειάζεται να μετανοήσει»^[12]. Όσο κυριεύονται από το φοβερό αυτό πάθος, συνεχίζει ο Άγιος Ιωάννης, «ενώ αντικρύζουν την Αγία Τράπεζα, μένουν αναίσθητοι. Ενώ μεταλαμβάνουν από τα άγια Δώρα, είναι σαν να γεύτηκαν απλώς ψωμί»^[13].

Σχετική με την πνευματική αναισθησία είναι και η εξής πρόφαση: «Στην εποχή μας – λένε μερικοί – έχουν αλλάξει τα πράγματα. Αυτό που κάποτε θεωρείτο αμαρτία, σήμερα είναι φυσιολογικό. Σήμερα ζούμε σε άλλα χρόνια, δεν μπορούμε να ζήσουμε όπως οι παλαιοί» Οι εντολές όμως του Θεού είναι διαχρονικές και μπορούμε να τις εφαρμόσουμε, εάν θέλουμε, κάτω από οποιοδήποτε συνθήκες. Και απόδειξη γι' αυτό είναι οι ίδιοι οι Άγιοι, οι οποίοι υπάρχουν σε κάθε εποχή.

Μερικούς τέλος ο Διάβολος μας ρίχνει στην απόγνωση λέγοντάς μας ότι δεν συγχωρούνται οι αμαρτίες μας. Ας ακούσουμε όμως τον Ιερό Χρυσόστομο τι απαντά και επιτρέψτε μου να τελειώσω με αυτά τα λόγια: «Αν ήταν μόνη η μετάνοια, τότε σωστά να φοβόσουν. Επειδή όμως με την μετάνοια αναμειγνύεται η φιλανθρωπία του Θεού, έχε θάρρος. Διότι δεν υπάρχει μέτρο στην φιλανθρωπία του Θεού, ούτε μπορεί να εξημευθεί με λόγια η αγαθότητά Του. Η δική σου κακία έχει μέτρο, το φάρμακο όμως δεν έχει μέτρο...»^[14] Κανείς ασμην απελπίζεται για την σωτηρία του... Είσαι τελώνης; Μπορείς να γίνεις Ευαγγελιστής. Είσαι βλάσφημος; Μπορείς να γίνεις Απόστολος. Είσαι ληστής; Μπορείς να ληλατήσεις τον Παράδεισο... Δεν υπάρχει καμία αμαρτία που να μην σβήνεται με την μετάνοια»^[15].

[1] Συμεών Αρχιεπ. Θεσσαλον. Απαντα π.321 ΙΣΤ'

[2] Φιλοκαλία Ι. Νηπι. Μτφ. Γαλιτή, 2, 330.

[3] Ευχή Θείας Λειτουργίας

[4] Migne, Patrologia Graeca PG 50, 726-7

[5] ΒΕΠ 2, 220

[6] ΕΠΕ 8, 436

[7] ΕΠΕ 11,400-4

[8] ΕΠΕ 1, 164

[9] ΒΕΠ 2, 267

[10] PG 78, 708C

[11] ΕΠΕ 30, 290

[12] ΚΛΙΜΑΣ π.223.

[13] ΚΛΙΜΑΣ π. 223-6

[14] ΕΠΕ 30, 288

[15] ΕΠΕ 33, 444.

Πρωτοπρεσβύτερου Κυπριανού Κωνσταντινίδη. Πρακτικά και Πρωτόκολλα ως πηγές Ιστορίας των Κοινοτήτων της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μ. Βρετανίας

**Σεβασμιώτατε πάτερ και γέροντα
Άγιε Θυατείρων, θεοφιλέστατοι
Αρχιερείς - σεβάσμιοι πατέρες -
κυρίες και κύριοι,**

Η αρχαιολογία βασίζεται εις τα ευρήματα. Τα ευρήματα χωρίζονται σε δύο (2) κατηγορίες. Εις τα ευρήματα που καταλαμβάνουν όγκο εις τον χώρο (Ναοί - Μνημεία - Βωμοί κτίσματα - αντικείμενα) και μετρούνται ανάλογα σε κυβικά μέτρα (M3) και τα ευρήματα που είναι επίπεδα στο χώρο (περγαμηνές - ειλητάρια - βιβλία - πλάκες) και μετρούνται σε τετραγωνικά μέτρα (M²).

Εις τα επίπεδα ευρήματα ανήκουν και τα γραπτά αυτά που είναι γνωστά με τον όρο ΑΡΧΕΙΑ. Μια αρχαιολογική εξίσωση μας λέγει Αρχείο ίσον Παρελθόν - Παρόν - Μέλλον ίσον Ιστορία. Μα θα μου πείτε η Ιστορία είναι και προφορική μεταφέρεται από στόμα σέ στόμα και από γενεά σε γενεά μόνο που η ίδια Ιστορία αν ακουσθεί από δύο διαφορετικούς ανθρώπους δεν ομοιάζει καθόλου η μια με την άλλη, ή αν ομοιάζει θα ομοιάζει σε λίγα σημεία διότι καλοπροαίρετα ο καθένας προσθέτει και κάτι δικό του.

Εις την γραπτή Ιστορία στο αρχείο γράφονται τα γεγονότα όπως έγιναν ή όπως τα έζησαν οι τότε άνθρωποι και κάτω από ποιες συνθήκες ή πιέσεις. Όπου δεν υπάρχει Αρχείο δεν υπάρχει Ιστορία και αυτό δεν έχει κανείς το δικαίωμα να το στερήσει από κανένα τόπο ή κοινότητα. Δεν έχουμε το δικαίωμα να στερήσουμε από αυτούς που θα έλθουν να γνωρίσουν ποιοί είμαστε, και τι κάνουμε, πως ζούσαμε, πως εργαζόμαστε τι σκεπτόμαστε και τι δημιουργήσαμε.

Ένας μεγάλος Ρώσος Ιστορικός, ο Vasiliev γράφει είναι έγκλημα κατά της ανθρωπότητας η στέρηση της γνώσης του παρελθόντος. Ένας μεγάλος Έλληνας συγγραφέας γράφει, είναι δείγμα αμορφωσιάς. Το Αρχείο ενός οργανισμού, όπως είναι η Τοπική Εκκλησία, είναι ο ζωντανός μάρτυρας του παρελθόντος, είναι μια φωνή μέσα στο χρόνο, είναι η ίδια η ζωή και τα έργα της Κοινότητας, οι αγωνίες, τα σχέδια, οι συμφωνίες, οι διαφωνίες, το έργο, ο τρόπος του σκέπτεσθαι του ανθρώπου εκείνης της εποχής,

εκείνης της δεδομένης στιγμής του χρόνου. Και κάτω από ποιές σωματοδιανοητικές συνθήκες έγιναν πράγματα ή δόθηκαν λύσεις.

Μπαίνουμε στο χωροχρόνο και με τα σημερινά δεδομένα αρχίζουμε τον συγκρητισμό πως και γιατί δόθηκαν αυτές οι λύσεις τότε, αν ήταν σωστές, κι αν σήμερα θα δίναμε άλλες καλύτερες λύσεις,

Το Αρχείο μιας Κοινότητας είναι παρελθόν και παρόν συγχρόνως. Για τον μελετητή το παρελθόν γίνεται παρόν και το νεκρό ζωντανεύει και συνδιαλέγεται. Ανακαλύπτεις σφάλματα που έγιναν ΤΟΤΕ και τα διορθώνεις ΤΩΡΑ, αν ο χρόνος δεν

τα έχει εξαφανίσει.

Τα Αρχεία των Κοινοτήτων μας είναι θησαυροί που αύριο θα γράψουν την Ιστορία της Βιβλικής Αρχιεπισκοπής μας, είναι θησαυροί που δεν έχουν εκτιμηθεί όσο πρέπει, ούτε έχουν αντιμετωπισθεί με την δέουσα σοβαρότητα.

Μέσα από τα βιβλία (Των ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ τα ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ της αλληλογραφίας και τα Βιβλία ΒΑΠΤΙΣΕΩΝ - ΓΑΜΩΝ - ΘΑΝΑΤΩΝ τα Βιβλία Απογραφών βιβλίων και σκευών - φωτογραφικό υλικό πλήρως αρχειοθετημένο) βγάζουμε τις κραυγές του Τοκετού, τον πόνο του θανάτου, τις χαρές ή λύπες του Γάμου μέχρι τους διαπληκτισμούς των διαζυγίων.

Μέσα σ' αυτά τα Βιβλία βαθιά στα σπλάχνα του Αρχείου είναι καταγεγραμμένη κάθε αναπνοή των ανθρώπων της τότε εποχής, για τον Κλήρο, εορτασμοί - χειροτονίες - καθαιρέσεις - προαγωγές - στατιστικά στοιχεία - Συμφωνίες - Διαφωνίες - Αγορές - Τιμές αντικειμένων κ.τ.λ.

Στοιχεία που θεωρούνται άχρηστα ή πλεόνασμα σε ένα έντυπο, για τον μελετητή μπορεί να είναι μια σοβαρή πηγή πληροφοριών, π. χ. Τα νομίσματα σαν νομίσματα πολύ λίγο κοινό ενδιαφέρουν, για ένα μελετητή όμως μπορεί απ' αυτά και μόνο να βγάλει χιλιάδες συμπεράσματα για την εποχή τους, από τους άρχοντες της περιόδου, από ενδυματολογικά στοιχεία, κράμα μετάλλου, έως τεχνική κοπής κ.α.

Ένα άλλο σπουδαίο κεφάλαιο είναι το φωτογραφικό αρχείο είναι μια τράπεζα καταθέσεων στη κάθε Κοινότητα, είναι ζωντανή εικόνα του

παρελθόντος με πολύ προσοχή και κατάνυξη πρέπει να φροντίζουμε για την πλήρη ενημέρωσή του με όποιο κόστος κι αν απαιτείται από ώρες εργασίες και φόρτο υποχρεώσεων.

Ότι βρίσκουμε πεταμένο να το περισυλλέγουμε και να το φροντίζουμε με αγάπη και ότι δεν βρίσκουμε να το δημιουργούμε μόνοι μας.

Η ταξινόμηση των γεγονότων που έχουν φωτογραφηθεί θα πρέπει να γίνεται με χρονολογική σειρά. Οι Φωτογραφίες να προστατεύονται από τις καιρικές συνθήκες, η υγρασία π.χ. αλλοιώνει με φωτογραφία, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα. Σήμερα όλα αυτά είναι πολύ πιο εύκολα από το παρελθόν διότι η τεχνολογία βοηθά την συλλογή διατήρηση και καταγραφή.

Προχωρώντας φθάνουμε στην αλληλογραφία την αρχαιότερη επιταγή επικοινωνίας.

Ένα απλό γράμμα που πήραμε ή στείλαμε με μια ημερομηνία και υπογραφή δεν δηλώνει ΤΗΠΟΤΑ, θα μπορούσε να το γράψει ο καθένας ή να αρνηθεί ότι το έλαβε ο καθένας. Υπάρχουν βιβλία ειδικά για την αλληλογραφία τα λεγόμενα Πρωτόκολλα για εισερχόμενα και εξερχόμενα γράμματα και εκεί το κάθε γράμμα αφήνει το αποτύπωμα του, τα εισερχόμενα τότε και από ποιόν και για ποιο λόγο και τα εξερχόμενα από εμάς σε κάποιον για κάποιο λόγο. Όταν ένα γράμμα μας χαθεί υπάρχει το αγκυροβόλιο που έχει αράξει υπάρχει το λιμάνι να το βρούμε και να το επαναλάβουμε και να δικαιολογηθούμε για την τυχόν καθυστέρηση της απάντησής μας.

Μια καλή δικαιολογία είναι ότι κρατούμε φωτοτυπίες, αλλά δεν λύνει το πρόβλημα της προχειρότητας και της απρονοησίας. Όταν ψάχνεις μια επιστολή πριν 5 χρόνια να βρεις, μέσα από τρία τσουβάλια φωτοτυπίες, ενώ σε πέντε λεπτά από το Βιβλίο Πρωτοκόλλου του έτους το βρίσκουμε.

Το σπουδαιότερο όμως δεν είναι η άρνηση της πραγματικότητας αλλά η γνώση ότι το ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ επικυρώνει την γνησιότητα του εγγράφου και δίνει βαρύτητα σε αυτό. Αυτά δεν μπορεί να τα αμφισβητήσει κανείς.

Αφήνοντας την αλληλογραφία που είναι ένα μεγάλο και αχανές κεφάλαιο που χρειάζεται χώρο και χρόνο για να το αναλύσουμε ας πάμε σύντομα στις απογραφές.

Τα Βιβλία απογραφών είναι τα βιβλία εκείνα που περιέχουν την αγάπη των ενοριτών μας σ' όλο της το μεγαλείο. Την εικόνα που έκαναν δωρεά, το τραπεζομάντιλο που κέντησαν με αγάπη για την Αγία Τράπεζα, το καντήλι, σαν ευχαριστία σ' ένα θαύμα ή το δισκοπότηρο για μια παράκληση και προστασία.

Τα Βιβλία των απογραφών είναι οι αδιάψευστοι

μάρτυρες της ποιότητας των ενοριτών μας είναι η ζυγαριά της πίστης των, είναι η κατήχηση των γονιών προς τα παιδιά τους.

Είναι τα Βιβλία εκείνα που από την άλλη μεριά κατοχυρώνουν τους προηγούμενους από εμάς - εμάς - και τους επόμενους. Με αυτά τα Βιβλία δείχνουμε ένα μέρος από το έργο μας, δείχνουμε τι βρήκαμε, προσθέτουμε τι πήραμε, και παραδώσαμε ενυπογράφως τι αφήνουμε και σε ποιόν.

Τα βιβλία των απογραφών χωρίζονται σε δύο (2) ομάδες:

A. Απογραφή των σκευών, κινητών επίπλων και εικόνων.

B. Απογραφή των Βιβλίων και Εντύπων.

Τα Βιβλία των απογραφών δέον όπως συνοδεύονται από δύο πρωτοκόλλα παραλαβής και παραδόσεως για να τηρούνται τα προσχήματα από νομικής πλευράς, και να αποφεύγονται οι παρεξηγήσεις.

Αφήνοντας τις απογραφές και τα βιβλία τους προσεγγίζουμε ένα άλλο πιο σπουδαίο ή εξ ίσου σπουδαίο, τα Βιβλία των Μυστηρίων.

Εδώ επικρατεί χάος, τα μυστήρια γράφονται σ' ότι (χαρτί - δεφτέρι - διαφημιστικό ημερολόγιο - τετράδιο κ.τ.λ.) υπάρχει διαθέσιμο.

Τα Βιβλία των Μυστηρίων είναι από τα πιο επίσημα Βιβλία της Κοινότητας, είναι το ληξιαρχείο της Παροικίας. Περιέχουν την εξέλιξη ή την εξελικτική πορεία της κάθε οικογένειας, αρχής γενομένης από την γέννηση - την Βάπτισμα - το Γάμο - το Θάνατο που εδώ κλείνει η αυλαία της μιας οικογένειας και ανοίγει ξανά με μια άλλη γέννηση μιας νέας οικογένειας.

Είναι πολύ σοβαρό και άξιο ιδιαίτερας προσοχής και ανάλογου σεβασμού το ότι εμείς είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε την εξελικτική πορεία της κάθε οικογένειας, τις θέσεις χιλιάδων ομογενών (τηλέφωνα - διευθύνσεις) της Παροικίας, στοιχεία σοβαρά και απόρρητα. Και όχι μόνον αυτό αλλά και την περαιτέρω εξέλιξη τους μετά το Βιολογικό μας θάνατο ή την απουσία* απομάκρυνση μας.

Η ζωή αυτών των Βιβλίων συνεχίζεται εις το διηνεκές και οι μετά από εμάς βλέπουν σ' αυτά τα βιβλία εμάς και την αδιαφορία μας ή το ενδιαφέρον και την σοβαρότητα μας δια τα τεκταινόμενα.

Υπάρχουν ακόμη πολλά που αφορούν την οργάνωση του γραφείου της Κοινότητας αλλά δεν τ' αγγίξαμε, είναι θέμα χρόνου και χώρου, ίσως μια άλλη φορά, Τελειώνοντας τον άκομψο λόγο μου θα θελα να πω τούτο σ' όλους μας.

Το γραφείο της κοινότητας είναι ο εγκέφαλός της, είναι το κέντρο επιχειρήσεων και συντονισμού της κοινωνίας, της παροικίας με τον ΕΣΩ και τον ΕΞΩ κόσμο.

Καταστατικά και Σχέσεις Κλήρου με τους Λαϊκούς Άρχοντες

Ομιλία Οικον. Αναστασίου Δ. Σαλαπάτα στη Σύναξη Ιερού Κλήρου
της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας
Leeds, 13-15 Μαΐου 2008

**Σεβασμιώτατε, Πανιερώτατε,
Θεοφιλέστατοι, Σεβαστοί Πατέρες και
αδελφοί,**

Κατ' αρχάς θα ήθελα να εκφράσω θερμές ευχαριστίες στον Σεβασμιώτατο Αρχιεπίσκοπό μας για την τιμή που μου κάνει για άλλη μια φορά να είμαι ομιλητής στην Ιερή αυτή Σύναξή μας.

Α. Καταστατικά

Διαβάζοντας το έγκριτο λεξικό του Καθ. Μπαμπινιώτη, στο λήμμα «καταστατικό» βρίσκουμε να γράφει: «Είναι νομικός όρος. Είναι το ειδικό έγγραφο που περιλαμβάνει το σύνολο των κανόνων, οι οποίοι καθορίζουν την ταυτότητα και τον σκοπό, προσδιορίζουν τη λειτουργία και ρυθμίζουν την οργάνωση νομικού προσώπου, κυρίως ιδιωτικού δικαίου. Ο όρος "καταστατικό" είναι συνώνυμος με τον όρο "κανονισμός"».

Όπως είναι γνωστό στην Ιερά Αρχιεπισκοπή μας έχουμε διάφορα Καταστατικά σε ισχύ και χρήση. Τα κυριώτερα από αυτά, τα οποία είναι μάλιστα κοινά και ισχύουν στην μεγάλη πλειοψηφία των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων μας είναι αυτά που διέπουν την ίδρυση και λειτουργία των Κοινοτήτων, των Βοηθητικών Αδελφοτήτων, των Ελληνικών μας Σχολείων και των Οργανώσεων Νεολαίας.

Όσον αφορά το πρώτο και κυριώτερο Καταστατικό, με εμπνευσμένη πρωτοβουλία του Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκόπου μας διορίστηκε τον Ιούλιο του 2005 15-μελής μικτή κληρικο-λαϊκή Επιτροπή, με σκοπό την μελέτη, επεξεργασία και αναθεώρηση του Καταστατικού των Ελληνορθόδοξων Κοινοτήτων μας. Την Προεδρία της Επιτροπής ανέλαβε ο Θεοφιλ. Επίσκοπος Ναζιανζού κ. Θεοδώρητος και την Γραμματεία της ο υποφαινόμενος. Η Επιτροπή συνεδρίασε 29 φορές, μεταξύ της 21ης Ιουλίου 2005 και της 13ης Απριλίου 2007. Το αποτέλεσμα των εργασιών της ήταν η παραγωγή ενός εξαιρετικού κειμένου, 21 σελίδων, στην Ελληνική γλώσσα, το οποίο η Επιτροπή κατέθεσε τελικά προς κρίση στην Ιερά Αρχιεπισκοπή.

Την ίδια εποχή, δηλαδή 2005 - 2007, ο Σεβασμιώτατος διόρισε μια άλλη μικτή κληρικο-λαϊκή Επιτροπή, αποτελούμενη

κατ' αρχάς από πλειάδα μελών, τα οποία προετοίμασαν το Συνέδριο των Βοηθητικών Αδελφοτήτων, που έλαβε χώρα στις 18 Οκτωβρίου 2005 στην Κοινότητα Απ. Βαρνάβα και συζητήσαν επί της αρχής την αναθεώρηση του Καταστατικού των Βοηθητικών Αδελφοτήτων. Κατόπιν δε, ορίστηκε μικρή Επιτροπή, αποτελούμενη από 4 μέλη, με συντονιστή τον υποφαινόμενο, τα οποία επεξεργάσθηκαν το νέο Καταστατικό, το οποίο κατατέθηκε σε 7 σελίδες, στις 10 Αυγούστου 2007, στην Ιερά Αρχιεπισκοπή, για τα περαιτέρω.

Στις 21 Φεβρουαρίου του 2006 ο Σεβασμιώτατος διορίζει νέα Επιτροπή, αποτελούμενη από 13 κληρικά και λαϊκά μέλη. Η νέα αυτή Επιτροπή σκοπό είχε να επεξεργασθεί τον ονομαζόμενο «Κανονισμό» του

Κεντρικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου (Κ.Ε.Σ.) της Ιεράς Αρχιεπισκοπής, καθώς επίσης και τους ονομαζόμενους «Κανονισμούς» των Σχολικών Εφορειών. Μεταξύ των μελών της εν λόγω Επιτροπής αντιπλάγησαν κάποιες επιστολές με σκέψεις και προτάσεις για τα θέματα της Παροικιακής Εκπαίδευσης και της καλύτερης δυνατής οργάνωσής της, αλλά δυστυχώς τα μέλη δεν έχουν ακόμα συνεδριάσει σε ολομέλεια, κι έτσι δεν έχουν ακόμα ετοιμασθεί τα νέα Καταστατικά του Κ.Ε.Σ. και των Σχολικών Επιτροπών.

Ο ομιλών έχει συμμετάσχει ενεργά στις 3 παραπάνω Επιτροπές και γνωρίζει καλά τις λεπτομέρειες που αφορούν τα Καταστατικά που παρήχθησαν. Υπάρχει βέβαια και ένα ακόμα Καταστατικό που χρειάζεται αναθεώρηση, για το οποίο απ' ό,τι γνωρίζω δεν έχει συσταθεί ειδική Επιτροπή. Είναι το Καταστατικό για τις κατά Κοινότητες Οργανώσεις της Ελληνικής Ορθόδοξης Νεολαίας.

Το σύνθημα είναι τα Καταστατικά αυτά - όταν ετοιμάζονται - να συζητούνται και να ψηφίζονται στις Κληρικολαϊκές Συνελεύσεις της Ιεράς Αρχιεπισκοπής μας, και κατόπιν να εγκρίνονται και να επικυρώνονται από το σεπτό Οικουμενικό μας Πατριαρχείο. Αυτή είναι μια πολλή ενδιαφέρουσα διαδικασία, την οποία έχουμε υποχρέωση να μεθοδεύσουμε άμεσα, για να προσφέρουμε σύντομα στις Κοινοτήτές μας τους τόσο αναγκαίους νέους καταστατικούς τους χάρτες.

Β. Σχέσεις Κλήρου με τους Λαϊκούς Άρχοντες

Αυτό είναι ένα άλλο εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα, το οποίο ο υποφαινόμενος έχει παρουσιάσει κι άλλες φορές στις Ιερατικές μας Συνάξεις. Είναι ένα ζήτημα που μπορεί να εξετασθεί από διάφορες πλευρές. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται ιδιαίτερα μεταξύ των Ιερέων και των Εκκλησιαστικών και Κοινωνικών Συμβουλίων είναι και οι πιο σκανθώδεις. Γι' αυτές τις σχέσεις ομίλησα αναλυτικά στην περσινή μας Σύναξη και σας παραπέμω στην δημοσιευμένη ομιλία μου στο περ. «Ορθόδοξος Κήρυξ» (Μάρτιος - Απρίλιος 2007, τεύχ. 222-223, σσ. 13-14).

Φέτος όμως παρατηρήσαμε το άνοιγμα ενός νέου κεφαλαίου στο μεγάλο βιβλίο των σχέσεων Ιερέων και Λαϊκών Αρχόντων, και μάλιστα εκείνων των Αρχόντων με τους οποίους έχουμε επαγγελματική σχέση και εξάρτηση - αν μπορούμε να χρησιμοποιούμε αυτούς τους όρους όντες κληρικοί. Αυτό το νέο κεφάλαιο έχει τον τίτλο : «Ερωτηματολόγιο» (αναφορικά με την μισθοδοσία του κλήρου). Το Ερωτηματολόγιο αυτό, αντίθετα με τον συνηθισμένο σκοπό τέτοιων ερευνητικών διαδικασιών, εγείρει πολλά και σημαντικά ερωτήματα. Για παράδειγμα, ακουμπάει άτεχνα στον ευαίσθητο χώρο των απόρρητων προσωπικών δεδομένων, τα οποία προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή αλλά και τις Εθνικές Νομοθεσίες. Τέτοια δεδομένα είναι η απόσπαση κληρικών, η επαγγελματική κατάσταση των συζύγων των Ιερέων, η ύπαρξη και ηλικία των παιδιών και τα ονομαζόμενα «τυχερά». Είναι όντως απορίας άξιο πως το Ερωτηματολόγιο συμπεριλαμβάνει τέτοια θέματα, ενώ δεν συμπεριλαμβάνει άλλα σημαντικότερα, όπως η ασφαλιστική κάλυψη των Ιερέων, τα έξοδα μετακίνησης, τα έξοδα Ιερατικής ένδυσης και άλλα. Είναι δε ακόμα μεγαλύτερη η απορία όλων μας για την στοχοθεσία του. Οπωσδήποτε εμείς ως κληρικοί θα πρέπει να επισημάνουμε και την απουσία συναδέλφων μας από την Επιτροπή που παρήγαγε το Ερωτηματολόγιο αυτό, το οποίο ούτως η άλλως αφορά εμάς αποκλειστικά.

Όμως με τον όρο Λαϊκοί Άρχοντες δεν νοούνται μόνο οι Εκκλησιαστικοί Επίτροποι, αλλά και τα μέλη των λοιπών Συμβουλίων που δραστηριοποιούνται στις Κοινότητές μας. Έτσι, σ' αυτήν την παρουσιάσή μου θα ήθελα, με πολλή αγάπη και ειλικρινή σεβασμό, να αναφερθώ και στις θαυμασίες εκείνες και πλήρως αφοσιωμένες ψυχές, τις Κυρίες και Δεσποινίδες των Βοηθητικών Αδελφοτήτων μας, που ως άλλες Μυροφόρες, σπεύδουν πάντοτε να συμπαρασταθούν στο λειτουργικό, ποιμαντικό και φιλανθρωπικό μας έργο. Με την απλότητα και την ευγένεια που διακρίνει τις όμορφες αυτές και γνήσια χριστιανικές ψυχές προσφέρουν από το χρόνο, τα πολυποίκιλα ταλέντα, αλλά και τα χρήματά τους, για την επιτέλεση των διαφόρων Κοινωνικών, Εκπαιδευτικών και Φιλανθρωπικών μας δραστηριοτήτων. Οι Ιερείς υπολογίζουν και πολλές φορές βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην βοήθεια και προσφορά των Κυριών για τα όποια έργα σχεδιάζουν στην Κοινότητα. Ο Ιερέας είναι ο Επόπτης του έργου της Βοηθητικής Αδελφότητας και ο Πνευματικός Καθοδηγητής των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και γενικώτερα του σπουδαίου αυτού φιλανθρωπικού σώματος. Στο νέο Καταστατικό που ετοιμάστηκε έχουν γίνει πολλές και διάφορες προβλέψεις

που δίνουν μεγάλο ρόλο και ευελιξία στις Κυρίες, για να μπορούν με άνεση να διακονούν την Εκκλησία, το Σχολείο, τη Νεολαία και τα έργα φιλανθρωπίας.

Η Επιτροπή του Ελληνικού και του Κατηχητικού Σχολείου είναι μια άλλη ιδιαίτερη Επιτροπή. Στον Ιερέα δίνεται η δυνατότητα να προσελκύσει προς αυτή την Επιτροπή και να αξιοποιήσει σ' αυτήν νεώτερα μέλη της Ομογένειας, άτομα που έχουν νέες οικογένειες, με νέα ενδιαφέροντα και φρέσκιες ιδέες, που έχουν βιολογική, διανοητική και ψυχική δύναμη, σθένος και διάθεση να αναλάβουν σημαντικές πρωτοβουλίες, με σκοπό την ανάδειξη, διατήρηση και καλλιέργεια του Ελληνορθόδοξου Πνεύματος και Πολιτισμού. Τα μέλη σ' αυτήν την Επιτροπή έχουν πολλά και διάφορα ταλέντα. Έχουν γνώσεις και μόρφωση, έχουν βιωματικές εμπειρίες από την φιλόξενη χώρα στην οποία ζούμε κι έχουν αναπτύξει διάφορα χαρίσματα, ικανά να συνδράμουν δυναμικά στον εκπαιδευτικό τομέα των Κοινοτήτων μας. Ο Ιερέας, όταν μάλιστα είναι νέος στην ηλικία, ή νεο-αφικθείς από την Πατρίδα, μπορεί να βρει μέσα από την σχέση του με αυτά τα άτομα, πολλή μεγάλη υποστήριξη σε όλους τους τομείς της σχολικής και κοινωνικής ζωής και διακονίας του. Για τούτο θα πρέπει να καλλιεργούμε ιδιαίτερα την σχέση μας με την Επιτροπή του Ελληνικού και Κατηχητικού Σχολείου, προς όφελος όλων.

Τέλος, ένας πολύ ιδιαίτερος και εξαιρετικά ευαίσθητος τομέας είναι και αυτός της Νεολαίας. Ο Ιερέας είναι ο Σύμβουλος των Νέων, είναι ο Συμπαραστάτης, ο Υποστηρικτής, είναι ο Πνευματικός Καθοδηγητής και Πατέρας των φιλόδοξων και ελπιδοφόρων Νέων μας. Είναι αυτός που τους καλεί και τους οργανώνει σε σώμα, είναι αυτός που επιλέγει τους καλύτερους και ενεργητικότερους και τους προτείνει για αρχηγούς. Όμως θα πρέπει να αναφέρουμε emphatically ότι είναι κι αυτός που τους ακούει, που τους αφοιγκράζεται, που προσπαθεί να συλλάβει τον παλμό της νεανικής καρδιάς τους. Είναι, επίσης, αυτός που θα διαγνώσει τα ειδικά ταλέντα τους, είτε αυτά είναι διοικητικά και οργανωτικά, είτε είναι εκπαιδευτικά και εκκλησιαστικά. Ο Ιερέας είναι αυτός που θα προσφέρει στον Επίσκοπό του τον υποψήφιο φοιτητή της Ιερής Επιστήμης, όπως επίσης και τον υποψήφιο κληρικό και θα συμμαρτυρήσει γι' αυτόν. Ο τομέας της Νεολαίας είναι βασικός και κεντρικός σε κάθε οργανωμένη ομάδα, όπως φυσικά και στην Εκκλησία μας. Ο λόγος είναι ότι οι Νέοι αποτελούν το μέλλον, το ελπιδοφόρο αύριο για ένα κόσμο καλύτερο, δικαιότερο, ανθρωπινότερο, ένα κόσμο που θα έχει την οσμή της πνευματικής ευωδίας και του μυστηρίου της Αγίας Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Αυτό τον κόσμο θα αγωνισθούν να οικοδομήσουν οι Νέοι μας, για τούτο χρειάζονται την συνεχή και αμείωτη συμπαράσταση και αρωγή μας.

Τελικά, ο Κλήρος και οι διάφοροι Λαϊκοί Άρχοντες βρίσκονται σε διαρκή επικοινωνία και διαλεκτική μεταξύ τους, έτσι ώστε και με την βοήθεια και την χάρη του Αγίου Θεού μας και την συνδρομή της Ιερής Αρχιεπισκοπής μας να κτίζουν από κοινού πάντοτε τις απαραίτητες γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ ουρανού και γης, προς πνευματικό όφελος πάντων των πιστών Ορθόδοξων Χριστιανών - μελών των Κοινοτήτων μας.

Η πνευματική διάσταση του Ελληνικού και Κατηχητικού Σχολείου Οικονόμου π. Γεωργίου Ζαφειράκου

Πριν 160 χρόνια ο μεγάλος Δάσκαλος του γένους Αδαμ. Κοραΐς, Σεβασμιώτατε, Θεοφιλέστατοι, σεβαστοί πατέρες,, έκανε μια επισήμανση για το χρέος των ιερωμένων, που αναφέρεται και στη δική μας σημερινή διακονία.

(Η παιδεία σήμερα, γράφει, είναι των ιερωμένων όλων το κοινόν χρέος, χρέος όχι μικρότερο από την ιερουργία των μυστηρίων, αν θέλωμε να μη ονομαζόμαστε τυφλοί τυφλών οδηγού). Αδ. Κοραΐς.

Αυτή η προτροπή απευθύνεται στον καθένα από μας που ζούμε στην Μ. Βρετανία και έχομε ταχθεί να μεταδίδουμε Χριστό και Ελληνισμό στις καρδιές των ομογενών μας, και ειδικότερα στις αγνές ψυχούλες των νέων μας, που ζουν στην πολυεθνική και πολύ -πολιτισμική κοινωνία μας.

Μια ιστορική ματιά στο παρελθόν θα μας πείσει ότι, την ένδοξη ιστορική πορεία του ελληνισμού, την καθόρισαν η χριστιανική θρησκεία και η εκκλησία μας. Η ορθόδοξη θρησκεία μας είναι η μυστική πηγή της υπάρξεώς μας και η μαχόμενη εκκλησία μας, η κιβωτός της εθνικής μας σωτηρίας.

Την ιστορία και πορεία της ομογένειας στην Μ. Βρετανία, στη χώρα που διακονούμε, την καθόρισε η προσήλωση των ομογενών, κληρικών και λαϊκών στην ελληνοχριστιανική μας παράδοση, στην ορθόδοξη πίστη και ελληνική γλώσσα. Εάν υπάρχουμε σαν ελληνισμός και προοδεύουμε στην χώρα αυτή το οφείλουμε κατά μέγιστο βαθμό, στον ιερό κλήρο της εκκλησίας των Θυατείρων που ήταν και είναι, ο μυσταγωγός της εθνικής ψυχής και ζωής των ομογενών και ο ακούραστος διάκονος των μεγάλων ιδεών και παραδόσεων της φυλής μας.

Επίσης οι ελληνικοί ναοί και οι κληρικοί των πρώτων κοινοτήτων, ήταν αυτοί που πρωτοστάτησαν για την ίδρυση ελληνικών σχολείων με στόχο την ελληνοχριστιανική αγωγή των λίγων τότε ελληνοπαίδων.

Από το 1870 ιδρύθηκε στο Λονδίνο ελληνικό ημερήσιο σχολείο από 80 μόνο ελληνικές οικογένειες. Παρόμοιες προσπάθειες έγιναν και στα μεγάλα τότε λιμάνια της Βρετανίας, Manchester, Liverpool, Cardiff.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο με την αύξηση των μεταναστών άνθησαν τα απογευματινά ελληνικά σχολεία των εκκλησιών, της πρώτης γενιάς των μεταναστών, επανδρωμένα με προσοντούχους εκπαιδευτικούς, ιερείς και λαϊκούς. Παράλληλα με τα ελληνικά σχολεία, στα οποία διδάσκετο η ελληνική γλώσσα, θρησκευτικά, ιστορία, παράδοση, λειτουργούσαν, σε μερικές κοινότητες και τα κυριακάτικα κατηχητικά σχολεία, εντός του ναού στο τέλος του όρθρου. Κατηχητικά σχολεία αυτοτελή δεν ιδρύθηκαν, λόγω απασχόλησης των νέων στα αγγλικά σχολεία.

Ιδρύθηκαν όμως σύνδεσμοι ελληνοχριστιανικής νεολαίας με άριστα αποτελέσματα.

Η οικογένεια, η Εκκλησία, οι ελληνικές τάξεις ήταν οι χώροι

όπου το παιδί δισκώταν τη γλώσσα, τη θρησκεία, τη ήθη και έθιμα της φυλής μας.

Είναι γεγονός ότι, ο ξενιτεμένος έλληνας όπου και αν ζει έχει ως πρώτο μέλημα την ελληνορθόδοξη μόρφωση των παιδιών του, την οποίαν εμπιστεύεται στην εκκλησία του.

Στην εποχή μας λειτουργούν ελληνικά σχολεία σε όλες τις κοινότητες, είναι πολύ βελτιωμένα, σε διδακτικό προσωπικό, σε αίθουσες διδασκαλίας, και με άρτια οργάνωση και διοίκηση υπό την άγρυπνη επίβλεψη του Σεβασμιωτάτου μας..

Τα μειονεκτήματά τους είναι ότι, στα σχολεία αυτά φοιτούν παιδιά της τρίτης γενιάς, με μητρική γλώσσα την αγγλική. Και το χειρότερο χωρίς την παρουσία της γιαγιάς και του παππού στην οικογένεια, που ήταν οι πρώτοι και καλύτεροι δάσκαλοι και κατηχητές τους.

Το βάρος της διδασκαλίας, στα σημερινά απογευματινά ή Σαββατιάτικα σχολεία, επικεντρώνεται στα γλωσσικά μαθήματα. Το μάθημα των θρησκευτικών διδάσκεται από τους λαϊκούς δασκάλους σαν ιστορικό μάθημα κατά τις μεγάλες θρησκευτικές εορτές. Στα μικρά παιδιά με προσευχούλες. Ο εκκλησιασμός των μαθητών, 4-5 φορές το χρόνο, δεν είναι αρκετός για να τους μυήσει στην λειτουργική ζωή και παράδοση της Εκκλησίας, αφού δεν καταλαβαίνουν τη γλώσσα, τον σκοπό της λειτουργίας και το τι συμβολίζουν τα διάφορα σκεύη και αντικείμενα που χρησιμοποιούμε κατά την θεία λειτουργία.

Επίσης το ίδιο συμβαίνει στα ημερήσια αγγλικά σχολεία που φοιτούν τα παιδιά μας, διδάσκονται το θρησκευτικό μάθημα θεωρητικά, με στόχο να μπορούν οι μαθητές να ξεχωρίζουν τις διαφορές μεταξύ χριστιανισμού-ιουδαϊσμού-μουσουλμανισμού.

Λείπει από το σχολείο σήμερα η θρησκευτική παιδεία, η γνώση στο ποιος είναι ο Χριστός, τι θέλει από μας ο Χριστός, τι προσφέρει ο Χριστός και η Εκκλησία στον άνθρωπο.

Εάν θέλουμε να επιβιώσουμε σαν ελληνισμός και να διατηρηθούν οι κοινότητές μας ζωντανές, θα πρέπει να φροντίσουμε για την διατήρηση της ελληνοχριστιανικής ταυτότητας της νεολαίας μας, με την σωστή εκ μέρους μας κατήχηση.

Στην εποχή μας η οικογένεια και το ελληνικό σχολείο δεν συμβάλουν στην θρησκευτική αγωγή των παιδιών, όπως παλαιότερα, αφήνοντας το έργο αυτό στην Εκκλησία, σε μας τους κληρικούς.

Το ζητούμενο είναι πως θα το επιτύχουμε αυτό, να τα φέρουμε στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, όχι μια-δυο φορές το χρόνο, τις μεγάλες εορτές Χριστούγεννα και Μ. Εβδομάδα, αλλά 20 και 30 φορές το χρόνο.

Το ιερό αυτό έργο της κατήχησης των νέων, πρώτος το άρχισε ο ίδιος ο Κύριός μας, εκείνος με το εγώ ειμί το φως του κόσμου η οδός η αλήθεια και η ζωή είναι οι πρώτος δάσκαλος και μέγας σπορέας του θείου λόγου στον αγρό των ανθρωπίνων καρδιών.

Εκείνος έδειξε ξεχωριστό ενδιαφέρον για τα παιδιά, λέγοντας, έφετε τα παιδιά ελθίν προς με, καταδεικνύοντας πόσο ο Χριστός ήθελε να επικοινωνεί με τα παιδιά με τους νέους.

Η φροντίδα και συνεχής μέριμνα της εκκλησίας για το έργο της κατήχησης των νέων ξεκινά από τη εποχή των αποστόλων, με αναφορά σε ομάδες από κατηχούμενους (νεωτέρους) και (νεανίσκους), και φθάνει μέχρι τις ημέρες μας.

Όταν ακούμε κατήχηση των νέων η σκέψη μας πηγαίνει στα συστηματικά σχολεία του λειτουργούν στην πατρίδα μας με τις αίθουσες διδασκαλίας, με τις τρεις βαθμίδες κατήχησης, με τα βοηθητικά βιβλία, με λαϊκούς κατηχητές. .κ.ά.

Εδώ στην ξενιτιά είναι εντελώς διαφορετική εικόνα, δεν έχουμε αυτή την πολυτέλεια, όχι μόνο συστηματική κατήχηση δεν γίνεται στα ελληνόπουλα, αλλά πολλά από αυτά ούτε μάθημα θρησκευτικών έχουν διδαχτεί.

Ήμαστε όμως ευτυχείς διότι μεγάλος αριθμός των νέων μας φοιτούν στα ελληνικά παροικιακά σχολεία των εκκλησιών, έρχονται στο δικό μας χώρο, στο σπίτι μας, σε ένα ελληνικό και ορθόδοξο περιβάλλον και μας δίνεται η μοναδική ευκαιρία να προσεγγίσουμε τους νέους ηλικίας από 6 μέχρι 15 ετών, όχι για ένα- δυο- πέντε χρόνια, αλλά κάθε παιδί για δέκα χρόνια, έχοντας έτσι ένα ατέλειωτο πεδίο δράσης επάνω του.

Το έργο της κατήχησης ή της διδασκαλίας των θρησκευτικών είναι επιτακτικό καθήκον μόνο του ιερέως. Όχι ότι οι λαϊκοί - εκπαιδευτικοί δεν είναι ικανοί, αλλά διότι δεν είναι ειδικοί, αφού το μάθημα των θρησκευτικών είναι ενωμένο με την εννοιακή και μυστηριακή ζωή της εκκλησίας, υπεύθυνος της οποίας είναι ο ιερέας.

Στην εποχή μας το ελληνικό και κατηχητικό σχολείο είναι ενωμένα, παντρεμένα μέσα στην ίδια τάξη του παροικιακού σχολείου, το ένα συμπληρώνει το άλλο.

Τι θα κάνει; Θα πρέπει ο ιερέας για να πετύχει τον στόχο του αυτόν κατόπιν συνεννοήσεως με τους δασκάλους να επισκέπτεται τις τάξεις του ελληνικού σχολείου, ή να παίρνει ομάδες παιδιών στον Ναό, για 20 λεπτά και να τους διδάξει το μάθημα των θρησκευτικών με πραότητα, ταπείνωση και διάλογο. Με τον τρόπο αυτό και τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το Ναό και ο ίδιος θα έλθει σε προσωπική επικοινωνία και σχέση με τα παιδιά, τα οποία θα αποτελέσουν τους αυριανούς ενορίτες και συνεργάτες του.

Ο ιερός Χρυσόστομος λέγει ότι, (αρκεί εἰς ἄνθρωπος ξήλω Θεοῦ πθροῦμενος ολόκληρον δῆμον μεταβαλῖν) Όταν ο κληρικός έχει θεῖο ζήλο, δεν χρειάζεται την βοήθεια ούτε δασκάλου, ούτε επιτρόπου, για να κατηχήσει τα παιδιά.

Πριν μπει όμως στην τάξη θα ετοιμάσει το δικό του πρόγραμμα, ανάλογα με το επίπεδο γνώσης των μαθητών, έχοντας υπ' όψιν του τους στόχους, τις βαθμίδες κατήχησης κατά ηλικίας των παιδιών και τα προβλήματα που θα συναντήσει..

Βαθμίδες κατήχησης..

Μπορεί να χωρίσει την κατήχηση σε δύο βαθμίδες, στην α) σε παιδιά από 7-10 ετών μικρές προσευχές, και τις εορτές από μνήμες των αγίων, τί γιορτάζει η εκκλησία μας την εβδομάδα αυτή, εποπτικά μέσα εικόνες και φυλλάδια για να χρωματίσουν τα παιδιά.

Β) Στα παιδιά των 10-15 ετών πρέπει να ολοκληρωθεί η κατήχηση, πριν φύγουν από το σχολείο μετά τις εξετάσεις, με τη γνώση τους γύρω από τα μυστήρια, την ιστορία του χριστιανισμού και την επαφή τους με τα ιερά σκεύη, βιβλία, και άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε στην εκκλησία. Να μπουν τα παιδιά στο Ιερό να ψηλαφίσουν το αγ. Ευαγγέλιο,

δισκοπότηρα, θυμιατό, αγ. Τράπεζα, πρόθεση...κ.ά. και να μάθουν τον συμβολισμό τους.

Σε παιδιά που αποφοίτησαν μερικές ειδικές λειτουργίες, λείακες χορού, ψυχαγωγίας, μουσική, κύκλοι ερμηνείας Α. Γραφής.

Μερικοί στόχοι της κατήχησης είναι: Να γνωρίσει το παιδί τον Χριστό όχι σαν ένα ιερό πρόσωπο της ιστορίας, αλλά σαν τον αληθινό Θεό και σωτήρα μας. Να μάθει ότι ο Χριστός είναι κοντά του και τον βοηθά όταν τον καλέσει με την προσευχή. Να μάθει ο νέος να αντιστέκεται κατά της αμαρτίας. Να μάθει ότι τα πρόσωπα της Παναγίας και των αγίων είναι τα πρότυπά μας που μας οδηγούν στην θέωση.

Στόχος μας είναι μεταμορφώσουμε τους νέους μας και να τους φέρουμε κοντά στη μυστηριακή ζωή της εκκλησίας. Ο Μ. Βασίλειος στόχος πρέπει να είναι (το αρπάσαι ψυχή και δούναί Θεώ). Και κατά τους τρεις ιεράρχες-στο ομοιωθῆναι Θεώ-.

Στην επιτυχία των στόχων μας συναντάμε πολλά προβλήματα.

Α) Η κοινωνία που ζούμε είναι εχθρική αφού έχει χάσει την αίσθηση της αμαρτίας. Ο ανθρωπισμός, η αγιότητα υποχωρούν μπροστά στην επιθυμία πλουτισμού και καλοζωίας. Σκοπός της κοινωνίας δεν είναι η τελειοποίηση του ανθρώπου, αλλά των μηχανών και η αύξηση κέρδους.

Προσφέρει πρότυπα ξένα προς την ελληνοχριστιανική μας παράδοση.

Είναι πολυεθνική. Τα μηνύματα που στέλνει στους νέους σήμερα είναι, Το να είσαι τίμιος είναι ανοησία. Η θρησκεία δεν χρειάζεται.

Β) Άλλο πρόβλημα είναι οι γονείς, δεύτερης γενεάς:

Είναι αδιάφοροι για την αναζήτηση του αγαθού.

Είναι απασχολημένοι με την εργασία του και τις υλικές ανάγκες των παιδιών των.

Ενδιαφέρονται μόνο για την επαγγελματική επιτυχία των παιδιών των.

Τους ενδιαφέρει μόνο η εξωτερική εμφάνιση των παιδιών των.

Δεν προσφέρουν θρησκευτική αγωγή στα παιδιά τους.

Έτσι το ελληνικό σχολείο είναι πρώτος κατηχητής με το θρησκευτικό μάθημα.

Γ) Τα παιδιά: Κουράζονται από τη συνεχή σχολική απασχόληση.

Νομίζουν ότι έχουν μόνο δικαιώματα και όχι υποχρεώσεις. Θεωρούν την Κυριακή ημέρα ξεκούρασης και ψυχαγωγίας. Αφιερώνουν την ελεύθερη ώρα τους στην τηλεόραση και στο ιντερνετ.

Νομίζουν ότι η εκκλησία τους στερεί την ελευθερία τους. Θεωρούν αγγαρεία όποιο μάθημα είναι εκτός του σχολείου.

Τελειώνοντας να υπενθυμίσω την προτροπή του Αδ. Κοραή ότι, καθήκον μας δεν είναι μόνο η θ. Λειτουργία αλλά και η κατήχηση της νεολαίας στα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη, όσο δύσκολο και αν είναι αυτό.

Καλούμεθα, λοιπόν αδελφοί μου, να γίνουμε οι θεματοφύλακες και αγωγοί της ελληνοχριστιανικής μας παράδοσης στους νέους, στα παιδιά την ελπίδα του μέλλοντος, με την συστηματική διδασκαλία του θρησκευτικού μαθήματος, σε μια εποχή καθόλου φιλόξενη και δεκτική σε πνευματικές αξίες, σε μια οικογένεια και νεολαία τρίτης γενεάς αδιάφορη για θηκή και θρησκευτική πρόοδο..

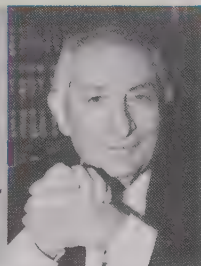
Να είμαστε σίγουροι όμως ότι, ο αναστημένος Χριστός που γνωρίζει την αγάπη μας, θα αναπληρώσει το ελλειπές και θα θεραπεύσει το ασθενές και το δικό τους και το δικό μας.

ΟΦΦΙΚΙΑ ΚΑΙ ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΟΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

(Ομιλία στο Πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο των Οφφικιαλίων του Οικουμενικού Πατριαρχείου, Κωνσταντινούπολη, 24 Μαΐου 2008)

Υπό
Χάρη Κ. Μεττή,
Άρχοντος
Διδασκάλου

Μετά την έλευση στη Μεγάλη Βρετανία του αιμηνήστου Μητροπολίτη (και αργότερα Αρχιεπισκόπου) Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας Αθηναγόρα Κοκκινάκη το 1964, τιμήθηκαν με οφφίκια, για την προσφορά τους και την εν γένει συμβολή τους στην υπηρεσία της Εκκλησίας μας και της Ομογένειας της Μεγάλης Βρετανίας, μια ομάδα Ομογενών που ανήκαν σ' όλα τα στρώματα του λαού μας που συναποτελεί το πλήρωμα της εκεί Ιεράς Αρχιεπισκοπής. Στην δε επιλογή πολλών από τους τιμηθέντες αποφασιστικό ρόλο διαδραμάτισε ο Πρωτοσύγκελλος τότε και αργότερα Επίσκοπος Τροπαίου Γρηγόριος (ο σημερινός Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας), ο οποίος αποτελούσε το δεξί χέρι και τον στενότερο και πιο αφοσιωμένο συνεργάτη του Αθηναγόρα (1964-1979).

Ο θεσμός των οφφικίων ή αξιωματών άγει την καταγωγή του (για τους σκοπούς που μας απασχολούν εδώ) στη Βυζαντινή Εποχή, η δε ορολογία είναι, ως επί το πλείστον, ρωμαϊκής προέλευσης για τους γνωστούς ιστορικούς λόγους. Μετά την Άλωση, αρκετά από τα οφφίκια αυτά διατηρήθηκαν από τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία, το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, το οποίο και τα προσάρμωσε στη νέα τάξη των πραγμάτων. Ο όρος, πάντως, «οφφίκιον» προέρχεται από το λατινικό «officium», δηλαδή «υπηρεσία» κατ' αρχήν στρατιωτικής ή διοικητικής μορφής, οι δε «οφφικιάλοι» ή «οφφικιάλιοι» (λατινικό officiales) αρχικά μεν αποτελούσαν απλώς τους αξιωματούχους μιας κυβερνητικής Υπηρεσίας ή Τμήματος (Υπουργείου όπως θα λέγαμε σήμερα), αργότερα δε όλα τα μέλη της υπηρεσίας αυτής, του προϊσταμένου της συμπεριλαμβανομένου.

Το γεγονός, όμως, ότι τόσο στην καθαρά Ρωμαϊκή αυτοκρατορία όσο επίσης αργότερα και στη Βυζαντινή, ο Αυτοκράτορας συγκέντρωνε στο πρόσωπό του και την ανώτατη Εκκλησιαστική εξουσία, στη δε βυζαντινή περίοδο το διοικητικό σύστημα ήταν κατά το μάλλον και ήττον θεοκρατικού χαρακτήρα, τα οφφίκια και οι οφφικιάλοι εκπροσωπούσαν και τον γενικότερα διοικητικό-στρατιωτικό μηχανισμό, αλλά και τον ειδικότερο εκκλησιαστικό. Έτσι, είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τα οφφίκια, κατά τρόπο συμβατικό έστω, σε καθαρά Κυβερνητικά και σε Εκκλησιαστικά, εκτός μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, όπου ο τίτλος είναι απόλυτα οφθαλμοφανής, όπως είναι, δηλαδή, οι τρεις βαθμοί της ιεροσύνης (διάκονος, πρεσβύτερος, επίσκοπος), αλλά και τα αξιώματα που δίνονται σε άγαμους κληρικούς (Αρχιμανδρίτης, Μητροπολίτης, Αρχιεπίσκοπος, Πατριάρχης), και σε έγγαμους (Οικονόμος, Πρωτοπρεσβύτερος), ή εκείνοι του στρατού. Είναι, επίσης, σύνηθες στα διάφορα γραπτά μνημεία τόσο της Βυζαντινής,

όσο και της μεταβυζαντινής περιόδου, να παρατηρείται κάποια ανομοιογένεια στην ερμηνεία των διαφόρων οφφικίων, ιδιαίτερα μάλιστα επειδή αρκετά από αυτά είχαν καταστήσει εντελώς τιμητικά, χωρίς κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο (κάτι παρόμοιο με τις σημερινές τιμητικές διακρίσεις που απονέμει η Βασίλισσα της Αγγλίας συνήθως μετά από εισήγηση της εκάστοτε Κυβέρνησης). Αρκεί δε να ανατρέξει κανείς στα κλασικά πλέον έργα του Κωνσταντίνου Πορφυρογέννητου, «Βασίλειος Τάξις» (δέκατος αιώνας), και του Κωδινού του Κουροπαλάτου, «Περί οφφικιαλίων» (δέκατος τέταρτος αιώνας), όπου εκτίθενται με κάθε λεπτομέρεια η ιεραρχία των διαφόρων οφφικίων, η υπηρεσία που επιτελούσαν, η στολή εκάστου και οι τελετές για την αναγόρευσή τους, και τα συγκρίνει όλα αυτά με το πολυτιμότερο για το θέμα αυτό εξάτομο συγκεντρωτικό έργο των Γ. Α. Ράλλη και Μ. Ποτλή, «Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων κ.λπ.» (1852-1859) για να αντιληφθεί την εξελικτική πορεία που είχαν πάρει τόσο τα διάφορα οφφίκια, όσο και η σημασία αυτών στο πέρασμα των αιώνων και προπάντων ένεκα των νέων συνθηκών που είχαν δημιουργηθεί λόγω των αντιξώων ιστορικών εξελίξεων που επικράτησαν στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία και στο εν συνεχεία υπόδουλο Γένος. Ιδιαίτερη, επίσης, σημασία αποκτούν, για τον μελετητή του θεσμού αυτού των οφφικιαλίων, οι παρατηρήσεις του χαλκέντερου ιστοριοδίφη του τέλους του δέκατου ένατου και των αρχών του εικοστού αιώνα, Μανουήλ Γεδεών, τις οποίες βρίσκουμε διάσπαρτες στην εκδιδόμενη τότε πολύτομο και ανυπολόγιστη ιστορική αξία «Εκκλησιαστική Αλήθεια Κωνσταντινουπόλεως». Στα σχόλια, μάλιστα, που προτάσσει στη έκδοσή, από τον ίδιο, ενος έμμετρου καταλόγου ενενήντα τεσσάρων στίχων, μετριώτατης, θα προσθέταμε, ποιητικής έμπνευσης, των οφφικίων της Βυζαντινής αυτοκρατορικής Αυλής και συνταχθέντος τον δέκατο πέμπτο αιώνα από τον μοναχό Ματθαίο Βλάσταρη, ο Γεδεών, ο οποίος εκτιμούσε αφάνταστα την τιμητική αξία των οφφικίων αυτών, και με την χαρακτηριστική του δηκτικότητα και αρχαιοπρεπή γλώσσα, απευθύνεται και «εις τους χάσκοντας προς τας τιμάς ταύτας, ων τινες, μακράν του τιμήσαι τον βαθμόν, ον έλαβον, κατήρθωσαν και να μη τιμηθώσιν υπ' αυτού».

Επειδή, συνεπώς, μετά την Άλωση και την τραγική κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τον ρόλο του απονέμοντος τα οφφίκια, και όχι μόνο, ανέλαβε, ως εθναρχούσα για αιώνες Εκκλησία, εξ ολοκλήρου το Οικουμενικό Πατριαρχείο, είναι πολύ φυσικό οι τιμώμενοι να έχουν άμεση σχέση με την Εκκλησία και το πολλαπλό της έργο (θρησκευτικό, πολιτιστικό, κοινωνικό και εκπαιδευτικό), έστω και αν οι τιμώμενοι δεν είναι πια κατ' ανάγκην ιερωμένοι ή στρατιωτικοί και δεν

ανήκουν οργανικά στον καθαρά ιερατικό μηχανισμό και την διοικητική οργάνωση και την εν γένει λειτουργία της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Οφείλουν, όμως, όλοι, όσοι έχουν το μεγάλο προνόμιο να τιμηθούν από αυτή, να διακρίνονται παντού και πάντοτε για το άριστο ήθος και την πλήρη κι ενεργούμενη αφοσίωση και προσφορά τους, υλική και ηθική, προς το Κέντρο της Ορθοδοξίας, το Σεπτό ημών Οικουμενικό Πατριαρχείο, για την επιβίωση, την ενίσχυση και την προβολή του οποίου έχουμε ιερό καθήκον να αγωνιζόμαστε με όλες μας τις δυνάμεις.

Για το μέγιστο μέρος της Ομογένειας της Μεγάλης Βρετανίας, ο θεσμός των οφφικίων ήταν κάτι το εντελώς άγνωστο. Η βαθύτατη, όμως, θρησκευτικότητα που χαρακτηρίζει ως επί το πλείστον τον Έλληνα -και μάλιστα τον μετανάστη σε ξένες χώρες- αλλά και η πηγαία εκτίμηση που τρέφουν οι μετανάστες για το Οικουμενικό Πατριαρχείο, είναι τέτοια ώστε, η πιο απτή αυτή σύνδεσή τους με τη Μητέρα Εκκλησία και τους θεσμούς της, τους ενέπλησε χαράς και υπερηφάνειας κι έθεσε τις ισχυρές βάσεις για μια πιο άμεση και πιο ενεργούμενη συμμετοχή τους στους αγώνες και τις αγωνίες της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Υπήρξε, συνεπώς, σοφή και καθ' όλα δικαιολογημένη η απόφαση του αειμνήστου Αθναγόρα Κοκκινάκη να εισηγηθεί στον ομώνυμό του σοίδιμο και Μέγα Οικουμενικό Πατριάρχη Αθναγόρα τον Α' την απονομή τιμητικών πατριαρχικών οφφικίων σε πλειάδα εγκρίτων ομογενών -και ουχί μόνο ανδρών, αλλά και είκοσι οκτώ κυριών- απάντων τότε μελών της Ομογένειας που συναποτελούσαν το πλήρωμα της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας.

Στην απονομή των οφφικίων αυτών, ο σοίδιμος Οικουμενικός Πατριάρχης Αθναγόρας είχε υπ' όψη του οπωσδήποτε μια κάποια ιεράρχηση τίτλων, ακολουθώντας στενά αν και όχι αποκλειστικά το Τυπικό της Εκκλησίας, στο οποίο τα οφφίκια χωρίζονται σε Τρεις Πεντάδες, και στον «Χορό των Ευωνύμων Ανδρών», και όπου οι τίτλοι είχαν άμεση σχέση με την Τάξη της Εκκλησίας. Αναφέραμε, όμως, πιο πάνω ότι πάμπολλα οφφίκια βρίσκονταν αρχικά έξω από την Τάξη της Εκκλησίας -είτε αυτά αποτελούσαν εκκλησιαστικούς τίτλους και οφφίκια, είτε ήταν καθαρά πολιτικοί τίτλοι και αξιώματα. Έτσι, λοιπόν, βλέπουμε από τον σωζόμενο στα Αρχεία της Αρχιεπισκοπής Θυατείρων και Μεγάλης Βρετανίας κατάλογο των οφφικιαλίων όχι μόνο τίτλους που εμπίπτουν στις «Τρεις Εκκλησιαστικές Πεντάδες» και στον «Χορό των Ευωνύμων Ανδρών», αλλά και στους πολιτικούς και διοικητικούς τίτλους και αξιώματα, που υπήρξαν κατάλοιπα είτε της ένδοξης βυζαντινής περιόδου, είτε των μελανών χρόνων της δουλείας, όταν το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποτελούσε την Εθναρχούσα Εκκλησία.

Κατ' αλφαβητική σειρά -και, σε παρένθεση, ο αριθμός των μέχρι σήμερα τιμηθέντων με το αναγραφόμενο συγκεκριμένο οφφίκιο- τα απονεμηθέντα κατά καιρούς (από του 1964-2007) σε ομογενείς της Μεγάλης Βρετανίας οφφίκια είναι τα εξής:

Ακτουάριος (14), Δεπουτάτος (45), Διδάσκαλος (7), Διδάσκαλος του Αποστόλου (1), Διδάσκαλος του Γένους (2), Διδάσκαλος της Εκκλησίας (1), Διερμηνεύς (1), Δικαιοφύλαξ (2), Μέγας Δικαιοφύλαξ (1), Δομέστικος ή

Δομέστικος (2), Δομέστικος Α' (1), Έκδικος (10), Μέγας Έκδικος (1), Έξαρχος (7), Ιερομνήμων (4), Μέγας Ιερομνήμων (2), Καστρίνσιος (10), Λαμπαδάριος (2), Λαοσυνάκτης (2), Μαϊστωρ (6), Μυρεψός (1), Νομοφύλαξ (3), Μέγας Νομοφύλαξ (1), Νοτάριος (23), Μέγας Νοτάριος (1), Ορφανοτρόφος (6), Οστιάριος (6), Προστάτης των Γραμμάτων (3), Προστάτης των Σχολείων (1), Πριμικήριος (4), Πρωτέκδικος (1), Μέγας Πρωτέκδικος (2), Πρωτονοτάριος (3), Μέγας Πρωτονοτάριος (1), Πρωτοψάλτης (2), Ρεφερενδάριος (4), Μέγας Ρεφερενδάριος (3), Σκευοφύλαξ (6), Μέγας Σκευοφύλαξ (1), Υπομνηματογράφος (4), Μέγας Υπομνηματογράφος (2), Χαρτουλάριος (7), Μέγας Χαρτουλάριος (1), Χαρτοφύλαξ Μέγας (1). Να σημειώσουμε, όμως, εδώ ότι πολλοί από τους Άρχοντες ή Οφφικιαλούς αυτούς έχουν ήδη πεθάνει, οπότε και ο κατάλογος ανανεούται ανάλογα με την επιθυμία ή την κρίση του Αρχιερέως που εισηγείται την απόνομή οφφικίου στον Οικουμενικό Πατριάρχη, ο οποίος είναι και ο μόνος που θα αποφασίσει να απονεμίσει κάποιο συγκεκριμένο οφφίκιο.

Ο Τρεις Πεντάδες, σύμφωνα με την Τάξη της Εκκλησίας όπως δίδεται στο «Μέγα Ευχολόγιον», περιέχουν τα εξής οφφίκια:

Πρώτη Πεντάδα: Οικονόμος, Σακελλάριος, Σκευοφύλαξ, Χαρτοφύλαξ, Σακελλίων.

Δεύτερη Πεντάδα: Νοτάριος, Κανστρίσιος, Ρεφερενδάριος, Λογοθέτης, Υπομνηματογράφος.

Τρίτη Πεντάδα: Έκδικος, Ιερομνήμων, ο Επί των Γονάτων, Υπομνηστήσκων, Διδάσκαλος.

Χορός Ευωνύμων Ανδρών: Δεπουτάτος, Δομέστικος, Έξαρχος, Λαμπαδάριος, Πριμικήριος, Ψάλτης.

Από τα οφφίκια, που βρίσκονται μεν έξω από την Τάξη της Εκκλησίας, αλλ' αποτελούν εν τούτοις εκκλησιαστικούς τίτλους και αξιώματα, ο σοίδιμος Οικουμενικός Πατριάρχης Αθναγόρας Α' απένειμε τα εξής: Ορφανοτρόφος, Οστιάριος, Χαρτουλάριος.

Από δε τους Πολιτικούς Τίτλους και Αξιώματα απένειμε τα ακόλουθα: Ακτουάριος, Διερμηνεύς, Δικαιοφύλαξ, Μαϊστωρ, Μυρεψός, Νομοφύλαξ.

Η ερμηνεία των οφφικίων αυτών (με εξαίρεση την προσθήκη του επιθέτου «Μέγας» ή «Πρώτος», όπου είναι φανερή η προσθήκη για να τονισθεί η διάκριση σε κάτι το ιδιαίτερα σημαντικό) πρέπει οπωσδήποτε να θεωρηθεί εντελώς σχηματικά, χωρίς υπερτονισμό της ανωτερότητας ή κατωτερότητας του ενός ή του άλλου τιμημένου προσώπου, παρόλο που κι εδώ η προσθήκη του επιθέτου «Μέγας» υποδηλώνει κάποτε την εξαιρετική εκτίμηση που τρέφει ο Οικουμενικός Πατριάρχης ή, τις πιο πολλές φορές, ο εισηγούμενος Αρχιερέας προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη -που είναι, σημειωτέον, και ο μόνος δυνάμενος ν' απονεμίσει ή να αφαιρέσει οφφίκιον- την απονομή οφφικίου στο προτεινόμενο πρόσωπο. Και τούτο προς άρση κάθε παρεξήγησης από μέρους όλων εκείνων, τους οποίους ο αείμνηστος Αρχιεπίσκοπος Θυατείρων Αθναγόρας Κοκκινάκης είχε κρίνει ως άξιους για να τιμηθούν με οφφίκιον από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Αναφέρω δε ενδεικτικά εδώ το οφφίκιον του Διδασκάλου, το οποίο έχω την τιμή και το προνόμιο να φέρω ήδη από το 1967.

Το οφφίκιον αυτό του Διδασκάλου έχει απονεμηθεί, από του 1964 μέχρι σήμερα, σε επτά ομογενείς που ζούσαν κι εργάζονταν στην Μεγάλη Βρετανία, αλλά με κάποια ουσιαστική διαφοροποίηση στην ονομασία του οφφικίου. Ο ομιλών εργαζόμουν τότε ως καθηγητής σε Αγγλικό Γυμνάσιο, προτάθηκε δε από τον αείμνηστον Αρχιεπίσκοπο Αθηνάγορα Κοκκινάκη για να τιμηθώ με πατριαρχικό οφφίκιο επειδή, κατά την κρίση και την εκτίμησή του, είχα πρωτοστατήσει, μεταξύ άλλων, στην επίσημη εισαγωγή της διδασκαλίας των Νέων Ελληνικών και της Ελληνικής Ιστορίας στο Γυμνάσιο όπου δίδασκα, αλλά και με την ευγενή προοπτική και προσδοκία να εφαρμοσθεί αυτό και σε όλα τα Αγγλικά Γυμνάσια, υπό τον όρο, βέβαια, ότι και οι γονείς των παιδιών που φοιτούσαν σε αυτά θα το αψιχούσαν από την Κυβέρνηση και τις τοπικές εκπαιδευτικές αρχές της χώρας, οι οποίες φέρουν και την όλη ευθύνη της κανονικής λειτουργίας των σχολείων της περιοχής τους. Το δε οφφίκιον που μου απονεμήθηκε ήταν του απλού Διδασκάλου. Την ίδια, όμως, περίοδο τιμήθηκαν και τρεις Έλληνες Καθηγητές Βρετανικών Πανεπιστημίων, οι Κωνσταντίνος Μπασάκης, Σταύρος Παπασταύρου και Ιωάννης Ζηζιούλας, αλλά την φορά αυτή με ένα πολύ πιο επιβλητικό οφφίκιον, οι μεν πρώτοι δύο ως «Διδάσκαλοι του Γένους», ο δε τρίτος, ο σημερινός Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ιωάννης, ως λαϊκός, τότε, Ιωάννης Ζηζιούλας, με το πολύ επιτυχημένο οφφίκιον «Διδάσκαλος της Εκκλησίας». Αντίθετα, όμως, ένας τέταρτος, τότε, Καθηγητής Πανεπιστημίου, ο Σωκράτης Χριστοδουλίδης, τιμήθηκε μεν και αυτός, αλλά με το οφφίκιον μόνο του απλού «Διδασκάλου». Οι υπόλοιποι δύο που τιμήθηκαν στην περίοδο αυτή με το οφφίκιον του «Διδασκάλου» ήταν καταξιωμένοι δημοδιδάσκαλοι, ενώ οι υπόλοιποι δύο ουδεμίαν απολύτως σχέση είχαν με το διδασκαλικό λειτουργήμα –ο μεν ένας υπήρξε επιτυχημένος επιχειρηματίας, ο δε άλλος εοσιότορας, αλλά και οι δύο ενίσχυναν παντοιοτρόπως το έργο της Αρχιεπισκοπής και μάλιστα στον εκπαιδευτικό τομέα των δραστηριοτήτων της. Δυο άλλοι τίτλοι Διδασκάλου, που απονεμήθηκαν αργότερα σε ομογενείς της Μεγάλης Βρετανίας, είναι «Διδάσκαλος του Ευαγγελίου» ο ένας, και «Διδάσκαλος του Αποστόλου» ο άλλος, αλλά και πάλιν σε δυο αφοσιωμένους μεν εργάτες της Εκκλησίας και οικονομικοί υποστηρικτές του εκπαιδευτικού της έργου, αλλά χωρίς καμιά απολύτως θεολογική ή έστω και Μέσης Εκπαίδευσης μόρφωση. Εξ άλλου, στις είκοσι οκτώ κυρίες της Ομογένειας της Μεγάλης Βρετανίας (όλες υπήρξαν σύζυγοι τιμηθέντων με οφφίκια ομογενών), απονεμήθηκε απλώς ο πολύ τιμητικός γι' αυτές και την Ομογένεια τίτλος «Αρχόντισσα του Οικουμενικού Πατριαρχείου», κάτι όμως που δεν έχει, δυστυχώς, επαναληφθεί έκτοτε, παρόλο που θα άξιζε οπωσδήποτε να τιμηθούν πολλές κυρίες για το όντως λίαν αξιόπαινο και αξιοθαύμαστο έργο που προσφέρουν στην Εκκλησία και την Ομογένεια σε όλους τους σημαντικούς τομείς των δραστηριοτήτων της.

Θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, να ερμηνεύσουμε τους τίτλους, και πάλιν κατ' αλφαβητικήν σειράν, των οφφικίων που έχουν απονεμηθεί σε ομογενείς που ζουν και προσδεύουν στην Μεγάλη Βρετανία και την Ιρλανδία, στις οποίες εκτείνεται η

πνευματική και εκκλησιαστική δικαιοδοσία της ακμάζουσας αυτής Επαρχίας του Οικουμενικού Θρόνου, επαναλαμβάνοντας, όμως, και τονίζοντας ότι οι διδόμενες εδώ ερμηνείες είναι εκ των πραγμάτων αδύνατο να καλύπτουν και να εξαντλούν όλη την ιστορική εξέλιξη του ενός ή του άλλου όρου λόγω ακριβώς του πολύ περιορισμένου χρόνου μιας επιτροχάδην εισηγήσεως.

1. ΑΚΤΟΥΑΡΙΟΣ

Κατ' αρχάς τον τίτλο αυτό έφεραν λειτουργοί της Ρωμαϊκής Πολιτείας επιφορτισμένοι με τη φύλαξη των αρχείων του Κράτους. Αργότερα αποτελούσαν τους ταμίες του Κράτους και ακόμη πιο ύστερα τους γιατρούς στην υπηρεσία της Αυλής. Οι τελευταίοι, όμως, έφεραν και τον τίτλο του «μυρεψού», δηλαδή του αρωματοποιού, ή του κατασκευαστή αλοιφών για διάφορες αρρώστιες. Στην Κωνσταντινούπολη, επίσης, τον τίτλο του Ακτουαρίου έφεραν και οι υπεύθυνοι προσωπικού του Ιπποδρόμου όπου, ως γνωστόν, πραγματοποιούνταν πολλές και σοβαρότατες εκδηλώσεις του λαού της Πρωτεύουσας.

2. ΔΕΠΟΥΤΑΤΟΣ ή ΔΕΠΟΤΑΤΟΣ

Ο αξιωματούχος που έφερε τον τίτλο αυτό αποτελούσε ένα είδος συνδέσμου του λαού με τον Επίσκοπο και γενικά τον Κλήρο. Κατά την Βυζαντινή, μάλιστα, εποχή, ο Πατριάρχης απένειμε τον τίτλο αυτόν και στον στεφόμενο Αυτοκράτορα. Ο Δεπούτατος προπορευόταν του Επισκόπου και κανόνιζε τα της επισκέψεως κι υποδοχής του Αρχιερέα σε κάποια κοινότητα, πόλη ή χωριό. Λαμπαδηφορών ωσαύτως προπορευόταν του Ιερέα όταν ο τελευταίος κατευθυνόταν στον άμβωνα για ν' αναγνώσει το Ευαγγέλιο, ή προς την Αγία Τράπεζα κατά την είσοδο των αγίων δώρων. Ήταν, δηλαδή, ένα είδος τελετάρχη που κανόνιζε τις λεπτομέρειες ή το τυπικό μέρος κάποιας επίσημης εκδήλωσης (όπως ήταν η επίσκεψη του Αρχιερέα), ή της θείας λειτουργίας.

3. ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Για τον όρο αυτό ως οφφίκιον θα μπορούσε να γράψει κανείς ολόκληρη διατριβή. Αναφέρουμε απλώς πως ο κατ' εξοχήν Διδάσκαλος στη Χριστιανική Θρησκεία ήταν βέβαια ο ιδρυτής αυτής Ιησούς Χριστός. Τον τίτλο του Διδασκάλου απέκτησαν αργότερα και οι Μαθητές του όπως, επίσης, και οι μεγάλοι ιεροκήρυκες και θεολόγοι. Τρεις, μάλιστα, από τους Πατέρες της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας ανακηρύχθηκαν και αναγνωρίστηκαν ως «Οικουμενικοί Διδάσκαλοι», ο Μέγας Βασίλειος, ο Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στη δε Δυτική Εκκλησία ονομάστηκαν «Διδάκτορες της Εκκλησίας» ο Επίσκοπος Μεδιολάνων Αμβρόσιος, ο Ιερώνυμος, ο Αυγουστίνος και ο Ρώμης Γρηγόριος ο Διάλογος. Ο θεσμός του Διδασκάλου, με την έννοια του ερμηνευτή των Γραφών, υπήρχε, βέβαια, και στην Εβραϊκή Θρησκεία, από την οποία και επέζησε στον Χριστιανισμό. Όμως, με την τελική ελληνοποίηση του Βυζαντίου και την απελευθέρωση των σκλάβων που είχε αρχίσει αρκετούς αιώνες πιο πριν (δεν πρέπει να λησμονούμε ότι στην Αρχαία Ελλάδα και την Ρώμη οι καθαυτοί διδάσκαλοι ανήκαν κυρίως στις τάξεις των δούλων* και δεν μιλάμε εδώ

για το Σωκράτη, τον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη και τους μεγάλους γενικά φιλοσόφους και σοφιστές), ο θεσμός του διδασκάλου τέθηκε κάτω από τον άμεσο έλεγχο είτε του Αυτοκράτορα είτε της Εκκλησίας. Έτσι, δημιουργήθηκε και το αξίωμα του Διδασκάλου, το οποίο αποτελούσε ένα είδος «πτυχίου» ή «πιστοποιητικού διδασκάλου» και, ανάλογα με την αξία που απέδιδε η εξουσία στον άλφα ή βήτα διδάσκαλο, μεγάλωνε και ο τίτλος, ή εξειδικευόταν.

Έτσι έχουμε τους Διδασκάλους του Γένους, τους Διδασκάλους της Εκκλησίας, του Ευαγγελίου, του Αποστόλου, τους απλούς Διδασκάλους, τους Προσάτες των Γραμμάτων ή των Σχολείων, κ.λπ. Σε όλες, όμως, αυτές τις περιπτώσεις ο τίτλος του Διδασκάλου παρέμεινε στενά συνδεδεμένος με το γενικότερο έργο της Εκκλησίας, πολλοί δε, μάλιστα, Διδάσκαλοι ήταν ταυτόχρονα και Ιερωμένοι.

Στην Κύπρο, για παράδειγμα, αλλά και στο εξωτερικό όπου διαβούν Έλληνοκύπριοι, μέχρι και σήμερα ακόμη τους Ιερείς τους προσφωνούν «Δάσκαλε» και όχι «Πάτερ», γιατί ο Ιερέας υπήρξε, ως γνωστόν, ο ουσιαστικός και εν πολλοίς ο μόνος και μοναδικός αξίας κι εμπιστοσύνης θεματοφύλακας της παιδείας κατά τα μαύρα χρόνια της δουλείας του Γένους στους κατά καιρούς κατακτητές του.

4. ΔΙΕΡΜΗΝΕΥΣ

Ο θεσμός του Διερμνέα, τον οποίο συναντούμε και σήμερα με αυτήν ακριβώς την ονομασία, αντιστοιχεί πλήρως με τον αγγλικό όρο «interpreter», δηλαδή «μεταφραστής» από μια γλώσσα στην άλλη μεταξύ ετερογλωσσών συνομιλητών και διαλεγόμενων. Το αξίωμα αυτό είναι πολύ παλιό: Το βρίσκουμε στον Ηρόδοτο, για παράδειγμα, με τη σημασία του ερμηνευτή διαφόρων προφητειών ή προβλέψεων (ένα είδος ιερομάντη) στην Αθηναϊκή ιστορία (ο Απόλλωνας θεωρούνταν ο κατ' εξοχήν ερμηνευτής για το μέλλον της πόλεως), και στην Ιουδαϊκή Θρησκεία. Τον όρο βρίσκουμε, επίσης, και στην Καινή Διαθήκη, αν και τώρα αρχίζει να παίρνει τη σημασία του μεταφραστή και όχι απλώς του θρησκευτικού ερμηνευτή.

Στη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή ιστορία ο διερμνεύς αποκτά πια τη σημερινή του σημασία -δηλαδή του μεταφραστή από μια γλώσσα σε άλλη- όρο που χρησιμοποιήσε στη συνέχεια και η Ορθόδοξη Εκκλησία στις σχέσεις της τόσο με τη Σουλτανική Αυλή, όσο και με τις άλλες μη Ελληνόφωνες Εκκλησίες. Στις αποκλειστικές, όμως, σχέσεις της με την Οθωμανική Αυλή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο χρησιμοποίησε τελικά τον όρο Δραγουμάνος, από το αραβικό «tagerman», το οποίο υποκατέστησε τον όρο τζαούς (chiauss) που βρίσκουμε στις Ιστορίες της Άννας Κομνηνής και του Γεωργίου Παχυμέρη, ειδικά για διερμηνείς μεταξύ της Βυζαντινής Αυλής και των Οθωμανών Σουλτάνων.

Πάντως ο Διερμνεύς, όπως αργότερα ο Λογοθέτης και ο Μέγας Λογοθέτης, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντα επίσημου συνδέσμου Πατριαρχείου και Υψηλής Πύλης, απέκτησε τεραστιά δύναμη και σημασία για ευνόητους λόγους.

5. ΔΙΚΑΙΟΦΥΛΑΞ

Δικαιοφύλακες υπήρξαν πάντοτε όλοι οι νομομαθείς, όσοι είχαν τάξει ως αποστολή τους τη διαφύλαξη των νόμων και

την ερμηνεία τους με τέτοιο σοφό και απροκατάληπτο τρόπο ώστε να υποστηρίζεται πάντοτε εκείνος που είχε δίκαιο. Δεν πρέπει, πάντως, να συγχέεται ο όρος αυτός με τον του δικηγόρου, του οποίου έργο είναι να προσπαθήσει ν' αποδείξει ότι ο πελάτης του έχει πάντα δίκαιο. Αντίθετα, ο δικαιοφύλαξ ήταν ο αδέκαστος κριτής, γι' αυτό και η Εκκλησία τους χρησιμοποίησε πάντοτε ως συμβούλους της σε θέματα όχι μόνο εφαρμογής του Εκκλησιαστικού, αρχικά, δικαίου και στην συνέχεια (επί Τουρκοκρατίας) και του Δημοσίου δικαίου, αλλά και της ερμηνείας των διαφόρων νομικών σημείων που παρουσιάζονταν από καιρού εις καιρό στις σχέσεις του υπόδουλου Γένους με τους κυριάρχους Οθωμανούς. Πάντως το αξίωμα αυτό, όπως και τόσα άλλα, παραμένουν τώρα πια απλοί τιμητικοί τίτλοι, τους οποίους το Οικουμενικό Πατριαρχείο απονέμει, ως επί το πλείστον, σε νομομαθείς που έχουν άμεση σχέση με την Εκκλησία και το έργο της.

6. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Στη Βυζαντινή εποχή ο τίτλος του Δομέστικου είχε καθαρά στρατιωτική σημασία και αναφερόταν στον στρατιωτικό διοικητή ενός τάγματος στρατού. Υπήρχαν, επίσης, οι δυο Μεγάλοι Δομέστικοι ή Αρχιστράτηγοι, ένας για το Ανατολικό και ένας για το Δυτικό τμήμα της Αυτοκρατορίας.

Στην Εκκλησία, όμως, ο τίτλος του Δομέστικου δινόταν στους ιεροψάλτες και στους αναγνώστες που υπηρετούσαν είτε στον Πατριαρχικό Ναό είτε στους άλλους Ιερούς Ναούς της Πόλης. Παλαιότερα, όμως, δομέστικοι αποκαλούνταν και οι θυρωροί στην Αγία Σοφία. Οπωσδήποτε δε οι δομέστικοι (δύο σε κάθε ναό, ένας για τον δεξιό και ένας για τον αριστερό χορό των ιεροψαλτών) υπάγονταν στον Άρχοντα Πρωτοψάλτη του Ναού.

7. ΕΚΔΙΚΟΣ

Τον τίτλο αυτό έφεραν οι νομικοί σύμβουλοι της Εκκλησίας, οι οποίοι την εκπροσωπούσαν ως συνήγοροι στα διάφορα δικαστήρια είτε για διαφορές που αφορούσαν εκκλησιαστική περιουσία, είτε για θέματα σχετιζόμενα με τον κλήρο και τις διαφορές τους με την πολιτεία. Ήταν, δηλαδή, αυτοί (σε αντιδιαστολή προς τους δικαιοφύλακες) οι δικηγόροι της Εκκλησίας. Κάποτε, όμως, εκτελούσαν και χρέη δικαστών ιδίως κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας, όταν πολλές υποθέσεις εκδικάζονταν από τα εκκλησιαστικά μάλλον παρά από τα πολιτικά δικαστήρια. Οι δε Έκδικοι μπορούσαν να είναι είτε κληρικοί είτε (τις περισσότερες φορές) λαϊκοί νομομαθείς. Όταν, μάλιστα, υπήρχαν πολλοί Έκδικοι, τότε σε κάποιον αναγνωριζόταν το δικαίωμα του προϊσταμένου και του εδίδετο ο τίτλος του Πρωτεκδικίου.

8. ΕΞΑΡΧΟΣ

Ο όρος και το αξίωμα αυτό αναφέρεται, ως επί το πλείστον, σε ανωτέρους κληρικούς με ευρύτερες διοικητικές δικαιοδοσίες, ή σε εκπροσώπους του Οικουμενικού Πατριάρχη (και των Μητροπολιτών του Πατριαρχείου) με ειδική αποστολή για κάποιο συγκεκριμένο θέμα. Απονέμεται, όμως, ο τίτλος αυτός και σε λαϊκούς εκπροσώπους του Πατριάρχη, αλλά και πάλιν για την διεκπεραίωση κάποιας συγκεκριμένης αποστολής.

η συνέχεια στο επόμενο...

Η Ανάσταση ως προσωπικό ζητούμενο

Αρχιμανδρίτη Σεραφείμ Χ. Παπαθανασίου

Σαράντα ολόκληρες ημέρες χαιρετιόμαστε με το θρυλικό αναστάσιμο χαιρετισμό. Σιγοψάλλουμε, σε κάθε περίπτωση, τον παιάνα της νίκης. Αισθανόμαστε ψυχικά πιο ανάλαφροι, έχοντας απαλλαγεί από το άλγος του θείου Πάθους. Η Ανάσταση του Θεανθρώπου, για μία ακόμη φορά, εορτάστηκε και πανηγυρίστηκε, όπως κάθε χρόνο, με την ανάλογη λαμπρότητα και μεγαλειότητα, που προσδίδει η Εκκλησία και το πλήρωμά της, στο μοναδικό αυτό γεγονός.

Με μία τάση υπερ-πανηγυρισμού καλωσορίζουμε το Μ. Σάββατο το βράδυ, το αναμενόμενο γεγονός της Ανάστασης. Γεμίζουμε ασφυνκτικά, για λίγο, τις Εκκλησίες και υποδεχόμαστε τον Αναστημένο Χριστό με αναμμένες λαμπάδες και καλοσιδερωμένα ρούχα. Ακούμε για λίγο το «Χριστός Ανέστη» και επιστρέφουμε, ασυγκράτητα πεινασμένοι, στο πασχαλιάτικο τραπέζι. Εξαντλούμαστε σε ευχές και προσρήσεις, σε χαμόγελα και ασπασμούς, σε φαγητά και τσουγκρίσματα αυγών. Και ζούμε στην ατμόσφαιρα του Πάσχα... Γιατί κάπως έτσι αντιλαμβανόμαστε, όχι όλοι ευτυχώς, το Πάσχα και συμμετέχουμε στο γεγονός της Ανάστασης. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλα αυτά απάδουν με το πνεύμα της εορτής, απλά δεν είναι το ζητούμενο. Ιεραρχικά θα έπρεπε να έπονται και να παραμένουν στο επίπεδο της κοσμικής έμφασης του πανηγυρισμού.

Γιατί, αν μένουμε μόνο σε αυτά προσκολλημένοι, απλούστατα γεννιούνται ερωτήματα, που ενδεχομένως δύσκολα απαντώνται με μία τέτοιου είδους πασχαλινή αντιληψη. Τι γίνεται, λ.χ. όταν οβήσουν τα κεριά, οιγήσουν οι ψάλλες και αδειάσει το τραπέζι; Και κυρίως, όταν γυρίσει ο καθένας στην καθημερινότητα του; Πως θα μετατρέψει το πασχαλίο μήνυμα, της κατατρόπωσης της ζωής κατά του θανάτου, από απλό χαρμόσυνο άγγελμα σε μία ουσιαστικότερη στάση ζωής; Πως θα συντελεστεί, δηλ. μια βαθύτερη αίσθηση της Ανάστασης; Γιατί αυτό είναι το ζητούμενο. Να μπορεί ο κάθε άνθρωπος να διαισθανθεί τον Ιησού ως Αναστημένο Θεάνθρωπο. Να παρασυρθεί από το χείμαρρο της αναστάσιμης αγάπης Του και να νιώσει σε απόλυτο βαθμό την ελπίδα, που προσφέρει το συγκλονιστικό αυτό γεγονός. Με άλλα λόγια, να κάνουμε το Χριστό και την Ανάστασή Του, προσωπική υπόθεση. Μόνο έτσι άλλωστε αποκτάει υπόσταση και νόημα ακόμα και αυτή καθ' εαυτή η Ανάσταση.

Έστω κι αν όλοι πιστεύουν στην Ανάσταση, όταν σε προσωπικό επίπεδο δεν την αντιλαμβανόμαστε, τότε δεν έχει καμία ευεργετική αξία το γεγονός. Όλοι οι Απόστολοι τι διαβεβαίωσαν τον Θωμά στο υπερώο της Ιερουσαλήμ, λίγο μετά την εμφάνιση του αναστάντος Διδασκάλου τους;

Ότι, «εωράκαμεν τον Κύριον»! Τον διαβεβαίωναν περί του γεγονότος της Ανάστασης, αλλά ο Θωμάς αμετακίνητα δύσπιστος δεν μπορούσε να το δεχτεί και ζητούσε απτές αποδείξεις. Όχι γιατί δεν ήθελε, απλά γιατί δεν είχε κάνει την Ανάσταση του Διδασκάλου του προσωπική υπόθεση. Δεν την πίστεψε γιατί δεν την διαπραγματεύτηκε μέσα του. Όλοι οι υπόλοιποι χαίρονταν, αυτός όμως έμεινε άγευστος της αναστάσιμης χαράς, μέχρις ότου λειτούργησε εντός του εμπειρικά. Τη στιγμή, που κάνει κτήμα του, δική του υπόθεση, την Ανάσταση του Κυρίου του, δεν χρειάζεται πλέον ούτε να τον αγγίζει, ούτε να τον ακούσει, ούτε να τον δει. Δεν χρειάζεται καμία αισθητή απόδειξη. Αρκεί η πίστη στο γεγονός για να διασαλπίσει και ο ίδιος την Ανάσταση του Χριστού, και να αισθανθεί την καταλυτική της δύναμη έναντι της φθοροποιού ισχύος του θανάτου.

Δεν προβάλλει τυχαία η Εκκλησία μας, την ευαγγελική περικοπή της δυσπιστίας του Θωμά, ευθύς αμέσως μετά την Ανάσταση. Το κάνει, ακριβώς, για να καταδείξει ότι η Ανάσταση χρειάζεται την προσωπική εμπιστοσύνη του καθ' ενός. Ότι ενεργοποιείται χαρισματικά για τον άνθρωπο, όταν πιστευτεί ολοκληρωτικά, και κυρίως προσωπικά. Γιατί η Ανάσταση δεν είναι μία ιδέα ή ένα άπαξ συντελεσμένο γεγονός, που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο το προσεγγίζουμε, ενδεχομένως μηχανικά και να το πιστεύουμε, και τελικά να παραμένει διακοσμητικός λόγος στο συμβάν του θανάτου, αλλά είναι «μέθεξη», συμμετοχή δηλ. στην κατάλυση της φθοράς, του θανάτου, της αλλοτρίωσης. Και απαιτείται γι' αυτό η προσωπική διεργασία του καθ' ενός. Επιβάλλεται η ενεργοποίηση της εμπιστοσύνης, που επιφέρει την πεποίθηση. Την ακλόνητη πεποίθηση στο περίφημο «Χριστός Ανέστη»! Και «ανέστη» όχι γενικά και αόριστα, αλλά προσωπικά και συγκεκριμένα για τον καθένα.

Οι επιδερμικές προσεγγίσεις, ακόμη και υπό το πρίσμα μια τυπικής θρησκευτικής καθηκοντολογίας, θα περιορίζουν ασφυνκτικά και καθόλου λυτρωτικά, το υπερφύες γεγονός της Ανάστασης, σε πλαίσια παροδικών συναισθηματισμών και πρόσκαιρων εξάρσεων. Θα εμποδίζουν, όμως, την «άλλη» διάσταση της Ανάστασης. Τη διάσταση της αιώνιας προοπτικής, που μπορεί να συντελεστεί ακόμη και στη θνησιμότητα αυτού του κόσμου αρκεί να πιστευτεί διαπροσωπικά το γεγονός και να το μετατρέψει σε θαύμα αθανασίας.

Μόνο τότε ο θάνατος δεν θα ξεορίζεται με το χτύπημα ενός ξύλου και δεν θα αποτελεί την κόλαση του ανθρώπου. Μόνο τότε ο επίκαιρος χαιρετισμός «Χριστός Ανέστη» θα έχει βαρύτητα, και η αντιφώνηση «Αληθώς Ανέστη» θα είναι διαπιστευτήριο ζωής και πίστης.

His All Holiness the Ecumenical Patriarch Vartholomaeos Greetings at the Clergy Conference

Most Reverend Archbishop of Thyateira and Great Britain, Most Honoured Exarch of Western Europe and Ireland, Beloved Brother in the Spirit and Concelebrant of Our Humility, Lord Gregorios, may grace and peace from God be with your Reverence.

I took great pleasure in reading your letter of 14th March concerning the Clergy Conference of your Sacred Archdiocese, which is to be held in Leeds, England, in mid-May. The Clergy Conference has been established as an annual event among the activities of your fruitful spiritual leadership - something which has great ecclesiastical and spiritual significance, not only because it gives new strength to those taking part, but also because it grants you the opportunity to gather together as brothers and to increase your awareness as Orthodox living in the heterodox environment of the West.

Rightly, then, is this annual Clergy Conference organised in order that you may enjoy brotherly communion and the opportunity to creatively address your problems.

Of course, I am not ignorant of the particular conditions under which each of you live, or of your exhausting and yet fruitful pastoral ministry which you carry out on a daily basis. Orthodox Clergy living in a multi-cultural society - in which the vast majority of people view things for the most part individualistically and have little or no esteem for religion or, to put it another way, see people as independent biological entities rather than icons of God - need to continually, consistently and discreetly soften people's hearts. They must also be sensitive to the desperate need for communication

between the parishes and members of the fullness of the Christian Flock there, and to offer themselves to them with fatherly love, since modern man lost his sense of relationship with God the Father, and so desperately but often unsuccessfully pursues that sense of relationship.

The Church, and in this particular case, your Church living under these conditions, and every sacred diocese of the diaspora, needs clergy who radiate Christ, who fear God and offer themselves as a sacrifice, in order to respond successfully and with full awareness of their role as spiritual fathers before the conspicuous and thorny problems which arise from the daily life and increasing novelties of your particular social reality.

As your father-in-God, and from the renowned centre of Orthodoxy and see of martyrdom, I pray that God may lovingly look upon you and bless you. May He Who vanquished Hell, our Saviour, strengthen and support your beloved Reverence, my brother and bishop of Thyateira, your assistant bishops and all the devout Clergy of your flourishing Communities, increasing all of you in years, good health and spiritual vigour, for the continuation of your noble and fruitful ministry in the Church.

I commend your very important conference with my patriarchal blessing, wishing it every success in its agenda and your pastoral aims.

May the grace and boundless mercy of God be with your Reverence and with all of you.

6th May 2008

**Vartholomaeos I,
Archbishop of Constantinople,
New Rome and Oecumenical Patriarch**

ADDRESS OF HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN ON THE OCCASION OF THE DINNER HELD IN HARROGATE ON THE EVENING OF THE FIRST DAY OF THE 2008 CONFERENCE OF THE CLERGY OF THE ARCHDIOCESE OF THYATEIRA AND GREAT BRITAIN, TUESDAY, 13TH MAY 2008.

Dear Brothers-in-Christ,
Your Worshipful, Councillor Brian Cleasby, Mayor of the Borough of Harrogate.

Dear and Reverend Alan Taylor, Deputy Lord Mayor of Leeds,

Dear representatives of the Christian Churches of Harrogate,

Dear Honoured Guests,

Dear Fellow-workers in the Vineyard of the Lord,

I welcome you all this evening to this festal and celebratory dinner, with which we close the first day of the deliberations of the annual conference of the Clergy of the Archdiocese of Thyateira and Great Britain, of which I am the spiritual head and which I have the honour to lead in the name of His All-Holiness the Oecumenical Patriarch Vartholomaeos I.

It is (perhaps) significant that our meeting today has been held in Harrogate, a town whose curative waters have been known since at least the seventeenth century and where many have found alleviation from their bodily ills. I say 'significant', since in accordance with Sacred Scripture, Christian Teaching is compared to water, and it is the curative effects of this 'Water' that will ensure everlasting life. For does our common Lord and Saviour not say to the woman at Jacob's well in Samaria, "Whosoever drinketh of the water that I shall give him shall never thirst; but the water that I shall give him shall be in him a well of water springing up into everlasting life" (John 4 : 14 KJV) ?

The purpose of a conference such as this is for the clergy to renew themselves through common prayer and discussion, searching for new and relevant ways of proclaiming the Christian Gospel – that message of 'Good News' which is the centre and purpose of our lives – and of passing on this 'Water' and the assurance of eternal life to the Faithful committed to their care. As clergy, we follow the instructions of Christ, Who commanded us to proclaim this News (in accordance with the passage from the Gospel that each Orthodox Christian hears on the day of his or her baptism), teaching the world "to observe all things" that He has taught us, and which he has sealed with His promise that He is with us always, "even unto the end of the world" (Matt. 28 : 30 KJV).

For various reasons, from the fifteenth century onwards, Greek-speaking Christians from the area of the eastern Mediterranean were obliged to seek refuge in countries that were free from the Ottoman yoke. As a result, Greek Orthodox Christians established themselves in many parts of western Europe, bringing with them their customs and beliefs. In some places, they received a warm welcome. Elsewhere, this was not so. In this country, an appeal to build a church for these Greek Christians in London in the seventeenth century received financial support from the then heir to the Throne (as is recorded on the foundation stone of that church, which is now preserved in the narthex of the Greek Orthodox cathedral in London's Bayswater). As is well-known, in the ensuing centuries there were a number of contacts between Christian believers not only in this country but elsewhere, with the bishops and patriarchs of the Orthodox Church.

However, by the end of the nineteenth century and the beginning of the twentieth, it was clear that more regular contacts were necessary with the prime bishopric of the Orthodox Church – namely, the Oecumenical Patriarchate of Constantinople. As a result, our Mother Church established a diocese for western and central Europe in 1922, with its see in London. However, as the number of Greek-speaking and other Orthodox Christians has grown and increased so fruitfully, so the geographical size of the diocese has shrunk – with the result that where in 1922 there was one diocese, there are today nine (9); and the archdiocese of Thyateira and Great Britain is now confined to the British Isles (including the Republic of Ireland) and the Channel Islands.

The clergy of the Archdiocese that I head (and many of whom are gathered here this evening) come from a variety of backgrounds and of linguistic and

cultural traditions. They are, however, united in Faith – in the uniqueness of the Orthodox Faith – and in their desire to proclaim it to the world around them. Some of our clergy have an impressive academic background, others have a full-time commitment to serving the Church, others maintain themselves through a secular profession in order to serve the Faithful committed to their pastoral care, while others on reaching the autumn of their lives and after having fulfilled their family and social commitments have decided to dedicate themselves to serving their neighbour in whom they see the likeness of Christ.

Such a variety of backgrounds means that the sharing of experiences at a meeting such of ours is of paramount importance. In particular, with clergy being scattered all over the British Isles, a gathering such as this gives us all the opportunity of getting to know each-other better. It also gives us time to consider ways of passing on that heritage that we have received from our forefathers and mothers. In a diocese whose congregations are lay-led, it is important that our lay-leaders should have the best advice available when guiding the work and mission of the various Communities. For this reason, it is essential that the local pastor should be well-instructed and knowledgeable as he guides and shepherds the souls entrusted to him.

However, our Church does not think of itself as being a stranger in a strange land [cf. Exodus 2 : 22]. This hospitable country has welcomed many of us, while others (indeed, a growing number) are native to these Islands. We look to the saints of the first millennium as being saints who have given witness to the same Faith that we possess, and we share in honouring them and following their example. We are humbled that it was in York (which city we are to visit on tomorrow) that St. Constantine the Great (who played such a significant role in the history of the Christian Church) was proclaimed as a Caesar by the Roman Army. Indeed, I had the opportunity to participate in the celebrations held in York on 25th July 2006 to commemorate the event. We rejoice in our shared heritage with the ascetics and saints of north-east England, whose prayers before the heavenly throne strengthen us all.

But let us not confine ourselves to the past. The Orthodox Church has a rich heritage on which to draw and find inspiration for solutions to the problems it confronts in its mission in the twenty-first century; and it gives glory to God that its Faith has inspired many in western Europe and these Islands in more recent times and, indeed, today to 'draw near' to the Mystery of Salvation and Redemption. In a time when many in these Islands state that they are losing confidence in 'organised religion' (albeit recognising that they consider themselves to be Christians), it is imperative that we find new ways of expressing the ageless Christian message. Conferences such as the present one help in finding such ways.

I can not end before taking the opportunity to thank not only the authorities of this 'green and pleasant land' – in the first place Her Majesty Queen Elizabeth and her loyal Government, and the Church of England, the Roman Catholic Church and other ecclesiastical bodies in the country for the help, support and protection they offer us in the exercise of our religious and educational duties.

In closing, I should like to thank to thank you, Mr. Mayor, together with the authorities of this hospitable spa town (with its long tradition of offering hospitality) for the hospitality that it has shown to the clergy of the Greek Orthodox Archdiocese of Thyateira and Great Britain on this, the first day of its clergy conference. This augurs well for the success of the next two days, when we shall move to Leeds (where there is a long-established and flourishing Greek Orthodox Community) and where we will continue our discussions 'for the Greater Glory of God', Whose Glorious Resurrection we as Orthodox Christians celebrate at this time.

May Almighty God bless you all, keeping your families under His protection, giving both spiritual and bodily health to those who seek it, and guiding the local authorities of the area to work in harmony and in accordance with His Will.

SERMON DELIVERED AT THE CLERGY CONFERENCE, LEEDS (Wednesday, 14 May 2008)

by Reverend Stavros Solomou

We as Orthodox clergy living in a non-Orthodox country may sometimes find ourselves wondering: 'Why are we here?' The difficulties are many, the obstacles seemingly insurmountable, and the environment sometimes hostile. Sometimes, even the thought that perhaps we would be better off in an Orthodox country and in an Orthodox environment may creep into our minds from time to time. The answer therefore to the question 'Why are we here?' may perhaps be found in today's Gospel, specifically the passage where Christ says: 'This is the will of Him who sent me, that I should lose nothing of all that He has given me, but raise it up at the last day.'

As is commonly known, this country used to be Orthodox. Christianity was first introduced by Saint Aristobulus, one of the 70 disciples of Christ. There is even a local belief that Christ visited England as a child, accompanied by Joseph of Arimathea (immortalised in William Blake's poem "And did those feet in ancient times"). The sixth century saw the appearance of the two extraordinary enlighteners of the English, Saint Gregory the Great and Saint Augustine of Canterbury. With them specifically started the mass Christianisation of this country, the result of which was the creation of one of the most faithful and pious Christian people ever to live. To give an example, before the Schism this country had 10,000 churches for a population of only 1.5 million. This would equate to 400,000 churches by modern standards, or one church for every 150 inhabitants. At Bury St Edmunds, moreover, the clergy was so great in number that there was one clergyman for every 11 residents! As for monasticism, there were as many as 44 monasteries throughout the country by the 11th century. This is not to mention the innumerable Holy Wells dotted around the countryside, and most of all its very saints and martyrs who number well into the hundreds (at least those we know about). What does all this tell us? That this country was not just holy, it was well beyond it. In fact, one might even dare to say that if it was any holier, it would have simply floated into the air.

But then we enter the period of the Great Schism of 1054, when the grace of the priesthood in this country was lost as a result of it (or the Norman Conquest a few years later). The consequence of this would have been an end to the outpouring of God's Spirit, at least as far as the churches and sacraments are concerned. Spiritually, this country entered a dark age. To make matters worse, the last 100 years has seen a dramatic decline in the number of people going to church, and with that a decline in the number of people praying. Churches are being converted into flats, restaurants and even night clubs. Therefore, what are we to make of all of this? Has God completely abandoned this country? The answer is 'no', for it is not coincidence that simultaneous with this decline, there has also been a dramatic increase of Orthodoxy. In fact, in the last 100 years the Orthodox Church in Britain has been growing by leaps and bounds. Surely we can see God's providence here. God has neither abandoned nor forgotten His beloved England. As Saint Peter himself said in a vision to Bishop Berhtwald of Ramsbury: 'The Kingdom of the English is the Kingdom of God, and God has been pleased to make provision for the future.'

Therefore, we as Orthodox clergy in this country have a special mission. We are missionaries, but of a different type than those working in other countries. The missionaries in Africa and the Far East, for example, are introducing Orthodoxy for the first time. We are introducing Orthodoxy for the second time. It is a re-introduction. This is our role as Orthodox clergy in the Diaspora in Great Britain. We are not just here to serve the Orthodox who have come from abroad. We have a very special and holy mission to give back to this country what is rightfully hers: her Orthodox heritage.

And so, it is perhaps with this in mind that we should look at today's Gospel and Christ's message: 'This is the will of Him who sent me, that I should lose nothing of all that He has given me, but raise it up at the last day.' Christ was given this country almost 2,000 years ago. And since He was given it, we also have His promise that He will not allow it to be lost.

*Fr Andrew Phillips, Orthodox Christianity and the Old English Church. 1996. Republished in 2006 in electronic format on the website Orthodox England (www.orthodoxengland.org.uk).

PRAYING WITH ICONS

By the Revd. Vassilios Papavassiliou

*Talk given at Westminster Abbey for the 100th Anniversary
of 'A Week of Prayer for Christian Unity'*

The Theology of Icons

Icons, as liturgical art, are not mere illustrations, but visual aids for worship. They are not personal works of art that express the view of an individual artist. Rather, icons express the Tradition of the Church and the Scriptures. They are used in prayer, bringing the Faithful into an encounter with God's presence. The artist is not so concerned about physical resemblance to the subject, as capturing the essence and spirit of the person or event portrayed. Strict rules of subject and technique secure a timeless quality for the icon which expresses the timeless nature of divinity. Icon-painters seek to express the revelation of God, inviting the Faithful to adapt to God's manifestation of beauty and truth rather than human interpretations of them. And so the process of the artistic development of icon-painting is not how to be different, but simply how to be better.

Theology (the study of God in words) and iconography (the study of God in images) are two expressions of one faith, or one could say that an icon is a visible gospel. Orthodox Christians experience God not only through the word but through beauty which reveals and expresses the nature of God. In painting icons, therefore, the artist attempts to express the beauty and glory of God, and human life immersed in and transfigured by God's grace.

The theology of the icon is based on the Incarnation: the revelation of God's Image in the human form of Jesus Christ. Christ is thus the first icon and the prototype of all others. And so icons are one of the ways in which the Orthodox Church asserts its belief in Christ's humanity. The icons of the Saints, likewise, reveal the full implications of the Incarnation. The saints are painted in the likeness of Christ, for the saints are those who have attained God's likeness. Such icons inspire the viewer to attain the same likeness, and they serve as a reminder that 'the Word made flesh has deified the flesh', and so there is a potential saint in every one of us. As the Russian Orthodox

theologian, Nicolas Zernov, has put it: Icons demonstrate that "men, animals and plants, and the whole created cosmos can be rescued from their present state of degradation and restored to their proper 'image'". They are "pledges of the coming victory of a redeemed creation over the fallen one", and "a concrete example of matter restored to its original harmony and beauty, and serving as a vehicle of the Spirit".²

The history of Icons

Ever since the fourth century, Christian churches have been filled with icons. Rows of such sacred images covered the walls of the churches. But in the 6th century, some of these images, as it were, "broke rank". Now certain images were set apart from the rest and were usually placed on panels in a special part of the church. Such icons were also to be found in public places – in shrines, in shops and in privileged places within Christian homes. Even when such images were a part of the overall décor of a church, they were singled out by the special position which they were given. This made the icon "holy", singled out above all the rest for veneration. Christians in the sixth and seventh centuries believed that icons made those depicted in them accessible. Right from the beginning, Christians had the same approach towards living holy men and women. Through their miracles and preaching the inaccessible God was made accessible and present here on earth. By no later than the sixth century, Christians believed that the portraits of such holy people also made divine grace present and accessible. Nor was such practice restricted to private devotion. Icons were carried in procession in the cities in times of crisis to invoke the protection of the person depicted on the icon.

But the Orthodox theology of the image was not crystallised until the ninth century, following the iconoclastic controversy. The veneration of icons always had its critics, but with the crises that befell the Byzantine Empire in the

generations before and following Muslim invasions, such criticisms were now being keenly heard. During this age of emergency when the Empire seemed to be on the brink of collapse, it was all too easy to place the blame on the veneration of icons: many believed that this form of devotion had incurred the wrath of God, for they saw in all sacred images a latent idolatry. The Seventh Ecumenical Council of 787, also known as the Second Council of Nicaea, defended the position of those who supported icons, repudiating the charge of idolatry made against them and upholding the place and veneration of icons in Christian life and worship.

But the theology of icons was the supreme achievement of three great protagonists. Two were active in Constantinople after the Second Council of Nicaea: The great abbot, St Theodore of Studium, whose deep hatred of compromise regarding the veneration of icons fired up the religious elites of Constantinople; and Nicephorus, Patriarch of Constantinople. Together, these two regained the intellectual high ground for those who supported the veneration of icons. They argued with intellectual bravura that icons were not only permissible, but absolutely necessary for a correct theology: only through icons can the truth of the Incarnation be rightly proclaimed.

But the most authoritative voice came from a century earlier, and far from Constantinople. St John of Damascus, a hitherto little known Syrian, began writing his treatises in defence of icons in around 730 AD. Although his writings did not come to be known in Byzantium until after 800, his theology of the image was to become the classic statement of the Orthodox Faith on icons, and it was his theology that was to be the basis of the statements of faith associated with the Triumph of Orthodoxy in 843, a ceremony which was held in the Cathedral of Hagia Sofia in celebration of the final and permanent restoration of icons following the iconoclastic controversy and the Church's victory over every heresy. It is a ceremony which the Orthodox Church still celebrates today, on the first Sunday of Great Lent.

St John's greatest intellectual achievement was to apply the same unambiguous visual significance to icons which previous authors had done only to the sacraments of the Church. His writings were heavily inspired by the Ecclesiastical Hierarchies of Dionysios the Aeropagite. This important author was a sixth century Platonist philosopher, but St John and his contemporaries believed that he was an Athenian philosopher and companion of St Paul.

Pseudo-Dionysios imbued the whole created universe with a sense of the Divine. God lay behind everything. The whole world was one great icon which revealed to man

the nature of God. God could not be grasped with the imagination, but He left us with a code of visible symbols which reveal the divine to human eyes. Icons were a part of that great code. This was the basic argument of Pseudo-Dionysios and of St John of Damascus: "God reveals Himself to us through visible images".³ Icons, therefore, were not works of human imagination, but divine revelations which made the heavenly realm visible and tangible.

After the Triumph of Orthodoxy in 843, it was this understanding of icons which prevailed and became the official position of the Eastern Church. From the ninth century onwards, what Christians now saw on entering a Byzantine Church was not an array of floral decorations and classical symbols of the virtues and elements surrounding figures of the saints as in the fifth century, nor one icon singled out for veneration and standing out from all the rest, as in the sixth and seventh centuries, but rows upon rows of clearly recognisable faces – each distinguishable by his facial expression and dress – looking down on the Faithful. Icons no longer "broke rank" as in the sixth and seventh centuries, but all icons were now considered to be equally holy.

Today, from the Balkans to Alaska, one can still walk into an Orthodox Church and see the same heavenly court looking down upon him. The claim of St John of Damascus and other Church Fathers who upheld the place and veneration of icons in Christian life that they did nothing but preserve the Ancient Tradition of the Church has somewhat obscured the greatness of their achievement. When St John of Damascus wrote his treatise in defence of icons in the mid eighth century, he could not have known that the theology of icons was to be the greatest legacy of Byzantium to places and ages of which he and his contemporaries could not have dreamed.

Bibliography

- Theology of the Icon. Leonid Ouspensky (St Vladimir's Press, 1978)
- The Rise of Western Christendom, 2nd Edition. Peter Brown, (Blackwell Publishing, 2003)
- The Orthodox Church, 2nd Edition. Timothy Ware (Pelican, 1993)
- The Making of Orthodox Byzantium. Mark Whittow (Palgrave Macmillan, 1996)
- The Making of Late Antiquity. Peter Brown (Harvard University Press, 1978)
- Imago Dei: The Byzantine Apologia For Icons. Jaroslav Pelikan (Princeton University Press, 1990)

Notes

¹ St John of Damascus, On Icons. Quoted in 'The Orthodox Church', Timothy Ware

² Quoted in 'The Orthodox Church', Timothy Ware

³ St John of Damascus, On Divine Images. Quoted in 'The Rise of Western Christendom', Peter Brown

ΕΠΑΦΕΣ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Μάιος 2008

1. Τέλεσε επιμνημόσυνη δέσηση για τήν Ζωή Μεταξά στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκε ο Ιερομόναχος Σπυρίδων Μαϊκαντής της Νέας Σκήτης Αγίου Όρους, συνοδευόμενος από τον Σωτήριο Λουκά. Το εσπέρας παρακολούθησε διάλεξη του Αγγλικανού Αρχιεπισκόπου Καντουαρίας Δρος Rowan Williams, με θέμα «Η Θρησκευτική Πίστις και Ανθρώπινα Δικαιώματα», που δόθηκε στο London School of Economics and Political Science, παρεκάθησε δε και στο Δείπνο που παρετέθη στο ίδιο Πανεπιστήμιο.
2. Παρέθεσε Γεύμα στο ζεύγος του Καθηγητή Κωνσταντίνου Σβολόπουλου και το εσπέρας παρακολούθησε διάλεξη του Καθηγητή Σβολόπουλου με θέμα «Τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Συνθήκη της Λωζάνης» που δόθηκε στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου.
3. Ανεχώρησε αεροπορικώς για Κύπρο.
4. Τις πρωινές ώρες, αφικνύμενος στο αεροδρόμιο της Λάρνακας, Κύπρου, τον υπεδέχθηκε εκ μέρους του Αρχιεπισκόπου Κύπρου ο Επίσκοπος Μεσαορίας Γρηγόριος. Το μεσημέρι παρεκάθησε σε Γεύμα που παρέθεσε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β', και το απόγευμα ευλόγησε τους γάμους του Γεωργίου Γιώρκα και της Μαρίας Αυξέντη στον Ιερό Ναό της Αγίας Τριάδος Λεμεσού, παρεκάθησε δε στη συνέχεια στο γαμήλιο Δείπνο σε ξενοδοχείο της πόλης.
5. Παραμείνας στη Λεμεσό παρεκάθησε σε Γεύμα στην οικία του Γρηγόρη και της Σαββούλας Γιώρκα, το δε βράδυ σε Δείπνο στην οικία της Στέλλας Νικολάου Μοδέστου.
6. Επιστρέψας στη Λευκωσία, επισκέφθηκε τον αδελφό του Παναγιώτη Θεοχάρους στην οικία του, στη δε συνέχεια εγένετο δεκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Κύπρου Δημήτρη Χριστόφια, και αργότερα παρεκάθησε σε Γεύμα που παρέθεσε ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Β' παρόντων και άλλων μελών της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου. Τό βράδυ παρεκάθησε σε Δείπνο στην οικία του ζεύγους Κρίνου και Έλλης Μακρίδη.
7. Επέστρεψε στο Λονδίνο από το αεροδρόμιο της Λάρνακας, όπου τον κατευόδωσε, εκ μέρους του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσόστομου, ο Επίσκοπος Μεσαορίας Γρηγόριος. Το απόγευμα παρέστη σε Δεξίωση στην Πρωθυπουργική κατοικία 10 Downing Street του Λονδίνου με οικοδεσπότη τον Βρετανό Πρωθυπουργό Gordon Brown, επί τ ε καιρί της Διεθνούς Ημέρας Προσευχής.
8. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Ιωάννου Θεολόγου, Hackney Ανατολικού Λονδίνου όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα. Αργότερα τον επισκέφθηκε στην Αρχιεπισκοπή ο Αρχιμανδρίτης Νικόδημος Αναγνωστόπουλος.
9. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Γρηγοράκης Σπυρίδωνος, Αρχιμανδρίτης Πατελεγίων Τσορμπατζόγλου και Μαρία S. Habib.
10. Το βράδυ παρέστη στην ετήσια εκδήλωση για τήν Ελληνική Ανεξαρτησία που οργάνωσε η Ελληνική Ορθόδοξος Φιλανθρωπική Οργάνωση σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
11. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Δημητρίου Edmonton Λονδίνου, όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα. Το απόγευμα τέλεσε την βάπτισμα της Χριστίνας, θυγατρίου του Ιωάννη Aktar και της Μαρίας Χατζηγεωργίου, στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια παρεκάθησε στο Δείπνο που παρέθεσαν οι γονείς της νεοφώτιστης.
12. Τον επισκέφθηκε ομάδα αντιπροσώπων της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας (υπό την αιγίδα του Πατριαρχείου Μόσχας), συνοδευόμενοι από τον Επίσκοπο Sourozh Ελισσαίο και μέλη της Επισκοπής του.
13. Νωρίς το πρωί ανεχώρησε για το Harrogate όπου προήδρευσε της Συνάξεως του Ιερού Κλήρου της Αρχιεπισκοπής που άρχισε το απόγευμα σε ξενοδοχείο της πόλεως. Ακολούθησε εσπερινός και στη συνέχεια Δείπνο στο ίδιο ξενοδοχείο.
14. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό των Τριών Ιεραρχών, Leeds, όπου συνεχίσθηκαν αργότερα οι εργασίες της Συνάξεως. Το απόγευμα, συνοδευόμενος και από τα λοιπά μέλη της Συνάξεως, μετέβη στην πόλη York, όπου τέλεσε εσπερινό στον εκεί Αγγλικανικό Ναό St. Mary Bishophill Junior, τον οποίο χρησιμοποιεί και η Ορθόδοξος Κοινότητα του Αγίου Κωνσταντίνου του Μεγάλου της πόλεως.
15. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό των Τριών Ιεραρχών, Leeds, και στη συνέχεια προήδρευσε των τελευταίων εργασιών της Συνάξεως και μετά τό Γεύμα επέστρεψε στο Λονδίνο.
16. Τον επισκέφθηκε ο Αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Κύπρου, Αντώνης Κάκας. Στη συνέχεια τέλεσε Αγιασμό στα ανακαινισθέντα Γραφεία της Διεθνούς Ναυτιλιακής Οργάνωσης όπου και παρεκάθησε σε Γεύμα προς τιμήν του Γεωργίου Α. Βουλγαράκη, Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής της Ελλάδος.
17. Παρεκάθησε σε Δείπνο που παρατέθηκε από τον Σύνδεσμο Ελλήνων Τραπεζιτών Ηνωμένου Βασιλείου σε Κεντρικό Ξενοδοχείο του Λονδίνου.
18. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Αργότερα τέλεσε την βάπτισμα της Δήμητρας, θυγατρίου του Χαράλαμπου και της Αλιάνας Περγίου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Το βράδυ παρεκάθησε στο Δείπνο, που παρατέθηκε προς τιμήν του Προέδρου της Δημοκρατίας της Κύπρου, Δημήτρη Χριστόφια, στο Κυπριακό Κοινοτικό Κέντρο, Wood Green Βορείου Λονδίνου.
19. Τέλεσε Τρισάγιον για τον Κωνσταντίνο Θεοφίλη στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής. Τον επισκέφθηκε ο Αρχιμανδρίτης Βενέδικτος Ιωάννου, με τον οποίο και παρεκάθησε σε Γεύμα. Το βράδυ προήδρευσε συνεδρίας του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου της Κοινότητας Αγίων Λαζάρου και Αποστόλου Ανδρέα, Forest Gate Ανατολικού Λονδίνου.
20. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο David Gifford, ο Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Κουτσογιάννης συνοδευόμενος από την Πρεσβυτέρα του Βικτωρία και τον Αρχιμανδρίτη Σεραφείμ Παπαθανασίου (με τους οποίους παρεκάθησε σε

Γεύμα, οι Στυλιανός Στυλιανού, Γεώργιος Ματαϊκάρης και Νικόλαος Κωνσταντίνου, και η Ελένη Τραμπουλίδη με τον υιό της Ανδρέα, την νύφη της Ναταλία και την εγγονή της Ελένη.

21. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερό Ναό των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης, Croydon, όπου και παρέκάθισε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα.
22. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Ιερομόναχος Θεοφάνης Κώστα συνοδευόμενος από τον πατέρα του, Πρεσβύτερο Μάξιμο Τσαγκάρη, ο Αρχιμανδρίτης και Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου Εφραίμ, συνοδευόμενος από τους Ιερομονάχους Μακάριο, Πορφύριο, τόν Χριστάκη Χριστοφίδη και άλλους, με τους οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα, και ο Χρήστος Κουμπάρης. Αργότερα παρέστη στά εγκαίνια του νέου κτιρίου του Hellenic Book Agency και στην δεξίωση που ακολούθησε.
23. Τον επισκέφθηκαν το ζεύγος Ανδρέα και Μελίνας Ταλιαδώρου.
24. Επισκέφθηκε το Συνέδριο του Βικαριάτου των Ορθόδοξων Ρώσων των υπαγομένων στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, που έγινε στο All Saints' Pastoral Centre στο Colney του Λονδίνου. Το απόγευμα ευλόγησε τους γάμους του Κυριάκου Θεοδοσίου και της Αρετής Lorin Crochet στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής.
25. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίου Νεκταρίου, Battersea Νοτίου Λονδίνου, που και παρέκάθισε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα.
26. Επισκέφθηκε στο Νοσοκομείο St. Mary's του Λονδίνου τον νοσηλεύμενο εκεί Κούλη Μαραθοβουνιώτη.
27. Παρεκάθισε σε Γεύμα, σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου, προς τιμή της Κούλας Ανδρεάδη, η οποία επιστρέφει μόνιμα στην Ελλάδα.
28. Παρεκάθισε σε Δείπνο στην οικία της Κούλας Λεμού.
29. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Brian Butler, ο π. Φωκάς Χατζηλοϊζή, συνοδευόμενος από την Πρεσβυτέρα του, Ζωή, και την κόρη τους, Στέλλα, και τον Παναγιώτη και Λουκία Κούλλη, με τους οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα. Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο ρασοφόρος μοναχός Patrick Ramsey, και ο Αρχιμανδρίτης Αιμιλιανός Παπαδάκης, επισκέφθηκε δε στη συνέχεια στο σπίτι του τον ασθενούντα Διαμαντή Π. Πατέρα. Το απόγευμα παρέστη στο Ελληνικό Κέντρο στην τελετή απονομής του Βραβείου Runciman και αργότερα στην εκδήλωση με τίτλο «Βυζάντιο: Παρελθόν, Παρόν και γιά Πάντα», που έγινε στους χώρους του Καθεδρικού Ναού Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Hendon. Επιστρέψας στη Αρχιεπισκοπή, τον επισκέφθηκε ο π. Κοσμάς Παυλίδης.
30. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η Σταματία Κρομμύδα, ο Παντελής Δημοσθένους (με τον οποίο μετέβησαν στο Νοσοκομείο Princess Margaret Rose, Windsor, προς επίσκεψη του νοσηλευμένου εκεί Δρος Ανδρέα Παπαδάκη), ο Πρωτοπρεσβύτερος Βασίλειος Κουτσογιάννης, συνοδευόμενος από τον Αρχιμανδρίτη Σεραφείμ Παπαθανασίου, οι Γεώργιος και Ανδρέας Στρατή, ο Κώστας Νικολαΐδης, και το Συμβούλιο του Καθεδρικού Τιμίου Σταυρού και Αρχαγγέλου Μιχαήλ, Hendon και Περιχώρων.
31. Τον επισκέφθηκε η Δωροθέα Beverley Bevan μετά της θυγατρός της, Hilaria. Το βράδυ παρέκάθισε στο ετήσιο

Δείπνο – Κοινωνική Εκδήλωση που οργανώνει η Ελληνική Εταιρεία Επιστημόνων Ηνωμένου Βασιλείου, στο Lord's Cricket Ground.

Ιούλιος 2008

1. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Μεταμορφώσεως του Χριστού, Coventry, όπου και παρέκάθισε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα.
2. Τον επισκέφθηκε η Μοναχή Sarah με την οποία παρέκάθισε σε Γεύμα. Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Κοινότητας Αγίων Ελευθερίου, Ανθίας και Λουκά του Αποστόλου, Leyton, Ανατολικού Λονδίνου.
3. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Μιχάλης Σπανού, και τά Μέλη του Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου της Αρχιεπισκοπής.
4. Παρέστη στά εγκαίνια του νέου κτιρίου της Κυπριακής Υπιάτης Αρμοστείας Λονδίνου, τα οποία τέλεσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου, Δημήτρης Χριστόφιας. Το βράδυ παρέκάθισε σε Δείπνο που παρέθεσαν προς τιμήν του οι ιδιοκτήτες του Εστιατορίου Concordia, Paddington.
5. Τέλεσε τήν Θεία Λειτουργία στον Ιερό Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Στη συνέχεια τον επισκέφθηκαν διαδοχικά τό ζεύγος Αντώνη και Μαρίας Σταθοπούλου, και οι Κύπρος Νίκολας, Αντώνης Γερολέμου, Βαρνάβας Κυριάκου, Λούης Λοΐζου, Ρίδη Στάκη και Μαρίνα Καλογήρου με τους οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα. Το βράδυ παρέκάθισε σε Δείπνο με τήν Μαρία Νεοφύτου και την οικογένειά της.
6. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η Άννα Γαβριήλ, ο Ιερομόναχος Jonathan Netanyahu συνοδευόμενος από τον π. Marice! Ονυ και τόν π. Μιχαήλ Παζίνα, η Αντιγόνη Ζαχαρίου, και οι Χριστίνα και Μαρούλα Γεωργίου. Το βράδυ παρέκάθισε με μερικά μέλη του προσωπικού της Αρχιεπισκοπής σε δείπνο στο Εστιατόριο Fontana.
7. Ευλόγησε τους γάμους του Timothy Brice και της Αλεξάνδρας Εμπειρίκου στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια παρέστη στη γαμήλια δεξίωση στο East Sheen, Richmond. Το βράδυ παρέστη στην Κοινωνική Εκδήλωση της Ελληνικής Ιατρικής Οργάνωσης Ηνωμένου Βασιλείου, σε κεντρικό ξενοδοχείο του Λονδίνου.
8. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό Αποστόλου Βαρνάβα, Wood Green Βορείου Λονδίνου με την ευκαιρία της «Ημέρας Κύπρου», παρέκάθισε δε στη συνέχεια σε Γεύμα που παρέθεσε η ομώνυμος Κοινότητα.
9. Προέστη της Νεκρώσιμης Ακολουθίας γιά τήν Μαρία Νεοφύτου, στον Ιερό Ναό Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Βαπτιστού, Holloway. Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά στην Αρχιεπισκοπή ο Πάρης Λεβέντης (με τον οποίο παρέκάθισε σε Γεύμα), οι Αρχιμανδρίτες Βησσαρίων και Χριστόδουλος Κοκκιάτης, ο Αρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Κυκκώτης συνοδευόμενος από προσκυνητές από την Σαλαμίνα, η Δρ. Μαρία Βαΐου μέ τόν γιό της Παύλο, και ο Άρης Παπαγιάννης με την οικογένειά του.
11. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Βασούλα Baron, Μαρία Κοντού και Φιλομήλα Γεωργιάδη, και η Ειρήνη Σωτηρίου. Στο μεταξύ προέστη της Νεκρώσιμης Ακολουθίας για τον

- Ηλία Λιασή Κεφάλα στον ιερό Καθεδρικό Ναό Αποστόλου Ανδρέα, Kentish Town Λονδίνου.
12. Τον επισκέφθηκε το ζεύγος Θεοχάρης και Ειρήνη Θεοχάρους (με τούς οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα), στη συνέχεια προήδρευσε Συνεδρίας του Trust της Αρχιεπισκοπής, και ακολούθως τόν επισκέφθηκε ο Επίσκοπος Βασίλειος της Αμφιπόλεως και τό βράδυ παρέκάθισε σε Δείπνο στο Εστιατόριο Concordia με τόν Επίσκοπο Τροπαίου Αθανάσιο και τόν Ορθόδοξο Ορθοδόξου.
  13. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά οι Πλοίαρχοι Μάρκος Τσολέκας και Αδαμάντιος Παϊδας, η Καλυψώ Μαρκοπούλου (με την οποία παρέκάθισε σε Γεύμα), η Αλεξάνδρα Παπαδάκη με την μητέρα της Josephe, ο Δρ Παναγιώτης Φούγιας συνοδευόμενος από τον Δρα Ανδρέα Κανάρη, και ο Ανδρέας Φουλής.
  14. Επισκέφθηκε το Ελληνικό Σχολείο της Κοινότητας Αγίου Αθανασίου, Cambridge, όπου και παρέκάθισε σε Γεύμα, και στη συνέχεια επισκέφθηκε στο σπίτι του τον π. Νικόλαο Βαρνέζο και την οικογένειά του.
  15. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερών Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου, και στη συνέχεια προέστη της Τελετής Γονυκλισίας στον ίδιο Ναό.
  16. Προέστη της Θείας Λειτουργίας στον Ιερό Καθεδρικό Ναό της Αγίας Σοφίας Λονδίνου. Στη συνέχεια παρέκάθισε σε Γεύμα στο Ελληνικό Εστιατόριο Χαλέπι, Bayswater, που παρέθεσαν η Στέλλα Πρωτοπαπά και η Κατερίνα Μηνά. Το βράδυ παρέστη σε εκδήλωση για τά 60χρονα της Διεθνούς Ναυτιλιακής Οργανώσεως, με κμλητή τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Ban Ki-moon.
  17. Παρέθεσε Γεύμα στην Αρχιεπισκοπή προς τιμήν της Κούλας Ανδρεάδη, στο οποίο παρέκάθισαν και Μέλη της Ελληνικής Ορθοδόξου Φιλανθρωπικής Οργανώσεως Ηνωμένου Βασιλείου. Το βράδυ, συνοδευόμενος από τον Επίσκοπο Τροπαίου Αθανάσιο, παρέκάθισε σε Δείπνο που παρέθεσε προς τιμήν του ο Αγγλικανός Επίσκοπος Dover στο Παλαιό Παλτίο του Canterbury, στο οποίο παρέκάθισαν και Μέλη του Ιερατείου του εκεί Αγγλικανικού Καθεδρικού Ναού.
  18. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά η Χαρά Σιδηροπούλου, ο Αρχιμανδρίτης και Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας, Κύριλλος, συνοδευόμενος από τον Ιεροδιάκονο Μελχισεδέκ (με τούς οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα). Αργότερα τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Σταύρος Μιχαήλ, ο Αντώνιος Θεμιστοκλέους, η οικογένεια Habib, και ο π. Κοσμάς Παυλίδης.
  19. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Οικονόμος π. Γεώργιος Ζαφειράκος, ο Αρχιμανδρίτης Λεόντιος Καρύκας, οι Μαρία και Άννα Μιχαηλίδου, η Αδελφή Σιλουανή, και ο Μιχάλης Σωτηρίου. Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας του ΕΦΕΠΕ στα Γραφεία της Αρχιεπισκοπής.
  20. Τον επισκέφθηκε η Eleanor Allitt. Στην συνέχεια προέστη της Νεκρωσίμου Ακολουθίας για τόν Δρα Ανδρέα Παπαδάκη στο Παρεκκλήσιο της Αρχιεπισκοπής και ακολούθως στον ενταφιασμό του στο Κοιμητήριο στο Gunnersbury του Λονδίνου, παρέστη δε και στην επιμνημόσυνη δεξίωση σε ξενοδοχείο του Μείζονος Λονδίνου. Το απόγευμα προήδρευσε Συνεδρίας των Μελών του Common Fund.
  21. Τέλεσε την βάπτισμα του Σπυρίδωνος – Ιωάννη, υιού του Ιωάννη και της Catherine Λάτση στο ιδιωτικό Παρεκκλήσιο στο Bridgewater House, που και παρέστη στην επακολουθήσαν δεξίωση. Το βράδυ παρέστη σε ειδική εκδήλωση που οργάνωσε η Κοινότητα του Αγίου Νικολάου, Shepherd's Bush Δυτικού Λονδίνου προς τιμήν του Ιερατικού Προϊσταμένου της, Αρχιμανδρίτη του Οικουμενικού Θρόνου Γεωργίου Καρβούνη.
  22. Τέλεσε τη Θεία Λειτουργία στον εορτάζοντα Ιερών Καθεδρικό Ναό των Αγίων Πάντων Λονδίνου, που και παρέκάθισε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα στο Ελληνικό Εστιατόριο «Απόλλων», Holloway. Αργότερα παρέστη σε εκδήλωση που οργάνωσε το Τμήμα Γυναικών του Δημοκρατικού Συναγερμού Ηνωμένου Βασιλείου για περισυλλογή χρημάτων υπέρ της «Οργανώσεως Λευχαιμίας Ηνωμένου Βασιλείου» που οργανώθηκε στην οικία του ζεύγους Μενελάου και Λήδας Παττίχη, Fortis Green, Λονδίνου.
  23. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο π. Φωκάς Χατζηλοϊζή με τήν Πρεσβυτέρα του Ζωή, συνοδευόμενος από τόν Πρεσβύτερον Ηλία Μιχαήλ και τον Γεώργιο Χαραλάμπους (με τούς οποίους παρέκάθισε σε Γεύμα), και η Τούλα Conran. Το βράδυ παρακολούθησε τον Αγγλικανικό Εσπερινό στο Παρεκκλήσιο του Νοσοκομείου Sutton εντός του Charterhouse, Finsbury Βορείου Λονδίνου, και στη συνέχεια παρέκάθισε σε Δείπνο που παρέθεσε ο James Thompson, Διευθυντής του Charterhouse.
  24. Τέλεσε την Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό των Αγίων Αντωνίου και Ιωάννου Βαπτιστού, Holloway Λονδίνου, όπου παρέκάθισε σε Γεύμα που παρέθεσε η τοπική Κοινότητα. Αργότερα προήδρευσε Συνεδρίας των Μελών του Εκπαιδευτικού Trust του Αγίου Νικολάου Λονδίνου και στη συνέχεια, παρέστη στη δεξίωση, στο Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου, προς τιμήν αφ' ενός του Πλοιάρχου Μάρκου Τσολέκα, ο οποίος αποχωρεί από τήν υπηρεσία του Ακόλουθου Άμυνας της Ελληνικής Πρεσβείας Λονδίνου, και αφ' ετέρου, του νέου Ακόλουθου Άμυνας, Πλοιάρχου Αδαμαντίου Παϊδα.
  25. Τον επισκέφθηκαν διαδοχικά ο Αρχιμανδρίτης Νεκτάριος Σπύρου, και ο Διάκονος Σερραφείμ Πέρδικος.
  26. Τον επισκέφθηκε ο Αρχιμανδρίτης Παντελεήμων Τσορπατζόγλου. Στη συνέχεια προέστη της Νεκρωσίμου Ακολουθίας για τον Σέργιο Φλωρίδη στον Ιερό Καθεδρικό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου, Wood Green Βορείου Λονδίνου. Το βράδυ προήδρευσε Συνεδρίας των μελών του Trust της Αρχιεπισκοπής και στη συνέχεια παρέκάθισε σε Δείπνο που παρέθεσε η Τασούλα Παντιά.
  27. Τον επισκέφθηκε το ζεύγος Παναγιώτη Αντωνίου.
  28. Ανεχώρησε αεροπορικά για την Αθήνα.
  29. Ευλόγησε τους γάμους του Γεωργίου Λογοθέτη και της Nitzia Φιλίππου Εμπειρίκου—Κοιμουνδούρου, στον Ιερό Ναό Αγίου Κωνσταντίνου, Γλυφάδας, παρέστη δε στη συνέχεια στην γαμήλια δεξίωση στο ξενοδοχείο Αστέρ Πάλας Βουλιαγμένης.
  30. Επισκέφθηκε στο Νοσοκομείο «Υγεία» τους νοσηλευομένους εκεί Λουκά Χατζηϊωάννου και Ανδρέα Έλληνα, και στο Νοσοκομείο του Αγίου Σάββα την νοσηλευομένη Μαρία Ν. Μπρατσιώτη. Στη συνέχεια παρέκάθισε σε Γεύμα στην οικία του ζεύγους Ιωάννη και Τούλας Αθανασιάδη, το δε υπόλοιπο της ημέρας το πέρασε στην εξοχική κατοικία της οικογενείας Παναγιώτη και Γεωργίας Γιώρκα στο Λαγονήσι.

HIS EMINENCE ARCHBISHOP GREGORIOS' DIARY

May 2008

1. During the morning, His Eminence the Archbishop presided at a Memorial Service for the late Mrs. Zoe Metaxa in the Chapel of the Archdiocese and received Hieromonk Spyridon Maikandis (who was accompanied by Soterios Louka). In the evening, he was present at a lecture delivered at the London School of Economics under the auspices of the Centre for the Study of Human Rights alumni & the Forum on Religion by Dr. Rowan Williams, Anglican archbishop of Canterbury, on the subject of "Religious Faith and Human Rights", and at the Dinner given in the Senior Common Room in continuation.
2. At midday, he entertained Prof. & Mrs. Constantinos Svolopoulos to lunch. In the evening, he was present at a lecture entitled "The Oecumenical Patriarchate, the Ottoman Empire and the Treaty of Lausanne", delivered at the Hellenic Centre by Professor Constantinos Svolopoulos.
3. In the evening, he left London Heathrow Airport for Larnaca in Cyprus.
4. Arriving at Larnaca airport, he was welcomed by Bishop Gregorios of Mesaoria on behalf of the archbishop of Cyprus. At midday, he was entertained to lunch by Archbishop Chrysostomos II of Cyprus. In the afternoon, he blessed the marriage of Georghios Ghiorkas and Maria Afxenti at the church of the Holy Trinity in Limassol, afterwards attending the reception held at the Trikkis Palace.
5. He spent the day in Limassol where, at midday, he was entertained to lunch by Gregorios & Savvoula Ghiorkas at their home; and where, in the evening, he was entertained to supper by Mrs. Stella Nikolaou Modestou at her home.
6. In the morning, he returned to Nicosia, where he visited Panaghiotis & Despoina Theocharous, was received by His Excellency Demetrios Christophias, president of the Republic of Cyprus, and was entertained to lunch by Archbishop Chrysostomos (also having the opportunity to meet members of the Holy Synod of the Church of Cyprus). In the evening, he was entertained to supper by Krinos & Helle Macrides.
7. In the morning, he was accompanied to Larnaca Airport by Bishop Gregorios of Mesaoria, who bid farewell to him of behalf of Archbishop Chrysostomos as he left to return to London. In the afternoon, he was present at a reception given at 10 Downing Street by the British Prime Minister to honour the Global Day of Prayer, London.
8. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. John the Theologian in Hackney, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the evening, he received Archimandrite Nikodemus Anagnostopoulos.
9. He received Grigorakis Spyridonos in the morning and Archimandrite Panteleimon Tsormbatzoglou and Miss Maria S. Habib during the afternoon.
10. In the evening, he was a guest at the Greek Orthodox Charity Organisation's Greek Independence Ball at the London Hilton.
11. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Demetrius in Edmonton, being entertained to lunch by the Community afterwards. In the afternoon, he baptised Christina, infant daughter of Ioannis Aktar & Maria Hadji-Georghiou, in the Chapel of the Archdiocese, attending the reception held afterwards.
12. In the afternoon, he received members of a delegation from the Ukrainian Orthodox Church within the Patriarchate of Moscow (who were accompanied by Bishop Elisey of Sourzh and clergy of his diocese).
13. In the early morning, he left for Harrogate to preside at the annual Clergy Conference – the proceedings of which began in the afternoon at the Cedar Court Hotel and which were followed by Vespers there (at which he presided). Later, he presided at a Dinner given at the same hotel.
14. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of the Three Hierarchs in Leeds, following which he attended further sessions of the Conference, which we held in the church hall. In the afternoon, he joined the conferees in visiting York Minister and, in continuation, he presided at Orthodox Vespers at the Anglican church of St. Mary Bishophill Junior in York (this being the church used by the Orthodox Community of St Constantine the Great in the city).
15. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the church of the Three Hierarchs in Leeds, following which he attended the final sessions of the Conference. Following lunch, he returned to London.
16. In the morning, he received Antonios Kakas. At midday, he presided at an Haghiasmós at the refurbished International Maritime Organisation's headquarters, following which he was a guest at a luncheon held to honour Georghios A Voulgarakis, Hellenic Minister of Mercantile Marine, Aegean and Island Policy.
17. In the evening, he was a guest at the Hellenic Bankers' Association – UK Gala Ball held at Claridge's.
18. In the morning, he presided at the Divine Liturgy and preached the Word of God at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater. In the afternoon, he baptised Demetra, the infant daughter of Charalambes & Aliana Perdios in the Chapel of the Archdiocese. In the evening, he was a guest at the dinner given in honour of Demetrios Christophias, president of the Republic of Cyprus, at the Cypriot Community Centre in Wood Green.
19. In the morning, he presided at a Trisagion for the late Constantinos Theophilis in the Chapel of the Archdiocese. At midday, he entertained Archimandrite Venediktos Ioannou to lunch. In the evening, he presided at a meeting of the committee of the church of Ss. Lazarus & Andrew the Apostle in Forest Gate.
20. In the morning, he received David Gifford. At midday, he entertained Protopresbyter Vassilios Koutsoghiannis & his presbytera, Victoria, and Archimandrite Seraphim Papathanasiou to lunch. During the afternoon, he received Stylianos Stylianou, Georghios Matsikaris & Nikolaos Konstantinou and Mrs. Heleni Tramboulidi, her son Andreas.

her daughter-in-law Natalia & her grand-daughter Heleni.

21. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Constantine & Helen in Upper Norwood (Croydon) on the occasion of its patronal feast, being entertained to lunch by the Community afterwards.
22. In the morning, he received Hieromonk Theophanis Costa & Father Maximos Tsangaridis. At midday, he entertained Archimandrite Ephrem, abbot of the Hagiorite Monastery of Vatopedi, Hieromonk Makarios, Hierodeacon Porphyrios & others, together with Christakis Christophidis to lunch. In the afternoon, he received Christos Kouparis. Later, he was present at the opening the Hellenic Book Agency's new premises and attended the reception held in continuation.
23. In the morning, he received Andreas & Melina Taliadoros.
24. In the morning, he visited the conference of the Oecumenical Patriarchate's Archdiocese of Orthodox Parishes of Russian Tradition in Western Europe's Episcopal Vicariate, held at the All Saints' Pastoral Centre in London Colney. In the afternoon, he blessed the marriage of Kyriakos Theodosiou and Areti-Lorin Crochet in the Chapel of the Archdiocese.
25. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Nectarius in Battersea, being entertained to lunch by the Community afterwards.
26. In the afternoon, he visited Koulis Marathovouniotis, a patient at St. Mary's Hospital in Paddington.
27. At midday, he was a guest at a farewell luncheon given for Mrs. Koula Andreadou at the Belvedere Hotel.
28. In the evening, he was entertained to supper by Mrs. Marina Laemou.
29. In the morning, he received Brian Butler. At midday, he entertained Father Phokas Hadjiloizi (together with his presbytera Zoe & daughter Stella) and Panagiotis & Loukia Koullis to lunch. During the afternoon, he received the rassophore monk Patrick Ramsey and Archimandrite Aemilianos Papadakis, and visited Diamantis P. Pateras at his home. During the evening, he was present at the Runciman Award Ceremony held at the Hellenic Centre under the auspices of the Anglo-Hellenic League; and at a celebration entitled 'Byzantium: Yesterday, Today, Forever' held under the auspices of the Parents' Association of the London Greek School and the Archdiocese's School of Byzantine Music at the Hendon Cathedral hall, being a guest at the dinner held there in continuation. Returning to Thyateira House, he received Father Kosmas Pavlidis on his arrival from Greece.
30. In the morning, he received Miss Stamatia Krommyda. At midday (and accompanied by Pantelis Demosthenous), he visited Dr. Andreas Papadakis, a patient at the Princess Margaret Rose Hospital in Windsor. During the afternoon, he received Protopresbyter Vassilios Koutsogiannis (who was accompanied by Archimandrite Seraphim Papathanasiou), Georgios & Andreas Stratis, and Kostas Nikolaidis. In the evening, he received members of the committee of the Cathedral of the Holy Cross & the Archangel Michael in Hendon.
31. In the morning, he received Mrs. Dorothea-Beverley Bevan & her daughter Hilaria. In the evening, he was a guest at the Hellenic Society of Professional People & Scientists in Great Britain's annual Dinner & Dance, held at Lord's Cricket Ground.

June 2008

1. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of the Transfiguration of Christ the Saviour in Coventry, being entertained to lunch by the Community afterwards.
2. At midday, he entertained the nun Sarah to lunch. In the evening, he received members of the committee of the church of Ss. Eleutherius, Anthia and Luke the Evangelist in Leyton.
3. During the morning, he received Michail Spanou, and the members of the Spiritual Court of the Archdiocese.
4. In the evening, he was present at the inauguration of the new premises of the Cyprus High Commission in Mayfair and at the reception held in continuation. Later, he was entertained to supper by the Mitello brothers at the Concordia Restaurant.
5. In the morning, he presided at the Divine Liturgy and preached the Word of God at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater. Returning to Thyateira House, he received Antonios & Maria Stathopoulos. At midday, he entertained Miss Marina Kalogherou, Kypros Nicholas, Antonios Gerolemou, Varnavas Kyriakou, Miss Ridi Stakis, & Louis Loizou to lunch. In the evening, he was entertained to supper by Mrs. Maria Neophytou & her family.
6. During the morning, he received Miss Anna Gabriel, Hieromonk Jonathan Netanyahu & Father Maricel Onu (who were accompanied by Father Michael Pazinas), and Mrs. Antigone Zachariou. In the afternoon, he received Mesdames Christina & Maroula Georghiou. In the evening, he entertained members of his staff to supper at the Fontana Restaurant.
7. In the afternoon, he blessed the marriage of Timothy Brice and Alexandra Embeirikou in the Chapel of the Archdiocese, afterwards attending the reception held in East Sheen (Richmond). Later in the evening, he was a guest at the Hellenic Medical Society's Summer Ball, held at the Landmark Hotel in Marylebone.
8. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of St. Barnabas in Wood Green on the occasion of 'Cyprus Day', being entertained to lunch by the Community afterwards.
9. In the morning, he presided at the funeral of Mrs. Maria Neophytou at the church of Ss. Anthony & John the Baptist in Holloway. At midday, he entertained Paris Leventis to lunch. During the afternoon, he received Archimandrite Bessarion Kochliotis, his brother Archimandrite Christodoulos Kochliotis, and Archimandrite Chrysostomos Kykkotis, together with a party of pilgrims from Salamis, and Dr. Maria Vaiou & her son Pavlos. In the evening, he received Aris Papagiannis & his family.
11. During the morning, he received Miss Philio Georghiadi, and Mesdames Vassoula Baron & Maria Kontou. At midday, he presided at the funeral of Elias Liasi - Kephala at the Cathedral of St. Andrew the Apostle in Kentish Town. In the afternoon, he received Miss Irini Soteriou.
12. At midday, he entertained Theocharis & Irini Theocharous to lunch. During the evening, he presided at a meeting of the Trust of the Archdiocese and received Bishop Basil of Amphipolis. Later, he entertained Bishop Athanasios of Tropaeou & Orthodoxos Orthodoxou to supper at the Concordia restaurant in Paddington.

13. In the morning, he received Capt. Markos Tsolekas HN & Capt. Adamantios Paidas HN. He entertained Dr. Calypso Markopoulou to lunch. During the afternoon, he received Miss Alexandra Papadakis & her mother Josephe, Panaghiotis Foughias & Dr. Andreas Kanaris, and Andreas Phoulis.
14. In the morning, he visited the Greek School in Cambridge, being entertained to lunch by the Committee. In continuation, he visited Father Nikolaos Vernezos & his family at their home.
15. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom in Bayswater (on the occasion of the day observed as its title feast) and presided at Kneeling Vespers held in continuation.
16. In the morning, he presided at the Divine Liturgy at the Cathedral of the Divine Wisdom. At midday (and together with Miss Katerina Mena & Haris Mettis), he was entertained to lunch by Mrs. Stella Protopapa at the Halepi restaurant in Bayswater. In the evening, he was a guest at the International Maritime Organisation's 60th anniversary reception held at their headquarters and addressed by the United Nations' Secretary-General, Ban Ki-moon.
17. At midday, he entertained ladies of the Greek Orthodox Charity Organisation to lunch at Thyateira House to bid farewell to Mrs. Koula Andreadou. In the evening (and accompanied by Bishop Athanasios of Tropaeou), he was the guest of honour at a dinner party hosted by the Anglican bishop of Dover & his wife at the Old Palace in Canterbury, at which members of the cathedral's clergy were also present.
18. In the morning, he received Miss Chara Sideropoulou. At midday, he entertained Archimandrite Kyrill, abbot of the Monastery of St John the Baptist in Tolleshunt Knights (Essex), & Hierodeacon Melchizedek to lunch. During the afternoon, he received Stavros Michael, Antonios Themistokleous, the Habib family and Father Kosmas Pavlidis.
19. During the morning, he received Father Georghios Zafeirakos and Archimandrite Leontios Karikas. During the afternoon, he received Mesdames Maria & Anna Michaelidou, Sister Silouani and Michalis Soteriou. In the evening, he presided at a meeting of E.F.E.P.E. at Thyateira House.
20. In the morning, he received Mrs. Eleanor Allitt. At midday, he presided at the funeral of Dr. Andreas Papadakis in the Chapel of the Archdiocese and at the interment in Gunnersbury Cemetery. In continuation, he was present at the reception held at the Monkey Island Hotel in Bray-on-Thames. In the late afternoon he presided at a meeting of the committee of the Common Fund.
21. In the morning, he baptised Spyridon-Ioannis, infant son of Ioannis & Catherine Latsis, in the Chapel of Bridgewater House, being a guest at the reception held there afterwards. In the evening, he was a guest at a function honouring Archimandrite Georghios Karvounis, held at the hall of St. Nicholas' Cathedral in Shepherd's Bush.
22. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the Cathedral of All Saints in Camden Town on the occasion of its patronal feast, being entertained to lunch by the Community afterwards at the Apollo Restaurant in Holloway. In continuation, he was present at a fund-raising reception held under the auspices of DE.SY.UK in aid of the Leukaemia Society UK at the home of Menelaos & Leda Patichis in Fortis Green.
23. At midday, he entertained Father Phokas Hadji-Loizi & his presbytera, Father Elias Michael & Georghios Charalambous to lunch. In the afternoon, he received Mrs. Toulia Conran. In the evening, he was present at Anglican Evensong in the chapel of Sutton's Hospital within Charterhouse in Finsbury, afterwards being entertained to supper by James Thompson, the Master of Charterhouse, & his wife.
24. In the morning, he celebrated the Divine Liturgy at the church of Ss. Anthony & John the Baptist in Holloway, being entertained to lunch by the Community afterwards at the nearby Apollo Restaurant. In the evening, he presided at a meeting of the St. Nicholas' Educational Trust and was then present at the Reception held at the Hellenic Centre to bid farewell to Capt. Markos Tsolekas HN and to welcome Capt. Adamantios Paidas HN.
25. During the morning, he received Archimandrite Nektarios Spyrou and Deacon Seraphim Perdikos.
26. In the morning, he received Archimandrite Panteleimon Tsormbatzoglou. At midday, he presided at the funeral of Serghios Floridis at the Cathedral of the Dormition of the Mother of God in Wood Green. In the evening, he presided at a meeting of the Trust of the Archdiocese. Later, he was entertained to supper by Mrs. Tasoula Pandia.
27. In the morning, he received Panaghiotis Antoniou & his wife.
28. At midday, he left Heathrow Airport to fly to Athens.
29. In the afternoon, he blessed the marriage of Georghios Logothetis and Nitzia Philippou Emberikou-Coumoundourou at the church of St. Constantine in Glyphas, afterwards attending the reception held at the Astir Palace in Vouliagmeni.
30. During the day, he visited Loukas Hadji-Ioannou & Andreas Hellinas, patients at the Hygieia Hospital, & Mrs. Maria N Bratsiotis, a patient at the St. Sabbas' Hospital. He had lunch at the home of Ioannis & Toulia Athanasiadis. He spent the rest of the day with the family of Panaghiotis & Georghia Yiorkas at their home in Lagonissi.

During the months of May and June, His Eminence was represented:

by Bishop Athanasios of Tropaeou at the Christian Brotherhood of St. Ambrosios (UK)'s dinner and dance (1/6), at the funeral of Georghios Pavidis (3/6), and at the Hellenic Gymnasium / Lyceum's celebration (19/6); and

by a member of the Archdiocesan staff at a presentation by Prof. Klaus Schwab on the World Economic Forum, and the opening of 'Greek Art Today 2008' (both 6/5), at the launch of a new research unit of the University of the Arts London (13/5), at a reception to mark the 10th anniversary of the opening of the West End Offices of Nicholas & Co. (14/5), at the inaugural session of an International Symposium on Coptic Culture (15/5), at a private view of Bonham's Greek Sale (19/5), at the launch of 'Belgravia Contemporary' (5/6), at a late night view of Icons & Artefacts from the Orthodox World at Christie's (8/6), at a meeting of the Churches' Legislation Advisory Service (11/6), at the award of the St. Mellitus Medal to Sir Sigmund Sternberg (12/6), at a Mass for Peace in Iraq (16/6), at an evening of tribute for Montague Richardson (22/6), and at Jubilee House's Open Day (26/6).